

บทที่ 2

ศาลพิเศษ พ.ศ.2476

ศาลพิเศษ พ.ศ.2476 เป็นศาลพิเศษซึ่งตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษายกฟ้องการกบฏ และจลาจล ซึ่งเกิดขึ้นใน พ.ศ.2476 หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อว่า กบฏบวรเดช

กบฏบวรเดชนั้น คือปฏิวัติครั้งใหญ่ครั้งแรกที่เกิดขึ้นเพื่อตอบโต้การปกครอง ประเทศของรัฐบาลคณะราษฎร ซึ่งได้ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ ใน พ.ศ.2475 ประกอบขึ้นด้วยบุคคลหลายฝ่าย เช่น ข้าราชการทหาร ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการบ้านนา ได้รวมตัวกันโดยใจซื่อ ว่า คณะกบฏบ้านนา ยกทหารจากหัวเมืองมาตั้งอยู่ที่ชานเมืองกรุงเทพฯ เพื่อใช้เป็นอำนาจ ต่อรองกับรัฐบาล เพื่อให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้เสนอรัฐบาลไว้ แต่รัฐบาลสามารถปราบปรามคณะกบฏบ้านนาได้ราบคาบ ในฐานที่คณะกบฏบ้านนาเป็นฝ่ายแพ้ บุคคลทั่วไปจึง รู้จักชื่อ กบฏบวรเดช แทน ทั้งนี้เพราะหัวหน้าคณะกบฏบ้านนาเมืองคือ พระองค์เจ้าบวรเดช อดีตเสนาบดีกระทรวงกลาโหมในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

สถานการณ์ทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงการเกิดขึ้นของกบฏบวรเดช

ก. ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครองภายใต้การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

คณะราษฎร

ตลอดระยะเวลาตั้งแต่คณะราษฎรมียึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จ ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 จนกระทั่งถึงกาลเวลาอันเกิดขึ้นของกบฏบวรเดชในเดือน ตุลาคม 2476 มีพฤติกรรมหลากหลายของรัฐบาลที่คงจะไม่เป็นที่พอใจแก่หมู่บุคคลคณะหนึ่ง จนกระทั่งต้องรวมตัวกันขึ้นเป็นคณะกบฏบ้านนา ต่อได้รัฐบาล พฤติกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล ที่ทำให้เกิดความไม่พอใจคงจะได้อีก

1. การปลดข้าราชการ ภายหลังที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จแล้ว รัฐบาลไคยบายและปลดข้าราชการเป็นระยะ ๆ หลายครั้ง โดยเฉพาะในกระทรวงกลาโหมและกระทรวงวัง ซึ่งเป็นฐานอำนาจของพระมหากษัตริย์ หนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่งในเวลานั้นได้วิจารณ์ว่า

การคัดถอนข้าราชการทุกกระทรวงทบวงการได้กระทำมาหลายคราวแล้ว บั้นกาลความเคียดกรอนในข้าราชการและครอบครัวทุกคราว ไม่น่ามากนัก ซึ่งเป็นข้อหนึ่งที่คณะราษฎรได้ตำหนิรัฐบาลเก่า ในประกาศวันคนที่ได้ยึดถืออำนาจการปกครองนั้น ในวาระแห่งรัฐบาลใหม่นี้ ชั่วเวลาเพียง 3 เดือนเศษ การปลดข้าราชการก็ไม่ยอมยกวาระรัฐบาลเก่าได้กระทำการปลดมาแต่ในรอบปี เฉพาะกระทรวงทหาร และพระราชสำนัก¹

รัฐบาลอ้างถึงการปลดและการย้ายข้าราชการว่า เกิดจากการที่รัฐบาลได้จัดวางโครงการของส่วนราชการต่าง ๆ ใหม่ ทำให้กิจการรุดกุ่มขึ้นกว่าเดิม จึงจำเป็นต้องคัดคนออกเพื่อให้คนพอดีกับงาน แต่หาได้พิจารณาถึงการที่รัฐบาลเร่งรีบย้ายและปลดข้าราชการ รวมทั้งตำแหน่งของบุคคลที่ถูกย้ายและปลด เช่น ตำแหน่งพลตรีการทหารบก เสนาธิการทหารบก แม่ทัพกองทัพอากาศที่ 2 เจ้ากรมอากาศยาน ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นตำแหน่งสำคัญ ๆ จึงส่งไปในทางที่ว่ รัฐบาลคณะราษฎรมีจุดประสงค์จัดอำนาจบุคคลที่กำลังดำรงตำแหน่งอยู่ให้หมดสิ้นไป บุคคลซึ่งรวมอยู่ในคณะขุนนางเมืองหลายคนคือ อธิบดีนายทหารประจำการถูกย้ายและปลดออกจากราชการ โดยรัฐบาลคณะราษฎร ภายหลังที่ได้กระทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเสร็จใหม่ ๆ คือ นายพันเอก พระยาศรีสิทธิสงคราม ถูกย้ายจากกระทรวงกลาโหมไปอยู่กระทรวงธรรมการ นายพลตรี พระยาจินดาจักรีรัตน นายพลตรี พระยาเสนาสงคราม นายพันเอก พระยาฤทธิรงค์ธเนศ นายพันเอก พระยากำแพงรามภักดิ์ นายนาวาเอก พระยาศรากับพิพัฒน์ ถูกไล่ออกจากราชการ ตามประกาศกระทรวงกลาโหม 17 กรกฎาคม 2475²

¹ หนังสือพิมพ์กรุง เทพเคดิเมด ฉบับวันที่ 5 ตุลาคม 2475.

² "ประกาศกระทรวงกลาโหม เรื่องนายทหารออกจากประจำการ," ราชกิจจานุเบกษา ภาค 1 49 (17 กรกฎาคม 2475) : 1343.

2. การวิครอนสิทธิเสรีภาพ และการควบคุมการแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ และประชาชน

ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลคณะราษฎร เป็นผู้นำมาซึ่งการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ โดยมีบทบัญญัติที่หลักประกันสิทธิเสรีภาพของราษฎรไว้เ็นมาตราที่ 4 ว่า "ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพ ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุม โดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ"¹

แต่ในทางปฏิบัติ พฤติกรรมบางครั้งของคณะราษฎร ได้กระทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ เช่น

ก) เสรีภาพหนังสือพิมพ์ถูกวิครอน โดยรัฐบาลคณะราษฎรมิได้ปล่อยให้หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้อย่างอิสระ ในทางตรงกันข้ามกลับนำพระราชบัญญัติ สมุด เอกสาร และหนังสือพิมพ์ ซึ่งตราขึ้นในรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราช ในปี พ.ศ. 2470 ควบคุมการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ของหนังสือพิมพ์อย่างเคร่งครัด ภายหลังจากที่รัฐบาลคณะราษฎรปกครองประเทศได้เพียง 85 วัน หนังสือพิมพ์ถูกปิดถึง 4 ฉบับ ชาวบางข่าวซึ่งหนังสือพิมพ์นั้นจะเขียนวิพากษ์วิจารณ์ได้ เช่น หนังสือพิมพ์เสรีภาพ ฉบับประจำวันที่ 4 ตุลาคม 2476 ลงข่าวเรื่องมีผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎรผู้หนึ่งโจมตีรัฐบาลคณะราษฎรต่อการส่งทหารไปรับราชการยังกระทรวงต่าง ๆ ว่า ไม่มีบุทรวิสัย เป็นผลให้รัฐบาลมีคำสั่งตามมาว่า ตามหนังสือพิมพ์ออกข่าวที่เกี่ยวแกทหารตามนั้นอีกต่อไป²

¹ เสถียร วิชัยลักษณ์, รวมรัฐธรรมนูญ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5.

² หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 7 ธันวาคม 2476.

หนังสือพิมพ์หลายฉบับ เช่น ไทยใหม่ กรุงเทพเคลิเมด เรียกร้องให้
 รัฐบาลเลิกการควบคุมหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 20 สิงหาคม 2473
 เรียกร้องว่า "อิสรภาพเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่สุด และการบรรเทาอิสรภาพเหล่านั้น การผูกและหนังสือ
 พิมพ์ เป็นส่วนสำคัญที่สุด พระราชบัญญัติคุ้มครองเอกสาร เป็นประตูลิขิตที่ผูกพันหนังสือพิมพ์ไว้
 และคณะหนังสือพิมพ์รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจที่สภาพของตนเองไม่ผิดกับนักโทษ"¹ หนังสือพิมพ์กรุงเทพ
 เคลิเมด ฉบับวันที่ 23 กันยายน 2475 โดย นายหลุย ศรีวิวัต เรียกร้องในบทความเรื่องอาชีพ
 หนังสือพิมพ์ว่า

การปิดหนังสือพิมพ์ในเมืองเราในเวลานี้ออกจะฉ้อฉล ความคิดของรัฐบาลที่ฉกฉวยเมืองอย่าง
 ชาติเราไม่ออก แต่ถ้ามองตามหลักแล้ว หนังสือพิมพ์เป็นความคิดเห็นของพลเมืองแล้ว
 ก็แปลว่า เวลาที่ความคิดของพลเมืองไม่ลงรอยกับความคิดของรัฐบาล ซึ่งเป็นความไม่งาม
 เลย อาจจะเป็นภัยแก่ประเทศต่อไปในกาลข้างหน้า ข้าพเจ้าใครจะเห็นความเรียบร้อย
 คือเห็นความปรองดองในระหว่างรัฐบาลกับราษฎร เท่าที่เป็นอยู่เวลานี้รัฐบาลคิดก่อน
 อย่างไร มีโครงการอย่างไร ปฏิบัติการอย่างไร ราษฎรไม่รู้เรื่องเลย²

รัฐบาลมีไคละเลขขอเรียกร้องจากหนังสือพิมพ์ จึงได้แถลงนโยบายเกี่ยวกับ
 เรื่องหนังสือพิมพ์ ในวันที่ 28 กันยายน ว่า รัฐบาลมีความยินดีที่จะฟังคำติและคำชมของประชาชน
 แต่ขอว่าเป็นคำติคำชมอันสุภาพ และติชมด้วยความเที่ยงธรรม³ แต่ในทางปฏิบัติ รัฐบาลยังคง
 กระดับการควบคุมหนังสือพิมพ์ใหม่มากยิ่งขึ้นไปอีกในเวลาต่อมา คือได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ
 คุ้มครองเอกสารและหนังสือพิมพ์ขึ้นใหม่ ประกาศใช้ในวันที่ 29 กันยายน 2475 โดยได้กำหนดขอบ
 เขตการเผยแพร่ข่าวให้แคบลง เปิดโอกาสให้ทางราชการตรวจข่าว และปิดหนังสือพิมพ์ใ้
 ขึ้น คือให้เสนาศึกษาหรือกระทรวงกลาโหมหรือกระทรวงต่างประเทศ มีอำนาจที่จะออกคำสั่งห้ามโฆษณา

¹ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 20 สิงหาคม 2473.

² หนังสือพิมพ์กรุงเทพเคลิเมด 23 กันยายน 2475.

ในหนังสือพิมพ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับการทหารบก ทหารเรือ หรือเกี่ยวกับการเมืองระหว่างสยามกับต่างประเทศ¹ ซึ่งหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ จำเป็นต้องยอมรับโดยไม่กล้าตั้งขึ้นแต่อย่างใด

๑) เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นส่วนบุคคลกรณีการ มีบุคคลหลายคนที่ถูกศาลพิพากษาจำคุกโทษฐานเป็นเสี้ยนหนามแผ่นดิน เพราะบังอาจแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล เช่น นายหอม นิลรัตน์ ณ อยุธยา ได้เขียนบทความเรื่อง นักการเมืองมีมากเท่าขุนวัว แคร่รัฐบาลเหมือนเขาวัวเท่านั้น ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามทูนัม ฉบับประจำวันที 31 ตุลาคม พ.ศ. 2475 มีใจความสำคัญคือ ขอให้ประชาชนใช้พิจารณาญาณในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้เสนอแนะว่า "คนที่ทำการสำเร็จในวันที่ 24 มิถุนายน คนที่เป็นหัวหน้าหน่วยงาน ความอะไรเหล่านี้จะต้องเป็นคนฉลาดสามารถอาจนำชาติประเทศพ้นฝ่าอุปสรรคไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ทุกคนไป ไม่จำเป็นเลย"² นายหอม นิลรัตน์ ณ อยุธยา ผู้เขียนบทความจึงถูกศาลพิพากษาจำคุก 1 ปีครึ่ง และในรายชื่อของ ม.ร.ว. อักษรศิลป์ สิงหรา ซึ่งเขียนบทกลอนลงในหนังสือชื่ออยุธยา นิก เป็นเชิงวิจารณ์การกระทำของคณะราษฎรว่า

เราช่วยไทยไพร่กูเจ้าเราไทยทั่ว
มีไข่มัวแกงแยงแยงพวกเหล่า
ลองคิดเด็กเจ้าหรือไพร่ก็ไทยเรา
แต่พวกเจ้าถูกคานาอ้อมอาย³

ม.ร.ว. อักษรศิลป์ สิงหรา ถูกจับตัวส่งฟ้องศาล และถูกศาลพิพากษาจำคุก

1 ปี เพราะประพันธ์บทประพันธ์อันเป็นเสี้ยนหนามแผ่นดิน และยังมีผู้อื่นอีกหลายคนที่ถูกศาล

¹ เสถียร ลายลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก (ม.ป.ท. , 2476) 45:303

² หนังสือพิมพ์สยามทูนัม ฉบับวันที่ 31 ตุลาคม 2475.

³ หนังสือพิมพ์กรุงเทพเดลิเมล์ ฉบับวันที่ 17 สิงหาคม 2476.

พิพากษาจำคุกฐานเป็นเสี้ยนหนามแผ่นดิน เพราะได้เขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลคณะราษฎร

ค) เสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม ภายหลังจากที่คณะราษฎร เปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จ รัฐบาลคณะราษฎรได้ส่งเสริมให้สมาคมการเมืองขึ้น คือ สมาคมคณะราษฎร เมื่อมีผู้ก่อร่างตั้งสมาคมการเมืองอื่น รัฐบาลคณะราษฎรพยายามชักชวน ซึ่งหมายถึงว่า รัฐบาลคณะราษฎรต้องการให้สมาคมการเมือง เพียงสมาคมเดียว เป็นการตัดเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม กล่าวคือ คณะราษฎรคำริจะจัดตั้งสมาคมขึ้น ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จเพียงอาทิตย์เดียว คือในวันที่ 2 กรกฎาคม 2475 คณะราษฎรได้ออกแถลงการณ์เรื่องสมาคมคณะราษฎร โดยชี้แจงวัตถุประสงค์อย่างกว้าง ๆ ของสมาคมให้แก่ประชาชนทราบ ว่า " เพื่อสนับสนุนกิจการของคณะอันได้ปฏิบัติลงมาแล้วไว้ยังยืนชั่วกาลปาวสาน และสมาคมตั้งขึ้นเพื่อหวังให้ราษฎรทั้งหลายที่มีน้ำใจช่วยชาติจริงช่วยเหลือราษฎร"¹ ในที่สุดกระทรวงมหาดไทยได้อนุญาตให้ตั้งเป็นสมาคมได้ เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2475 มีวัตถุประสงค์คือ

1. เพื่อสนับสนุนธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามตามแบบกษัตริย์อยู่ใตฎหมาย
2. เพื่อกำเนนการทั้งหลายใมุ่งไปในทางความเจริญของประเทศ และให้ความสุขต่อประชาชน โดยอาศัยหลัก 6 ประการ
3. เพื่อปลูกความสามัคคี และความรักชาติในระหว่างคนไทยด้วยกัน²

ผู้ดำรงตำแหน่งนายกสมาคมนี้เป็นคนแรกคือ พระยานิติศาสตร์ไพศาล ผู้พิพากษา มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่พระราชอุทยานสราญรมย์ สมาคมคณะราษฎรนี้ดูเหมือนว่ารัฐบาลยังไม่เคยแถลงออกมาอย่างแจ่มแจ้งว่า จะให้เป็นสมาคมทางการเมือง แค่ว่าได้

¹ คณะราษฎร, "แถลงการณ์เรื่องสมาคมคณะราษฎร" หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 2 กรกฎาคม 2475.

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 23 สิงหาคม 2475.

พิจารณาจุดประสงค์ในข้อที่ 1 คือ สนับสนุนธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม ตามแบบกษัตริย์
 อยู่ใต้อาณัติแล้ว สมาคมคณะราษฎรน่าจะเป็นสมาคมที่มีจุดมุ่งหมายไปในทางการเมือง และ
 ถ้าได้พิจารณาต่อไปอีก ก็พบว่า คณะราษฎรต้องการให้เป็นสมาคมทางการเมือง เพื่อสนับสนุน
 คณะราษฎร เพราะวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระบุไว้ว่า เพื่อดำเนินการทั้งหลายใหญ่ไปในทางความ
 เจริญของประเทศ และให้ความสุขต่อประชาชน โดยอาศัยหลัก 6 ประการ การจัดตั้งสมาคม
 คณะราษฎรนี้ รัฐบาลคณะราษฎรได้ให้การสนับสนุนอย่างมากมาย เช่นการ เร่งจัดตั้งสาขาทั่ว
 ประเทศ และให้ข้าราชการสนับสนุนสมาคม ทั้งนี้ รัฐบาลคณะราษฎรคงจะมุ่งหวังให้สมาคม
 คณะราษฎรเป็นฐานแห่งอำนาจ เพราะการกำเนิดของคณะราษฎรนั้นค่อนข้างจะเร้นลับและ
 เร่งด่วน ถึงแม้ว่าคณะราษฎรยึดอำนาจ เปลี่ยนแปลงการปกครอง ทั้งรัฐบาลขึ้นได้สำเร็จ ได้
 อาศัยการทดลองและโชคอยู่มาก เป็นการปฏิวัติที่เสี่ยงความล้มเหลวเป็นอย่างยิ่ง เมื่อได้เป็น
 รัฐบาลปกครองประเทศแล้ว คณะราษฎรคงคำนึงถึงจุดอ่อนนี้ จึงมีความคิดก่อตั้งสมาคมการ-
 เมือง เพื่อสนับสนุนรัฐบาลคณะราษฎร¹ ความพยายามของรัฐบาลคณะราษฎรต่อการก่อตั้ง
 สมาคมคณะราษฎรย่อมจะไม่เป็นปัญหา ถ้ารัฐบาลคณะราษฎรไม่กีดกันการก่อตั้งสมาคมทาง
 การเมืองของกลุ่มบุคคลอื่น กล่าวคือ เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2475 มีบุคคลคณะหนึ่งได้ขอ

¹ พระบรมโขนปรถณิศรธาดา ไคยบสภากา เมื่อ 1 เมษายน 2476 และได้ยุบ
 สมาคมคณะราษฎรให้เป็นสโมสรคณะราษฎร มีวัตถุประสงค์ในทางสังคมเท่านั้น

อนุญาตต่อกระทรวงมหาดไทย เพื่อขอตั้งสมาคมการเมืองขึ้น คือ สมาคมคณะชาติ¹ มีคณะกรรมการอำนวยการสมาคมดังนี้

นายกสมาคม	พระยาโผนวินกันตร์
อุปนายกสมาคม	คุณหญิงศรีพิชัยสงคราม
	พระแสงสิทธิการ
เลขาธิการสมาคม	หลวงวิจิตรวาทการ
ทรัพย์สินสมาคม	หลวงสุรินทร์ เสนี

¹วัตถุประสงค์ของสมาคมคณะชาติซึ่งได้โฆษณาลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับประจำวันที่ 10 มกราคม 2475 มีดังนี้คือ

- ก. เพื่อรักษาอิสรภาพของประเทศไทยและความสวัสดิ์ของชาติ
- ข. เพื่อบำรุงการศึกษาวิชาการเมือง
- ค. เพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้วยกันทางการเมือง
- ง. เพื่อรับรองและสนับสนุนนโยบายตามหลัก 7 ประการ คือ
 1. เชิดชูประชาธิปไตย และตั้งให้พระมหากษัตริย์เป็นประมุขแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญอยู่ชั่ววันนิรันดร
 2. บำรุงกำลังทหารให้สมแก่ฐานะของประเทศ เพื่อรักษาสิทธิและอิสรภาพของประเทศ
 3. บำรุงศาสนาและการศึกษาของชาติให้เจริญยิ่งขึ้น
 4. รักษาจารีตที่เป็นเครื่องเชิดชูเกียรติของชาติ
 5. พยายามบำรุงและใช้สิ่งซึ่งเป็นของชาติ
 6. ถือประโยชน์ของราษฎร เป็นสำคัญกว่าประโยชน์ของรัฐบาล และถือประโยชน์ของชาติเป็นประโยชน์สำคัญกว่าประโยชน์ของบุคคล
 7. ใหญ่ประกอบบดินกรรมและอุตสาหกรรมของชาติได้รับความสนับสนุนก่อนพวกอื่น

กรรมการ

หลวงจรรยาอุบลคี

นายชวลิต อภัยวงศ์

นายกดิน พิศาลบุตร

พระบริหารทัตถนิตี

นายเพชร บุญบำรุง

พระยาศรารักษ์พิพัฒน์

พระยาเสนาสงคราม

ผลของการมีผู้ขอตั้งสมาคมการเมืองอื่น ได้รับการขัดขวางจากรัฐบาลคณะราษฎรทันที หนังสือพิมพ์ศรีกรุง เป็นหนังสือพิมพ์สนับสนุนรัฐบาล ได้ลงบทวิจารณ์การจัดตั้งสมาคมคณะชาติ ในฉบับประจำวันที่ 20 มกราคม 2475 ว่า "คณะราษฎรก็คือ ชาติ ชาติ ก็คือราษฎรนั่นเอง วัตถุประสงค์หรือความมั่งคั่งใหญ่ของคณะชาติเท่าที่ได้ตรวจดูโดยตลอดแล้ว ก็หามีความผิดเพี้ยนไปจากคณะราษฎรเลยไม่ จึงดูไม่จำเป็นที่จะมีขึ้นประกกัน"¹

สมาคมคณะชาติไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้น ในขณะเดียวกันก็ได้รับการขัดขวาง ซึ่งเป็นข้อพิสูจน์ถึงว่า รัฐบาลคณะราษฎรมุ่งหวังที่จะให้มีการปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โดยยอมให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองอย่างเสรี รัฐบาลคณะราษฎรได้ยืนยันสาเหตุของการไม่ยอมให้จัดตั้งพรรคการเมืองนี้ว่า "แต่การเมืองในประเทศไทยในขณะนี้ยังอยู่ในระหว่างหัวต่อ ถ้ามีสมาคมการเมืองตั้งขึ้นเพื่อกระทำการเอาชนะกันในการแล้ว อาจจะทำให้เกิดความไม่สามัคคีได้"² พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวิจารณ์พฤติกรรมของคณะราษฎรกับตัวแทนคณะรัฐบาล ในวันที่ 23 ธันวาคม 2477 ว่า "ถ้าไม่ยอมให้ตั้งการเมืองแล้ว ก็มีความคิดอย่างเดียวกันในการยึดอำนาจกัน"³

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 20 มกราคม 2475.

² แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 25/2476 19 กันยายน 2476.

³ ชาติ เอี่ยมกระสุนิช, เบื้องหลังพระปกเกล้าสละราชสมบัติ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิธานุกุล, 2516), หน้า 49.

3. การปลดปล่อยให้มหารุกขมเหินเจ้า

มีสิ่งซึ่งทำลายความรู้สึกต่อสมาชิกในสถาบันเจ้า และกลุ่มผู้นิยมเจ้า ตลอดจนเวลานับตั้งแต่คณะราษฎร เปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จ เริ่มแต่แถลงการณ์คณะราษฎรฉบับแรกที่ได้ออกในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 กล่าวโจมตีราชวงศ์จักรีมากมาย การบังคับเจ้านายบางพระองค์ให้ไปพำนักต่างประเทศ การปลดเจ้านายบางพระองค์ออกจากราชการ เช่น ปลดกรมหมื่นเทววงศวิโรปกรณ์ ออกจากตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ การกล่าวเสียชื่อเสียงอย่างเปิดเผยในหนังสือพิมพ์ เช่น นายกุหลาบ สายประดิษฐ์ เสนอความเห็นในหนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที 12 กรกฎาคม 2475 ว่า "พระราชวงศ์อาจมีทั้งที่ฉลาดและที่โง่ บางพระองค์อาจเป็นโง่ทั้งโง่และทั้งหยิ่ง นี่แหละเป็นเหตุที่ทำให้สมบูรณาญาสิทธิราชของพระเจ้าแผ่นดินดำเนินไปในทางผิดพลาด ทำให้ประชาชนเห็นครั้นกึ่งขึ้นทุกขณะว่า ซาคิดำเนิกของบุคคลไม่ใช่เครื่องหมายบอกถึงความดีของมนุษย์"¹ ในที่สุด เมื่อนายถวัติ ฤทธิเดช หัวหน้ากรมการบรรดาง เป็นผู้มีพฤติกรรมสนับสนุนรัฐบาลคณะราษฎรมาโดยตลอด ได้ยื่นฟ้องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้เป็นจำเลยในคดีอาญา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2476 คงเป็นสิ่งทำลายความรู้สึกของบรรดาสมาชิกในสถาบันเจ้า และกลุ่มผู้นิยมก๊กเจ้า ส่วนหนึ่งของแรงจูงใจในการรวมตัวกันเป็นคณะกษัตริย์เมือง ที่สำคัญคือการปลดปล่อยให้มหารุกขมเหินเจ้าอย่างเปิดเผย ดังจะเห็นได้จากคำเรียกร้องของคณะกษัตริย์เมือง

4. ความไม่จริงใจต่อการนำการปกครองแบบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง พิจารณาได้จาก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 มีบทเฉพาะกาล อันเป็นประโยชน์ต่อการรักษาอำนาจทางการเมืองให้แก่คณะราษฎรอย่างน้อยที่สุดเป็นเวลา 10 ปี กล่าวคือ

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 12 กรกฎาคม 2475.

ได้บัญญัติให้สถานูแทนราษฎรมีสมาชิก 2 ประเภท สมาชิกประเภทที่ 1 โคนแก่ ผู้ที่ราษฎร
เลือกตั้ง และสมาชิกประเภทที่ 2 โคนแก่ผู้ซึ่งมาจากการแต่งตั้ง เป็นการเปิดโอกาสให้คณะ
ราษฎรบรรจุงุพรรคพวกเข้าดำรงตำแหน่งสมาชิกทั้ง 2 ประเภทนี้ ถึงแม้จะมีที่มาต่างกัน แต่
มีสิทธิเท่ากัน เพราะฉะนั้น สถานูแทนราษฎรของคณะราษฎร จึงเป็นสถานูแทนราษฎรแต่
ในนาม ในเมื่อยังมีสมาชิกอีกครั้งหนึ่งมาจากการแต่งตั้งและได้รับสิทธิเท่ากับผู้ที่ได้รับเลือก
ตั้ง จึงไม่น่าแปลกใจว่า บางครั้งมีผู้เรียกสถานูแทนราษฎรว่า "สถานูแทนสมมติ"¹

จุดบอดอย่างอื่นของระบบรัฐสภาที่คณะราษฎรได้นำมาอีกคือ สมาชิกสถานูแทน
ราษฎรซึ่งมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม คือผู้ใหญ่บ้านและกำนันเป็นผู้เลือก มีไชราษฎร เป็นผู้
เลือก มีผลให้ไชราษฎรฝ่ายรัฐบาลมากที่สุด เพราะผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ย่อมมีใจฝักใฝ่
กับรัฐบาล เป็นธรรมดา นอกจากนี้ การให้ข้าราชการประจำทั้งทหารและพลเรือนได้รับตำแหน่ง
ทางการเมือง และไม่ยกเว้นที่จะแต่งตั้งแม่ทัพาราชการตุลาการ เช่นในรายชื่อของพระยานิติศาสตร์
ไพศาล ผู้พิพากษา เป็นการขัดต่อหลักการปกครองแบบรัฐสภาเป็นอย่างยิ่ง อำนาจบริหารและ
อำนาจนิติบัญญัติจึงผูกพันกันอย่างแยกไม่ออก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง
วิจารณ์ในคราวคณะผู้แทนของรัฐบาลได้ไปเฝ้า ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม
2477 เกี่ยวกับรัฐบาลไทยว่า การแต่งตั้งสมาชิกประเภท 2 ของรัฐบาล เป็นเหตุให้มียู
ไมพอใจรัฐบาล และคิดล้มรัฐบาลเสียโดยพลการบ่อยครั้ง รวมทั้งในคราวของพระองค์เจ้า
บวรเดชด้วย²

¹ หนังสือพิมพ์กรุงเทพเคดิเมด ฉบับวันที่ 8 เมษายน 2476

² ฎุ แดงการณเรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 104 - 105.

ข. ปัญหาทางคานเศรษฐกิจ

นโยบายทางคานเศรษฐกิจของรัฐบาลคณะราษฎรภายหลังที่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองสำเร็จ ที่ได้แถลง เป็นนโยบายนั้นคือ "จะต้องบำรุงความสุขสมบูรณของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลจะหางานให้ราษฎรทุก ๆ คนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอคอย"¹

เมื่อรัฐบาลคณะราษฎร เสด็จอำนาจการปกครองประเทศได้ใหม่ ๆ นั้น ได้ยกเลิกภาษีอากรหลายชนิด แสดงให้เห็นความสนใจในการแก้ไขปัญหาเดือดร้อนของประชาชน และความไม่เป็นธรรมในสังคม เช่น ยกเลิกการปรับโทษตามศักดิ์นา เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2475 ยกเลิกหรือลดภาษีบางอย่าง เช่น ประกาศยกเลิกอากรนาเกลือ เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2475 ลดอัตราค่าธรรมเนียมทำตัวรูปพรรณ รูปสัตว์ ลกพิภักเก็บเงินคานา ทั้งนาคูโค และนาฟางลอย ทั้ง 2 ฉบับประกาศเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2475 ประกาศใพระราชบัญญัติว่าควยการยึดทรัพย์สินของกลสิกร เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2475 มีความสำคัญคือ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ยึดทรัพย์สินของกลสิกรที่เป็นพืชผลที่ยังไม่ถึง เวลาเกี่ยวเก็บ พืชพันธ์ที่จะไ้ในปีต่อไปตามปริมาณอันสมควรโดยเทียบเคียงกับเนื้อที่ซึ่งกลสิกรได้ทำในปีที่แล้ว พืชผลที่เก็บไว้สำหรับเลี้ยงตัวและครอบครัวตามแนวขนูรูปสำหรับปีหนึ่ง และสัตว์และเครื่องมืออันประกอบอาชีพที่มีไว้พอควรแก่การดำเนินอาชีพต่อไป²

ควบคู่กันไปกับการลดภาษี หรือยกเลิกภาษีบางชนิด รัฐบาลคณะราษฎรได้ประกาศเก็บภาษีบางชนิดใหม่ เช่น ภาษีไม้ซัดไฟ และแสตมป์ จึงมีเสียดังวิพากษ์วิจารณ์นโยบายทางคานเศรษฐกิจดั้งกลดาวของรัฐบาล หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 30 มีนาคม 2475 วิจารณา

¹ดู "หลัก 6 ประการของคณะราษฎร" ประเสริฐ ปัทมสุคนธ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

²"พระราชบัญญัติว่าควยการยึดทรัพย์สินของกลสิกร พุทธศักราช 2475," ราชกิจจานุเบกษา 49 (22 กันยายน 2475) : 398.

เหตุที่รายไคตกต่ำ คงไม่เนื่องจากเลิกและลดภาษีอากรบางอย่าง ด้วยภาษีเหล่านั้น เป็นรายไคเล็ก ๆ น้อย ๆ มีฐานหน้าชั้นตาอยู่หนอยก็คือ เลิกคาสัมพัทธ์ปีละ 2 แสนเศษ กับลดคานาจากอัตราที่เหลือ 80% ในครั้งก่อน ลงเหลือ 50% แต่ก็ลดปีเดียว และ รัฐบาลก็ไคคานาเพิ่มขึ้นในที่ ๆ ยังไม่เคยเก็บทั่วพระราชอาณาเขต . . . นอกจากนี้ รัฐบาลยังหารายไคจากภาษีธนาคาร ไม่รู้ไฟ แดแสตมป์ ฤคเที่ยงงบประมาณไคอีก¹

ยังมีปัญหาทางคานาภาษีอากรอื่นอีกที่กระทบกระเทือนต่อประชาชนโดยตรงคือ ภาษี รัชชูปการ ซึ่งเป็นภาษีทางตรง ที่เก็บจากชายฉกรรจ์ในอัตราต่าง ๆ กัน แล้วแต่ภูมิภาค มา แยกอณการ เปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้ที่ไม่มีเงินเสีย จะถูกยี้กทรัพย์หรือไจงานโยธา² แต่ เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ภาษีรัชชูปการยังคงเก็บอยู่ และมีเสียงเรียกร้องให้ยกเลิก ภาษีดังกล่าวเสีย เพราะทำคามเคื่อครอนให้แกราษฎร รายไคที่เก็บได้รัฐบาลคณะราษฎร จึงยังไม่ยกเลิกเช่นกัน ทั้ง ๆ ที่ในเดือนเมษายน 2476 นายรินทร์ ภาษีศ ผู้มีบทบาท ทางการ เมืองศอการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลคณะราษฎรอย่างตรงไปตรงมา ไคกล่าววิจารณ์ การเก็บเงินรัชชูปการของรัฐบาล จนกลายเป็นสาเหตุให้ถูกจับกุมฟ้องรองศอศาล มีข้อความ สำคัญว่า

การเก็บเงินรัชชูปการแก่คนจนนี้ เป็นการ เคื่อครอนอย่างยิง ชาวเจ้าจึงร้องขอให้ รัฐบาลเก็บแต่ผู้มีทรัพย์สมบัติ ยกเวนในคนจน คือ ยกเลิกจับคนจนมาไจงานโยธาแทน เงินรัชชูปการ รัฐบาลก็นิ่งเฉยเสีย คนมีทรัพย์สมบัติลดคานาภาษีอากรให้ คนจนจะปลดอย ไจมันเคื่อครอนไปหรือ และวารัฐบาลไม่ยกเวนเงินรัชชูปการแก่คนจนจริง จน - จน ไม่มีจะให้แล้ว ยังไม่มีใจเมตตากรุณา เทียวจับหางานโยธาแทนเงิน³

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 30 มีนาคม 2475

² สำนักงานโฆษณาการ, ข่าวโฆษณาการ 3 (21 กรกฎาคม 2482) : 13.

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 5 พฤษภาคม 2476

ภาษีรัชชูปการ ถึงแม้จะทำความเค็กร่อนให้แก่วาษฎร แต่เนื่องจากเป็นภาษีที่เก็บ
ได้เป็นจำนวนมาก¹ รัฐบาลคณะราษฎรจึงคงจะไม่ต้องการยกเลิก ทั้ง ๆ ที่ได้เคยกล่าวประนาม
รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราช ถึงการเก็บภาษีชนิดนี้ไว้ในคราวประกาศคำแถลงการณ์ของคณะราษฎร
ฉบับแรกว่า "ส่วนราษฎรลึกลงจะหาโคแม่แก่เด็ก ๆ ยเยื้อคตาแทบกระเด็น ถึงคราวเสียเงินราช-
การหรือภาษีใด ๆ ถ้าไม่มีเงิน รัฐบาลก็ยึดทรัพย์หรือโรงงานโยธา²

การคาดคะเนว่า จะเกิดเหตุร้ายขึ้นภายในประเทศ เพราะการแก้ไขปัญหาดัง
เศรษฐกิจไม่ได้ เกิดขึ้นก่อนเกิดเหตุการณ์กบฏบวรเดชหลายเดือน หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับ
วันที่ 31 สิงหาคม 2475 ลงข่าวได้แปลจากหนังสือพิมพ์ฝรั่งเศสออกในอินโดจีน ชื่อ เด ไว
เคอ แดงโคธิน ฉบับวันอาทิตย์ที่ 10 กรกฎาคม ว่า

"ถ้าไม่มีพิสูจน์ให้เห็นตรงกันข้ามแล้ว "ราษฎร" (ที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง)
ก็คือพวกนายทหารและข้าราชการชั้นสูงที่ต้องการรังเอาตำแหน่งมาจากเจ้า แต่พวกนี้ใจ
กล้าเหลือเกินที่เขามารับอำนาจในสมัยซึ่งถึงแม้รัฐบาลที่ฉลาดที่สุดทั่วโลกยังต้องอึ้ง

¹ เปรียบเทียบได้จากรายโคภาษีที่กระทรวงการคลังได้ออกแถลงการณ์ เมื่อวันที่ 2
มีนาคม 2481 เรื่องร่างประมวลรัษฎากร กล่าวถึงภาษีที่จะยกเลิกใน พ.ศ. 2482 มี

1. ภาษีเงินรัชชูปการ	คิดเป็นเงิน	6,800,000 บาท
2. ค่าอากรคานา	คิดเป็นเงิน	5,400,000 บาท
3. อากรสวน	คิดเป็นเงิน	420,000 บาท
4. ภาษีไร้ออย	คิดเป็นเงิน	18,500 บาท
5. ภาษีไรยาสูบ	คิดเป็นเงิน	6,000 บาท

สำนักงานโฆษณาการ, ข่าวโฆษณาการ 2 (11 มีนาคม 2481) : 13.

² ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์, เรื่องเดียวกัน หน้า 6.

ศันใจในปัญหา (เรื่องเศรษฐกิจ) ซึ่งเกือบจะแก้ไขไม่ได้ เจ้ามองไม่เห็นว่าจะสามารถทำอะไรได้ (ในการแก้ไขปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ) ถ้าพวกนี้ไม่สามารถทำอะไร เพื่อปลดเปลื้องความลำบากของพลเมืองได้แล้ว สิ่งทีพวกนี้ไ้ทำมาแก่เจ้า ก็จะเป็นตัวอย่างให้พวกคฤหบดีและขุนนางชั้นต่ำ ๆ ทำแก่เขาบ้าง และเมื่อนั้นแหละความลำบากจะตั้งต้นขึ้น¹

พฤติกรรมตามความเป็นจริงที่รัฐบาลคณะราษฎรได้กระทำบางอย่าง ผกผันกับอุดมการณ์หรือคำโฆษณาที่รัฐบาลคณะราษฎรได้ประกาศไว้ เช่นในหลัก 6 ประการ ในแถลงนโยบายรัฐบาล เพื่อขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร หรือในสุนทรพจน์ของบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลในบางโอกาส²

การเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยไม่ได้นำมาซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง และในทางตรงกันข้ามกับไ้ผูกขาดอำนาจทางการเมืองในหมู่คณะ และไม่ได้แสดงความสามารถที่เห็นได้ชัดเจนในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะทางบ้านเศรษฐกิจ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงวิจารณ์การปกครองของรัฐบาลคณะราษฎรในเวลานั้นว่า "ความคิดหลักของผู้ที่อยู่ในอำนาจปัจจุบัน คือการรักษาอำนาจอิทธิพลของพวกเขา ความพยายามและวิธีการทั้งหลายเป็นไปเพื่อเป้าหมาย"³ ผู้ไม่พึงพอใจต่อการบริหารประเทศของรัฐบาลคณะราษฎร จึงเกิดขึ้น คำขาด 6 ข้อที่คณะราษฎรเมือง หรือกบฏบวรเดช หรือกลุ่มผู้ไม่พอใจได้เสนอต่อรัฐบาลคณะราษฎรนั้น เป็นความไม่พอใจนโยบายการปกครองและการบริหารประเทศเป็นหลัก เพราะคำขาด 6 ข้อ นั้น เป็นเรื่องข้อที่ปฏิรูปการปกครองและการบริหารประเทศ

¹ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 31 สิงหาคม 2475.

² สุนทรพจน์ของพระยาพหลพลพยุหเสนา เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2475 ในโอกาสพิธีเปิดคณูปายสมาคมคณะราษฎร ณ บริเวณในพระราชอุทยานสราญรมย์ ว่า "การเปลี่ยนวิธีปกครองที่เราทั้งหลายได้กระทำนั้น ไม่ใช่พวกคนหรือพวกพ้องของตนเลย เป็นการทำเพื่อชาติ เพื่อคนทั้งหมคที่เดียว การทำอันนี้จึงเป็นประโยชน์ใหญ่" หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 12 ธันวาคม 2475.

³ สถาบันไทยคดีศึกษา, ม.ธ. เอกสารไมโครฟิล์ม F.O 371/18208

5 ข้อ มีเพียงข้อเดียวที่เสนอให้เปลี่ยนแปลงในกองทัพบก พระราชวิจารณ์รัฐบาลคณะราษฎร
ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งสำคัญอีกครั้ง เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2477
ในคราวที่ทรงสดพระราชสมบัติ เป็นสิ่งที่ผู้ใดศึกษาพฤติกรรมรัฐบาลคณะราษฎรไม่อาจเลี่ยงได้คือ

เมื่อคณะผู้ก่อการโค่นระบอบกษัตริย์ จะขอพระราชทานให้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็น
แบบรัฐธรรมนูญ คนไทยที่มีความรอบรู้มองไป แต่เมื่อกลายเป็นยึดอำนาจกันเฉยๆ
ไม่ใคร่ทำให้มีเสรีภาพในการ เมืองมากขึ้น ก็กลายเป็นของชุมชน กลืนไม่ลง เพราะผล
ร้ายของการปกครองแบบ "Absolute" มีใครเลื่อมคลายเป็นแต่เปลี่ยนตัว เปลี่ยน
คณะกันเท่านั้น เสรีภาพกลับน้อยลงไปเสียอีก เพราะต้องระวังจับกุมผู้ไม่พอใจและปิด
ปากผู้ที่กล่าวร้ายรัฐบาลสว. บุรณญาสิทธิราชย์ของพระเจ้าแผ่นดินยังมีผู้นับถือเป็นส่วนมาก
เพราะเคยชินมาแต่ปู่ตายาย แต่สมบุรณญาสิทธิราชย์ของคณะยอมไม่มีใครนับถือ
มีแต่ต้องหนีไปเพราะกลัวอาญา และกลัวรถเกราะ ปืนกล นากลัวว่าความไม่พอใจ
จะมีอยู่เรื่อยไป¹

เหตุการณ์ซึ่งนำไปสู่การปฏิวัติการของคณะกษานุก เมือง เร่วขึ้น

การยุบสภาญแทนราษฎรของพระยามโนปกรณนิติธาดา ในวันที่ 1 เมษายน 2476
ได้แก้ไขนโยบายการปกครองประเทศบางอย่างที่คณะราษฎรถูกวิพากษ์วิจารณ์มาก่อน พร้อมกับ
ได้สร้างความเป็นอิสระ ไม่ผูกพันกับกลุ่มคนหนุ่มในคณะราษฎร ซึ่งมีหลวงประดิษฐมนูธรรม
และ พันโท หลวงพิบูลสงคราม เป็นหัวหน้า นโยบายซึ่งได้นำมาปฏิบัติระหว่างที่โค่นสภา
ญแทนราษฎรคงจะสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้นิยมในสถาบันเก่า หรือผู้เคยวิพากษ์วิจารณ์
รัฐบาลคณะราษฎรชุดเดิมมาก่อน กล่าวคือ

¹ แถลงการณ์เรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ทรงสดพระราชสมบัติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 360.

ก. ได้ให้หลวงประดิษฐมนูธรรม สมาชิกคนสำคัญในคณะราษฎร และเป็นผู้ที่ฝายนิยมสถาบันเก่าถือว่าเป็นปฏิปักษ์ เพราะสงสัยว่าจะเป็นผู้นำลัทธิคอมมิวนิสต์เข้ามาใช้ ให้ออกไปศึกษาต่อ ณ ประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2476

ข. ได้กำหนดนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างแจ่มชัด และจะเห็นได้จากแถลงการณ์ของรัฐบาลในคราวยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2476 ว่า

ในคณะรัฐมนตรี ณ บัดนี้ เกิดแตกกันเป็น 2 พวก มีความเห็นแตกต่างกัน และไม่สามารถที่จะคล้อยตามกันได้ ความเห็นข้างน้อยนั้นปรารถนาที่จะวางนโยบายเศรษฐกิจไปในทางอันมีลักษณะเป็นคอมมิวนิสต์ ความเห็นข้างมากนั้นเห็นวาทนโยบายเช่นนั้นเป็นการตรงกันข้ามแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวสยาม และเป็นที่เห็นได้โดยแน่นอนทีเดียวว่า นโยบายเช่นนั้นจักนำมาซึ่งความหายนะแก่ประเทศไทย และเป็นมหันตภัยแก่ความมั่นคงของประเทศ¹

รัฐบาลซึ่งมีพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรี ในระหว่างยุบสภาผู้แทนราษฎร ยังได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2476 ในพระราชบัญญัติได้ให้คำจำกัดความ คำว่า คอมมิวนิสต์ และลัทธิคอมมิวนิสต์ ว่า

คอมมิวนิสต์ หมายความว่า วิธีการหรือหลักการทาง เศรษฐกิจซึ่งประกอบด้วย การเล็กด่าง เลี้ยมคั่งงอซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน โดยไทยประเทศ หรือประชาชนรวมกันเป็นเจ้าของ

ลัทธิคอมมิวนิสต์ หมายความว่า ลัทธิใด ๆ ซึ่งสนับสนุนส่งเสริมการรวบรวมกรรมสิทธิ์ที่ดิน หรือรวบรวมการอุตสาหกรรม หรือรวมทุน หรือรวมแรงงานเข้าเป็นของรัฐบาล

(Nationalization of Land or Industry or Capital or Labour)²

มีบทลงโทษคือ

มาตรา 4 ผู้ใดสนับสนุนส่งเสริมคอมมิวนิสต์ หรือลัทธิคอมมิวนิสต์คววากจา หรือลายลักษณะอักษร หรือเอกสารตีพิมพ์ หรือคววอบายใด ๆ ทานวามันมีความผิดของระวาง

¹ เสถียร ลายลักษณะ, ประชุมกฎหมายประจำศก (ม.ป.ท ., 2477) 46:5

² "พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์," ราชกิจจานุเบกษา 50 (2 เมษายน 2476):1

โทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับไม่เกิน 5,000 บาท ด้วยอีกโศกหนึ่ง

มาตรา 5 ผู้ใดเป็นหัวหน้า เป็นผู้จัดการหรือเป็นพนักงานของสมาคมใด ๆ จะเป็นสมาคมลับหรือไม่ใช่ก็ตาม หากว่าเป็นสมาคมอันมีความประสงค์ที่จะสนับสนุนส่งเสริมคอมมิวนิสต์หรือลัทธิคอมมิวนิสต์ ท่านว่ามีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับไม่เกิน 5,000 บาท ด้วยอีกโศกหนึ่ง¹

ถ้าพิจารณาคำจำกัดความของคอมมิวนิสต์ดังกล่าว เปรียบเทียบกับคำวิจารณ์เค้าโครงเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเห็นลักษณะที่ประสานกันระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า กับรัฐบาลระบอบสามโนปรกษุคยุบสภา ที่ว่า

แต่มีข้อสำคัญอันหนึ่งที่เราเห็นชัดเจนนอกอย่างไม่ต้องเป็นสิ่งที่น่าสงสัยเลยว่า โครงการ (เค้าโครงเศรษฐกิจ) นั้น เป็นโครงการอันเดียวอย่างแนบแน่นกับที่ประเทศรัสเซียใช้อยู่ ส่วนใครจะเอาอย่างใครนั้น ข้าพเจ้าไม่ทราบ สตาลินจะเอาอย่างหลวงประดิษฐ์ฯ หรือหลวงประดิษฐ์ฯจะเอาอย่างสตาลินก็ตอบไม่ได้²

ก. คำเนิการแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งใหม่ ประเด็นที่ได้รับการแก้ไขคือ เดิมในมาตรา 6 กำหนดว่าผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ต้องมีอายุ 20 ปี เปลี่ยนเป็น 25 ปีบริบูรณ์ และในมาตรา 7 เดิมกำหนดอายุผู้สมัครผู้แทนราษฎรว่า อายุไม่ต่ำกว่า 23 ปี แก้เป็น 30 ปี นอกจากเรื่องการกำหนดอายุแล้ว ได้แก้ไขใน มาตรา 10 เดิมอนุญาตให้ข้าราชการสมัครเป็นผู้แทนราษฎรได้เมื่อไปสมัครในจังหวัดที่ตนไม่ได้รับราชการอยู่ เปลี่ยนไปห้ามไม่ให้ข้าราชการประจำสมัครเป็นผู้แทนราษฎร³

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ เสถียร ลายลักษณ์, ประมุขกฎหมายประจำศก, เรื่องเดียวกัน, 46 : 8

² เดือน บุญนาค ทวนปริศน์ รัฐบาลอานาโต พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : โพธิ์สามต้นการพิมพ์, 2517), หน้า 360-361.

³ ดู เสถียร ลายลักษณ์, "พระราชบัญญัติการเลือกตั้ง พ.ศ. 2475 แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2476, ประมุขกฎหมายประจำศก (ม.ป.ท., 2477), หน้า 185 - 186.

ง. รัฐบาลคณะราษฎรในวงพระยามโนปกรณนิติธาดา ยึดอำนาจได้ ประกาศ
โครงการเศรษฐกิจของชาติ ใจความว่า

"โครงการเศรษฐกิจจักตั้งอยู่ในวงจำกัดบางข้อ

1. จักตั้งเคารพศอกกรรมสิทธิในสมบัติและเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคล
ภายใต้หลักแห่งรัฐธรรมนูญ และในอันที่การนั้น ๆ ไม่เป็นภัย หรือเป็นการเบียดเบียน
แก่ประชาชน
2. จักตั้งเคารพข้อสัญญาและการติดต่อระหว่างประเทศ
3. จักตั้งคำนึงถึงความเข้าใจความเห็นชอบ ความนิยมของประชาชน และให้
เหมาะสมแก่ความจำเป็นตามภาวะที่เป็นจริง
4. ในสิ่งการที่ใหม่ แปลก จักตั้งทดลอง เมื่อบังเกิดผลดีสมควรประสงค์ จึงขยายไป
ตามกำลัง"¹

การประกาศโครงการเศรษฐกิจของชาติ คงเป็นความมุ่งหวังขึ้นนโยบายทาง
เศรษฐกิจของรัฐบาลใหม่ให้ราษฎร เห็นอย่างเด่นชัด และลงล้างโครงการเศรษฐกิจเดิม
ของหลวงประดิษฐมนูธรรม ในเวลาเดียวกัน รัฐบาลได้ตั้งสภาเศรษฐกิจเมื่อวันที่ 8
เมษายน 2476 มีการประชุมกรรมการของสภาเป็นครั้งแรก ในวันที่ 13 เมษายน 2476
โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นประธานกรรมการ และได้ตั้งคณะกรรมการ 4 คณะ
คือ

1. คณะกรรมการพิจารณาการ รายละเอียดที่จะพึงปฏิบัติต่อไปในเรื่อง
เกษตรกรรมเคหกิจ สหกรณ์ตั้งนาง (Working Details) มีรายนามคณะกรรมการคือ
ม.จ.สิทธิพร กฤดากร ม.จ.วิวัฒน์ไชย ไชยบัณฑิต หลวงเกษสหกรณ์ นายเจมส์ เบกซ์เตอร์
ที่ปรึกษาการคลัง นายเรมอน บี สตีเวนส์ ที่ปรึกษาการต่างประเทศ

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 16 เมษายน 2476.

๒. คณะกรรมาธิการพิจารณานโยบายในเรื่องที่ดิน
๓. คณะกรรมาธิการพิจารณาเรื่องการจัดปลา
๔. คณะกรรมาธิการพิจารณาเรื่องการค้าคลังออมสิน

นอกจากนี้ยังจัดให้ข้าราชการออกจากสมาคมการเมืองอย่างแท้จริง และได้
ยุบสมาคมคณะราษฎรให้เป็นสโมสรสามัญ เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2476

รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดาถูกกลุ่มทหารโค่นอำนาจในวันที่ 20 มิถุนายน
2476 โดยอ้างเหตุผลว่า

ด้วยคณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดิน ณ บัดนี้ ไม่ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ
โดยเริ่มตนเปิดสถานูแทนราษฎร แลวงค้ำชูรัฐธรรมนูญเป็นอันมากหลาย คณะทหารบก
ทหารเรือ และพลเรือน จึงเห็นเป็นเหตุจำเป็นต้องเข้ายึดอำนาจการปกครอง เพื่อ
ให้มีการเปิดสถานูแทนราษฎร ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ

การโค่นล้มพระยามโนปกรณนิติธาดา คงจะทำให้ความไม่พอใจเกิดขึ้นแก่
บุคคลบางกลุ่ม โดยเฉพาะแก่ผู้นิยมในระบบเก่า หรือผู้เคยต่อต้านรัฐบาลคณะราษฎร
มาแต่เดิม เมื่อกลุ่มทหารผู้ปฏิวัติได้เปิดสถานูตั้งเดิม กล่าวโจมตีการปิดสถานูแทน
ราษฎรของพระยามโนปกรณนิติธาดา เรียกหลวงประดิษฐมนูธรรมกลับจากประเทศ
ฝรั่งเศส แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่
ตุลาคม 2476

นับแต่นั้นมา เกิดมีข่าวลือเรื่องมีผู้คิดล้มอำนาจรัฐบาลพระยาพหลพล-
พยุหเสนา ซึ่งใครรับแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลชุดใหม่ เสมอ ๆ ที่ปรากฏเป็น
หลักฐานว่ารัฐบาลเชื่อว่าผู้คิดล้มล้างรัฐบาลมาตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุการณ์กบฏวรวงศ์ คือในวันที่ 6

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 12 เมษายน 2476

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 22 เมษายน 2476

กรกฎาคม 2476 หลวงพิบูลสงคราม และหลวงศุภชลาศัย บุคคลสำคัญในคณะผู้ยึดอำนาจจาก
 รัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดา ได้ส่งจดหมายไปยังบุคคลต่าง ๆ 8 ท่าน คือ นายพลโท
 พระองค์เจ้าทศศิริวงศ์ ม.จ.โสภณภรทัต ม.จ.ฉัตรมงคล ม.จ.ไชแสง รพีพัฒน์ นายพลเอก
 พระองค์เจ้าบวรเดช นายพลเอก ม.จ.วงศ์นิรันทร เทวกุล นายพลตำรวจโท พระยาอภิธรณ์-
 ประกาศ และนายนาว่าเอก พระยาตราภย์พิพัฒน์ มีข้อความสำคัญว่า

ในการยึดอำนาจการปกครองทั้ง 2 ครั้ง (24 มิถุนายน 2475 และ 20 มิถุนายน
 2476) คณะผู้ก่อการโค้ยึดหลักและปฏิบัติไปในทางลบลดมอมเสมอ เพื่อเห็นแก่ความสงบ
 ของบ้านเมือง และความอิสระภาพของชาติไทย แต่บัดนี้ ปรากฏตามทางสืบสวนว่า ท่าน
 ได้มีการประชุมและคิดอยู่เสมอในอันที่จะทำให้เกิดความไม่สงบแก่บ้านเมือง และทำให้
 รัฐบาลเป็นกังวล ซึ่งเป็นเหตุให้การบริหารราชการบ้านเมืองไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่จะเป็น
 * ในฐานที่ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง จึงขอเตือนให้
 ท่านสงบจิตสงบใจ หากท่านยังขุ่นขื่นจวนอีก คณะผู้ก่อการจะกระทำการอย่างรุนแรง และ
 จำต้องถือเอาความสงบของบ้านเมืองเท่านั้นเป็นกฎหมายในการกระทำการแทน ที่กล่าว
 มานี้มิใช่พูดเล่น แต่เป็นการเตือนมาเพื่อความหวังดี ¹

แต่บุคคลทั้ง 3 ได้ปฏิเสธว่ามีใจคิดกระทำเช่นนั้น และเหตุการณ์ภายในบ้านเมืองยัง
 ไม่มีอะไรรุนแรงจนกระทั่ง เมื่อเกิดมีเหตุการณ์ของคณะขุนนางเมือง หรือกบฏบวรเดชขึ้นในเดือน
 ตุลาคม 2476

เหตุการณ์ของการเกิดกบฏบวรเดช หรือคณะขุนนางเมือง

เป็นเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในวันที่ 11 ตุลาคม 2476 เมื่อมีทหารหัวเมืองภายใต้
 ความร่วมมือของกลุ่มบุคคลผู้ไม่พอใจนโยบายการปกครองและการบริหารของรัฐบาลคณะราษฎร
 โดยมี นายพลเอก พระองค์เจ้าบวรเดช เป็นแม่ทัพ นายพันเอก พระยาเทพสงคราม เป็น

¹ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 21 กรกฎาคม 2476.

รองแม่ทัพ และนายพันเอก พระยาศรีสิทธิสงคราม เป็นเสนาธิการกองทัพ กำลังส่วนหนึ่ง
 ของฝ่ายพระองค์เจ้าวรเดช ซึ่งเป็นกำลังส่วนใหญ่ ประกอบด้วยทหารที่รวบรวมได้จาก
 จังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี ลพบุรี สระบุรี และอยุธยา ไต่ยกมาปิดล้อมกรุงเทพฯ-
 มหานคร ทางด้านทิศเหนือ ตั้งที่บัญชาการอยู่ที่ดอนเมือง และกำลังอีกส่วนหนึ่งซึ่งคงจะใช้
 ปิดล้อมกรุงเทพฯ มหานครทางด้านทิศใต้ คือกองกำลังทหารจากเมืองเพชรบุรี¹

จุดประสงค์ของการยกกำลังทหารปิดล้อมกรุงเทพฯ มหานคร ก็คงเพื่อใช้เป็นอำนาจ
 ครอบงำในการ เสนอข้อบังคับและเงื่อนไขต่อรัฐบาล 2 ครั้งคือ

ครั้งแรก เป็นข้อบังคับหรือคำขาดของ นายพันเอก พระยาศรีสิทธิสงคราม ยื่นใน
 นามคณะบัญชาการเมือง ต่อพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2476
 แสดงความไม่พอใจรัฐบาล แยกได้เป็น 2 ประเด็น คือ

1. เพิกเฉยปล่อยให้คนพลัดถิ่นคนพยานพื้นหลัคนครและคนพระบรมเชษฐาภคินีของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นจอมทัพของเหล่าทหาร และปล่อยให้หนังสือพิมพ์ต่าง ๆ
 หลายฉบับลงข้อความกล่าวบริภาษพระราชกิตติคุณอยู่แทบทุกวัน โดยมีใ้คำหาผิดเพี้ยนหรือจัด
 การห้ามปรามลงโทษ ใ้หันทางที่แต่ประการใด จึงเท่ากับว่าส่งเสริมช่วยทำลายรัฐธรรมนูญ
 มาตรา 3 ซึ่งยกย่องพระมหากษัตริย์ไว้เป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ อันเป็นหนทาง
 จะนอมนำให้เหล่าทหารและประชาชนพลเมืองขาดความนิยมและขาดความจงรักภักดีต่อพระ-
 มหากษัตริย์

2. ได้จัดการเรียกหลวงประดิษฐมนูธรรมกลับถิ่นยังประเทศสยาม โดยมีใ้ชักฟอก
 ใ้ไหววสะอาดก่อน ดังที่ใ้ได้แถลงการณ์ใ้ราษฎรทราบไว้ในชั้นเดิมนั้น จึงกระทำใ้ประชาชน
 พลเมืองไม่ใ้ใจในคณะรัฐมนตรีของท่าน ใ้หวาดหวั่นและกริ่งเกรงไปว่า กาลใ้ในอนาคตของ

¹ดู นิคม จารุมณี "กบฏวรเดช" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชา-
 ประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

ประเทศสยามอาจดับกลายได้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ แทนที่จะปราบคอมมิวนิสต์ดังที่ได้ประกาศไว้ กลับสนับสนุนจอมมิวนิสต์เป็นลัทธิที่โลกไม่นิยม¹

คณะขุนนาง เมืองไคยีนซอบังคัมปีให้รัฐบาลลาออกภายใน 1 ชั่วโมง

ถ้าท่านยอมปฏิบัติตาม คณะขุนนาง เมืองก็จะได้เข้ารับจัดการปกครองของประเทศชั่วคราว จนกว่าจะโคทหรงกร ภารุณา โปรด เกลาให้สถาปนาคณะรัฐมนตรีใหม่ ซึ่งไม่มีนายทหารประจำ การ เขาเกี่ยวข้องกับคำเนิการของประเทศใหม่คงสืบไป ถ้าคณะของท่านไม่กราบถวาย บังคมลาออกจากตำแหน่ง หรือไม่ตอบภายในกำหนดเวลาข้างต้นแล้ว ข้าพเจ้าก็จำเป็นต้องใช้กำลังทหารบังคัมปีให้เป็นไปตามความประสงค์ของคณะขุนนาง เมือง ²

ซอบังคัมคังกล่าวรัฐบาลมิไคสนใจที่จะปฏิบัติตามแต่อย่างใด

ครั้งที่ 2 พระองค์เจ้าวรเดช ไคเสนอเงื่อนไขแก่พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2476 เป็นข้อเสนอที่ลดความตึงกราวว่าซอบังคัมครั้งแรก คือไคขอให้รัฐบาลปฏิบัติตามหลัก 6 ประการ แล้วบันทึกที่จะเลิกทัพกลับไป ข้อเสนอมีรายละเอียด ดังนี้

1. ต้องจัดการทุกอย่างที่จะอำนวยความสะดวกให้ประเทศสยามมีพระมหากษัตริย์ปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ
2. ต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญโดยแท้จริง เฉพาะอย่างยิ่งคือ การเลือกตั้งและถอดถอนคณะรัฐบาล ต้องเป็นไปตามความเห็นหมู่มาก ไม่ใช่ทำด้วยการจับอาวุธ ดังวันที่ 20 มิถุนายน 2476 ที่แล่วมา โดยเหตุนี้ ต้องยอมให้มีการเมืองที่ชอบด้วยกฎหมาย

¹ แผนกเก็บ สสร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 39/163 เรื่องคำขอหรือคำขาดและคำแถลงการณ์ หรือใบปลิวของคณะราษฎร.

² เรื่องเดียวกัน.

3. ข้าราชการซึ่งอยู่ในตำแหน่งประจำการทั้งทหารและพลเรือน ต้องอยู่นอก
 การเมือง เว้นแต่ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งซึ่งมีหน้าที่ในทางการเมืองโดยตรง แต่ความต่างคน
 นั้นไม่คัดสิทธิในการที่ข้าราชการประจำจะนิยมหรือยึดถือลัทธิการเมืองใด ๆ ที่ชอบด้วย
 กฎหมาย แต่ห้ามมิให้ใช้อำนาจหรือโอกาสในตำแหน่งหน้าที่ เพื่อสนับสนุนเผยแพร่ลัทธิ
 ที่ตนนิยม หรือเพื่อบังคับผู้ใดโดยทางตรงหรือทางอ้อม ให้คนอื่นถือตามลัทธิที่ตนนิยม เป็น
 อันขาด ตำแหน่งฝ่ายทหารตั้งแต่ผู้บัญชาการทหารบก - เรือ ลงไป ต้องไม่มีหน้าที่ในทาง
 การเมือง

4. การแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งราชการ จักต้องถือคุณวุฒิ ความสามารถ เป็น
 หลัก ไม่ถือเอาความเกี่ยวข้องในทางการเมืองเป็นความชอบ หรือเป็นข้อรังเกียจในการ
 บรรจุหรือเลื่อนตำแหน่ง

5. การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ต้องถวายให้พระบาทสมเด็จพระเจ้า-
 อยู่หัว ทรงเลือก

6. การปกครองกองทัพบก จักต้องให้หน่วยผสมตามหลักยุทธวิธี เนติยอาวุธ
 สำคัญแยกกันไปประจำตามท้องถิ่น อย่าให้กำลังเป็นส่วนใหญ่ เฉพาะในแห่งใดแห่งหนึ่ง

เพราะฉะนั้น ถ้าหากว่ารัฐบาลมีความปรารถนาอย่างเดียวที่จะรักษาความ
 สงบเรียบร้อยและปกครองบ้านเมืองตามแบบประชาธิปไตยแท้ ยอมรับปฏิบัติตามความ
 มุ่งหมาย 6 ประการ ดังกล่าวมาแล้ว กองทหารฝ่ายหัวเมืองก็ยินดีที่จะเลิกถอนการกระทำ
 ครั้งนี้ และไม่มุ่งหมายเอาตำแหน่งราชการเป็นเครื่องตอบแทนอย่างใดเลย . . . 1

1 เสาวรักษ์, ตัวตายแต่ชื่อยัง (พระนคร : เกอกูลการพิมพ์, [ม.ป.ป.]),

คำขาดและขอเสนอทั้ง 2 ครั้ง ของคณะกษัตริย์เมือง คือความไม่พอใจรัฐบาลคณะราษฎร จนต้องรวมตัวกันเป็นปฏิริยาต่อรัฐบาลคณะราษฎร เป็นที่น่าสังเกตุว่า คำขาดครั้งแรก แข็งกร้าว บังคับให้รัฐบาลลาออกภายใน 1 ชั่วโมง ซึ่งหมายถึงจุดประสงค์ของการบังคับให้ รัฐบาลลาออก โดยบอกให้รัฐบาลรูดวงหน้า แต่คำขาดหรือขอเสนอครั้งที่ 2 เป็นเพียงคำขอรับรอง ให้รัฐบาลคณะราษฎรปฏิบัติตามขอเสนอ 6 ข้อ คำขาดและขอเสนอทั้ง 2 ครั้ง ได้ยื่นต่อรัฐบาล คณะราษฎร ทางกันเพียง 2 วัน (คำขาดครั้งแรกยื่นในวันที่ 11 ตุลาคม 2476 ขอเสนอยื่นในวันที่ 13 ตุลาคม 2476) เหตุใดคณะกษัตริย์เมือง เปลี่ยนเป้าหมายจากการบังคับให้รัฐบาลลาออกเป็นขอให้รัฐบาล "ปฏิรูปการปกครอง" เข้าใจว่าการที่รัฐบาลคณะราษฎรออกแถลงการณ์ ในคืนวันที่ 12 ตุลาคม 2476 ว่า "เพื่อความปลอดภัยของประชาชนและทรัพย์สิน ในการที่ฝ่าย ทหารรัฐบาลจำเป็นต้องใช้ปืนใหญ่ยิงขับไล่ฝ่ายพวกกบฏ จึงใหญ่ที่ตั้ง เตะหะสถานอยู่ในท้องที่ หลักสี่ บางเขน คอนเมือง รับผิดชอบการย้ายสถานที่อยู่เสียโดยเร็ว"¹ การตัดสินใจตอบโต้จาก ฝ่ายรัฐบาล คงทำให้ฝ่ายคณะกษัตริย์เมืองไม่แน่ใจในสถานภาพของตนเอง หรืออาจจะไม่ต้องการ ให้เกิดการสู้รบกันเอง จึงไต่ถามความแท้จริงของขอเสนอลง ดังที่ดูรวมในคณะกษัตริย์เมือง ผู้หนึ่งใดเขียนไว้ว่า

การที่คิดยกกำลังกองทหารหัวเมือง เข้าไปในพระนครนั้น ก็โดยเห็นว่า ร่องขอโดยดี คงไม่ยอม เพราะหลวงประคัมชมนูธรรมรวมอยู่ในคณะรัฐมนตรีด้วย หากยกไปเป็นพวก มาก ๆ อาจยินยอมงายกว่า (แม้ในทางประเทศก็ทราบว่ เคยมีราษฎรและนักเรียน แหกกันไปร้องขอต่อรัฐบาลขอย ๆ เหมือนกัน) และทราบว่า พระองค์เจ้าวรเดช มีคำสั่ง มิให้ใช้อาวุธยิงชนชาติเดียวกัน เหตุุนทหารหัวเมืองที่อยู่แนวหน้า (คือ ร.1 และ ร.16) จึงให้ฝ่ายรัฐบาลยังอยู่ 1 คืน กับ 1 วัน²

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 13 ตุลาคม 2476.

² คู่มือ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

อย่างไรก็ตาม ถ้าได้พิจารณาถึงกระตอบโตจากฝ่ายรัฐบาลเท่าที่เป็นจริง คือ เริ่ม
ตอบโตในเย็นวันที่ 13 ตุลาคม 2476 ที่บริเวณวัดแคทราย และยึดคอนเมืองไคในเย็นวันที่ 16
ตุลาคม 2476 เป็นความคืบหน้าที่ชามาก ด้วยกำลังตอบโตของรัฐบาล เพียงเท่านั้น จึงทำให้
นักคิดใต้วา ขอเสนอของคณะกษัตริย์เมืองครั้งหลัง เกิดจากความไม่คงการสู้รบกันเองมากกว่า

รัฐบาลมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ฝ่ายกษัตริย์และเสนอง ดง เป็นเพราะ
"คณะกษัตริย์เมืองไคเรียกร้องในสิ่งที่คณะราษฎรในเวลานั้นไม่อาจยอมรับได้ เนื่องจากบุคคล
ชั้นนำของคณะราษฎรบางคนกำลังต้องการแยกอำนาจทั้งทางด้านการเมืองและการทหาร"¹
รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ตอบโตและประณามฝ่ายกษัตริย์มากมาย ที่สำคัญคือแถลงการณ์ของรัฐบาล
ครั้งที่ 20 วันที่ 16 ตุลาคม 2476 ตอบขอเสนอของพระองค์เจ้าวรเดชว่า

1. การรักษารัฐธรรมนูญไว้ให้มั่นคงซึ่งรัฐบาลที่ควบคุมโดยผู้เกิดคือ การรักษาองค์พระ
มหากษัตริย์อยู่ใต้อธิปไตยรัฐธรรมนูญไว้ เป็นประมุขของรัฐเสมอไปนั้นเอง รัฐบาลนี้ไม่เคยมี
ความประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบเดิมให้เป็นอย่างอื่น
2. รัฐบาลนี้ดำเนินการตามรัฐธรรมนูญทุกประการ ไม่นิยมการถอดถอนหรือตั้งรัฐบาล
ด้วยวิธีจับอาวุธเหมือนดังที่พระองค์เจ้าวรเดชทำอยู่โดยผู้เกิด คณะการเมืองนั้นควรให้
เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เวลานั้นเป็นเวลาที่กำลังเดือดดาลผู้แทนราษฎรอยู่แล้ว พอไคเปิด
สถานทูตทั้งสองประเทศ คณะการเมืองจะเกิดขึ้นเอง ในขณะซึ่งแม้คนรัฐบาลก็ไม่ใช
ประกอบขึ้นจากคณะการเมือง โดยทำให้มีขึ้นก่อนเวลาอันควร ไม่ใช่ให้เกิดโดยธรรมชาติ
จะเป็นภัยแก่ความมั่นคงของรัฐธรรมนูญ
3. การให้ราษฎรชำระระบอบการปกครองแบบกษัตริย์เมืองนั้น เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา รัฐบาล
ใด ๆ ก็ปรารถนาตั้งนั้น แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าเมืองไทยกำลังนั้นได้หรือยัง มีคนพอที่แบ่งจาก
จากกันได้แล้วหรือ อนึ่ง เมื่อการเมืองของเราแต่คิดได้แล้ว จึงจะถึงเวลาที่ทหาร
จะไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง คอบแต่รักษาป้องกันมิให้รัฐบาลชุดหนึ่งซุกใจทำลายล้างหรือทำผิด
รัฐธรรมนูญได้ แต่การปกครองแบบเดิมได้เปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ และยิ่งที่เพิ่ง เปลี่ยนจากรูปหนึ่ง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36.

เป็นอีกรูปหนึ่งในลักษณะอย่างเมืองไทย ซึ่งรัฐธรรมนูญเพิ่งได้กำเนิด ถ้าฝ่ายทหารจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง เสียเลยในขั้นนี้ การรักษารัฐธรรมนูญใหม่มั่นคง ก็จะสามารถดำเนินไปส่วนหนึ่ง ซึ่งเหตุการณ์พระองค์เจ้าบวรเดชก่อนครั้งนั้น แสดงให้เห็นว่า ยังจำเป็นต้องอาศัยทหารอยู่

4. รัฐบาลนี้ในการบรรจุบุคคลเข้าตำแหน่งราชการก็ได้อื่นตำแหน่งใครก็ได้ ถือคุณวุฒิความสามารถเป็นเกณฑ์เสมอ ตัวบุคคลที่ครองตำแหน่งประจำของรัฐบาลเป็นเครื่องพิสูจน์ในขณะนั้นอยู่แล้ว

5. การเลือกผู้แทนราษฎรประเภทที่สองนั้น ย่อมต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีพระราชบัญญัติดำเนินการไว้แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นผู้ทรงตั้ง โดยพระราชกฤษฎีกา รัฐบาลนี้ไม่มีคำสั่งที่จะแก้ไขรัฐธรรมนูญหรือพระราชบัญญัติฉบับนั้น

6. การจัดหน่วยผสมกองทัพบก อันเป็นเรื่องของทหาร ไม่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญนั้น กว้างขวางต่างกัน ตามความสำคัญของท้องถิ่น เช่นกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นพระมหานครเป็นที่ว่าการกลางของรัฐบาล เป็นพระราชสำนักที่ประทับของพระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์กลางแห่งตลาดเงินของประเทศสยาม ย่อมต้องการกำลังมากกว่าท้องถิ่นอื่น อนึ่งถ้ากระจายกำลังให้เป็นส่วนเท่า ๆ กันหมด ความมั่นคงของรัฐบาลกลางก็คงจะไม่มีบริบูรณ์ อุทาหรณ์เช่น ถ้ากำลังทหารกรุงเทพฯ มีเท่ากับกำลังทหารนครราชสีมาหรืออยุธยา ปานพระองค์เจ้าบวรเดชก็คงเปลี่ยนคณะรัฐบาลได้สำเร็จแล้ว"¹

การปราบปรามและแนวความคิดของ รัฐบาลที่มียกย่องหรือคณะราษฎรเมือง

รัฐบาลได้ตั้งกองกำลังผสมปราบปรามคณะราษฎรเมือง ตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2476 โดยมี พ.ท. หลวงพิบูลสงคราม เป็นผู้บังคับบัญชากองกำลังผสม บุคคลชั้นหัวหน้าในกองกำลังผสมมีรายชื่อดังต่อไปนี้

¹ คำแถลงการณ์ของรัฐบาล ครั้งที่ 20 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 16 ตุลาคม

กองบังคับกองผสม ประกอบด้วย พ.ท.หลวงพิบูลสงคราม พ.ต.หลวงชาติกันทร
พ.ท.พระอุดมโยธาธิบุตร พ.ต.หลวงสีกาโยธารักษ์ พ.ต.หลวงโยธานติการ

กองรบ ประกอบด้วย พ.ท.พระเวียงรุ้งจามิตร พ.ต.หลวงวิจิตรสงคราม
พ.ต.หลวงวีระโยธา

กองหนุน ประกอบด้วย พ.ต.หลวงพรหมโยธี พ.ต.หลวงรวบรัดสัคพล
พ.ต.หลวงทจร เศษะ

กองทหารที่สระบุรี ประกอบด้วย พ.ต.หลวงพิชิต ร.อ.หลวงเชิดวุฒากาศ

กองทหารพระนครศรีอยุธยา พ.ต.หลวงประสิทธิ์ยุทธศิลป์

กองทหารคอนเมือง พ.ต.หลวงชำนาญยุทธศิลป์

กองลำเลียง ประกอบด้วย พ.ท.พระประจันปัจจนึก พ.ท.พระบริรักษ์ยุทธกิจ
พ.ต.หลวงชำนาญยุทธศาสตร์¹

การปราบปรามคณะกบฏบ้านกุ่มเมืองที่สำคัญ เป็นการปราบกองกำลังที่ได้เคลื่อนย้าย
จากคอนเมือง ในวันที่ 16 ตุลาคม 2476 ส่วนกองกำลังทางทิศใต้จากเมืองเพชรบุรียังไม่ได้
ลงมือปฏิบัติการใด ๆ ก็ถูก พันโท หลวงพิบูลสงคราม นำกำลังทหารเข้ายึดเมืองเพชรบุรี
ได้ในวันที่ 17 ตุลาคม 2476²

การติดตามของฝ่ายรัฐบาลเป็นไปอย่างล่าช้า หลังจากที่คณะกบฏบ้านกุ่มเมืองได้
กำลังจากคอนเมืองแล้ว ได้ไปตั้งหลักที่ฐานกองกำลังรัฐบาลอยู่ที่ระหวางสถานีทับทิมกับสถานี

¹ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 29 ตุลาคม 2476

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 22 ตุลาคม 2476

หนังสือ วันที่ 23 ตุลาคม 2476 นายพันเอก พระยาตรีสิทธิสงคราม ผู้นำคนสำคัญของคณะ
 ราษฎรเมืองอุบลราชธานี กองทหารฝ่ายรัฐบาลยึดโคกนครราชสีมาในวันที่ 25 ตุลาคม 2476
 ทหารฝ่ายคณะราษฎรเมืองบางสวนโคก เขามอบตัวกับรัฐบาล บางสวนโคกอพยพไปทางชายแดน
 ติดต่อกับอินโดจีนของฝรั่งเศส และมีบางสวนโคกหนีไปอยู่ในอินโดจีนของฝรั่งเศส สำหรับพระองค์
 เจ้าวร เกษโคเสด็จขึ้นเครื่องบินลี้ภัยไปกับ ม.จ.ฉ่องจิต ชายา จากจังหวัดนครราชสีมาไปยัง
 เขมร โดยมี นายพันตรี หลวงเวหนเฑียรเทจ (ผด หงสกุล) เป็นนักบิน เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม
 2476

รัฐบาลโคกศาลพิเศษขึ้นพิจารณาพิพากษาโทษผู้ร่วมมือก่อการกบฏเมืองในครั้ง
 นี้ ด้วยเหตุที่ศาลพิเศษซึ่งรัฐบาลคณะราษฎรตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาโทษพวกกบฏ
 เป็นศาลของฝ่ายรัฐบาล จึงสมควรนำแนวความคิดจากรัฐบาลหรือบุคคลสำคัญ ๆ ในคณะรัฐบาล
 ที่มิชอบกบฏวรวร เกษ หรือคณะราษฎรเมือง พิจารณาประกอบกับแนวความคิดของกรรมการศาลพิเศษ
 2476 ทั้งนี้ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นแนวโน้มถึงลักษณะความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างเห็นได้
 ชัด ระหว่างความเห็นของรัฐบาลกับความเห็นของกรรมการศาลพิเศษ ซึ่งจะส่งผลตามมาก็คือ
 ในเรื่องความยุติธรรมที่จำเลยพึงจะได้รับ

ก. จากแถลงการณ์ของฝ่ายรัฐบาล

ตลอดระยะเวลาที่เกิดกบฏวรวร เกษ รัฐบาลโคกออกแถลงการณ์แจ้งแก่ประชาชน
 มากกว่า 50 ฉบับ ขอความในแถลงการณ์ส่วนใหญ่โจมตีการกระทำของกบฏวรวร เกษ เช่นใน
 แถลงการณ์ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2476 กล่าวโจมตีว่า

รัฐบาลเห็นควรแถลงให้ประชาชน ทั้งข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือน และราษฎร
 ทราบว่า การที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะพยายามก่อความไม่สงบให้แก่มานเมืองโดยทำให้เกิด
 ความไม่ไว้วางใจในรัฐบาล ให้บังเกิดความระส่ำระสายหรือยุ่ง ถึงกับทำให้เกิดการ
 ประหัตประหารซึ่งกันและกันเช่นนี้ เป็นความคิดที่ผิดนัก เป็นการกระทำเพื่อเห็นแก่ประโยชน์
 ตนเองโดยไม่คำนึงถึงภัยอันจะมีแก่ชาติ เป็นการทำลายประเทศและชาติโดยตรง . . .
 ผู้รักชาติ รักประเทศ และรักรัฐธรรมนูญ จะต้องรวมกำลัง รวมใจกันปราบปราม

การทุจริตคิดร้ายต่อประเทศ ต่อชาติ และต่อรัฐธรรมนูญในครั้งนี้ เพราะถ้าปราบการทุจริต
 ทนงองอาจในครั้งนี้ไม่ได้แล้ว ชาติของเราก็จะถึงซึ่งความพินาศไปด้วย¹

ในแถลงการณ์ฉบับที่ 15 ลงวันที่ 14 ตุลาคม 2476 กล่าวว่

การกระทำของพวกทนงองอาจเหล่านี้เป็นการกบฏต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวไคพระราชนานุแกประชาชน เป็นการกบฏต่อชาติ เพราะเหตุที่รัฐธรรมนูญ
 นั้นไคประกาศเป็นของชาติแล้ว เป็นการกบฏต่อประเทศ เพราะเหตุที่พวกกบฏกระทำการ
 การครั้งนี้ยอมทราบอยู่ว่า การกระทำของเขายังบังเกิดความเสียหายแก่ประเทศไทยมาก
 และการกระทำของพวกนี้ เป็นกบฏต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะเป็นการหมิ่น
 พระบรมเชษานุภาพขององค์ประมุขแห่งชาติ ²

ในแถลงการณ์ฉบับที่ 27 ลงวันที่ 16 ตุลาคม 2476 รัฐบาลออกแถลงการณ์เผยแพร่
 ขาวว่า คณะทหารโคราชจยภพระองคเจาบวรเคช เป็นกษัตริย์ และพระองคเจาบวรเคชก็ทรงรับ
 ที่จะเป็นแล้ว³

ข. จากบุคคลสำคัญ ๆ ในคณะรัฐบาล เช่น หลวงพิบูลสงครามไคสนทนทางวิทย
 กระจายเสียง ปรณามกบฏบวรเคช เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2476 ว่า

"ท่านคงจะยังทรงจำไคว่า เมื่อเดือนตุลาคมที่แล่วมานี้ ประเทศสยามที่รักของเราต้อง
 ฝ่าพันต่ออันตรายซึ่งเกิดจากกบฏบวรเคช ซึ่งเป็นญกกรรมทำเชญไคแก่ประเทศไทย
 อย่างแสนสาหัส ท่านจะหมายความว่าเขาเหล่านั้นกระทำเพื่อชาติหรือ: ท่านจะหมาย
 หมายความว่าเขาเหล่านั้นกระทำเพื่อศาสนาหรือ: ท่านจะหมายความว่าเขาเหล่านั้นกระทำ
 เพื่อพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติหรือ: ในที่สุด ท่านจะหมายความว่า เขาเหลา
 นั้นกระทำเพื่อไคความสันติสุขแก่ประชาชนพลเมืองหรือ ขาพเจาขอรับรองว่าเปล่าทั้งสิ้น

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 13 ตุลาคม 2476

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 15 ตุลาคม 2476

³ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 17 ตุลาคม 2476

การที่เอาเหล่านั้นกระทำครั้งนี้ เขากระทำเพื่อหวังประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง"¹

หลวงประดิษฐมนูธรรม ไต่บรรยายทางวิทยุกระจายเสียง เรื่องสองปีที่ล่วงมาแล้ว เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 247๕ กล่าวถึงเรื่องสาเหตุของกบฏบวรเดช และกล่าวประมาณว่า "เมื่อการเปลี่ยนแปลงได้สำเร็จลงแล้ว ก็มีผู้ไม่พอใจ บังเกิดความอิจฉาริษยา กระทำความพยายามด้วยประการต่าง ๆ ที่จ้องความไม่สงบให้บัง เกิดจนเกิดการกบฏอันเป็นเหตุให้เสียชีวิต เลือดเนื้อ และทรัพย์สินสมบัติของประเทศ"²

ค. จากหนังสือพิมพ์ และประชาชน

"ในความปรารถนาอันแรงกล้าของพระองค์เจ้าบวรเดช ซึ่งทรงเป็นต้นเหตุของการจลาจลครั้งนี้ ต้องการจะทรงทำลายรัฐบาล เพื่อล้มเลิกรัฐธรรมนูญ อันเป็นแม่บทใหญ่การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แล้วทรงตั้งพระองค์เองเป็นกษัตริย์ใหม่ นอกจากการกระทำของฝ่ายกบฏจลาจลมุ่งหวังจะให้การปกครองของบ้านเมืองกลับถอยหลังเขาคดอง กล่าวคือ ดำเนินการปกครองอย่างสมบูรณาญาสิทธิราชแล้ว ประชาชนส่วนมากไต่ลงความเห็นสอดคล้องกันว่า ฝ่ายกบฏจลาจลมุ่งแต่ประโยชน์ส่วนตัว หาใช่เป็นประโยชน์ส่วนรวม"³

ประชาชนเป็นจำนวนมากพากันบริจาคตrophyding ของ ตลอดจนสมัครรับใช้ชาติ เพื่อต่อสู้กับคณะกบฏบ้านกู เมือง

ทัศนคติต่าง ๆ ดังที่ยกมานี้ เป็นการให้รายละเอียดต่อกบฏบวรเดช ถ้าได้เปรียบเทียบกับข้อเสนอ 6 ประการของพระองค์เจ้าบวรเดชต่อรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับขอกล่าวหา

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 26 ธันวาคม 2476.

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 30 มิถุนายน 247๕.

³ หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 19 ตุลาคม 2476

ที่ว่า พระองค์เจ้าวรเดชจะตั้งตนเป็นกษัตริย์ ในทางตรงกันข้าม ฝ่ายรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่าย
 ปรายปรามกบฏวรเดชได้สำเร็จ ได้รับการยกย่องเชิดชูเป็นอย่างมาก ทหารรัฐบาล 17 นาย
 ผู้เสียชีวิตในการปราบปรามกบฏวรเดช ได้รับการยกย่องเป็นวีรชน เอื้อนยศสูงขึ้น ได้รับ
 พระราชทานเหรียญคุณงามาลา เหรียญกล้าหาญ ก็ได้รับพระราชทานเพลิง ณ เมรุทองสนาม-
 หลวง เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2476 ไม่แต่เพียงเท่านั้น รัฐบาลยังได้ออกพระราชบัญญัติ
 คุ้มครองผู้กระทำการโดยสุจริตตามหน้าที่ในการปราบกบฏ จึงไม่น่าประหลาดใจเมื่อพวกกบฏการ
 กบฏถูกจับส่งตัวฟ้องศาลพิเศษของรัฐบาล จึงถูกพิจารณาคดีพิพากษาลงโทษในสถานหนักเท่าที่จะ
 ทำได้เกือบทุกรายไป

แนวความคิดของกรรมการศาลพิเศษที่มีต่อการกระทำของกบฏวรเดช ที่สำคัญแบ่ง
 ได้เป็น 2 ประเด็น คือ

ก. ปฏิเสธข้อกล่าวหาว่ารัฐบาลของฝ่ายกบฏ โดยกรรมการศาลพิเศษแสดงความเห็นว่า
 ความประสงค์และเจตนาของจำเลยกับพวกอันแท้จริง ซึ่งยกขบวนทหารเข้ามกระทำการ
 ในครั้งนั้น เห็นได้ชัดว่าจำเลยกับพวกไม่พอใจรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 จะใช้วิธีดำเนินการไปในทางคอมมิวนิสต์ และในพระมหาดนครเกิดการจลาจล ปล่อยให้ประชาชน
 หมิ่นประมาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งความจริงเหตุการณ์ทั้งหลายที่จำเลยกับพวกยกขึ้น
 หลอกลวงทหารและประชาชนนั้นหาได้เกิดขึ้นอย่างใดไม่ ตรงกันข้ามรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวคงดำเนินการตามรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว¹

ข. เห็นว่า การกระทำของฝ่ายกบฏเป็นการทำลายกลางรัฐบาล "หลัก 6 ประการ
 ที่พระองค์เจ้าวรเดชกับพวกยื่นต่อรัฐบาลนั้น เป็นนโยบายที่แสดงมาเพื่อให้ประชาชนหลงนิยม
 การกระทำของจำเลยกับพวก พฤติการณ์ที่พระองค์เจ้าวรเดชและจำเลยกับพวกนำทหาร

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ กดีแดงที่ 1 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 7
 ธันวาคม 2476

พร้อมด้วยสรรพศาสตร์ราษฎรมากมาย นั้น ก็เพื่อจะทำลายล้มล้างรัฐบาลเท่านั้น" ¹ ในคดีแดง
ที่ 2 ศาลพิเศษไต่สวนยืนยันอีกว่า "การที่พระองค์เจ้าบวร เกษกับจำเริญนำทหารพร้อมด้วย
สรรพศาสตร์ราษฎรมาากนั้น ก็เพื่อที่จะทำลายล้มล้างรัฐบาล" ²

ทัศนคติของกรรมการศาลพิเศษต่อการ เกิดขึ้นของกบฏบวร เกษดังกล่าว เป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกันกับแนวความคิดของ รัฐบาลที่ออกประกาศ ใจมตีกบฏบวร เกษ ในขณะที่ยกกำลังทหาร
ล้อมกรุง เพื่งต่อรองกับรัฐบาล จึงพอมันใจไควว่า ความปรารถนาของศาลพิเศษต่อการ
ลงโทษผู้ก่อการกบฏคงจะรุนแรงพอกับความปรารถนาของ รัฐบาล

การพิจารณาพิพากษาโทษผู้เข้าร่วมหรือเกี่ยวข้องกับคณะกบฏบ้านกุ่มเมือง หรือกบฏบวร เกษ

รัฐบาลคณะราษฎรได้เอาโทษผู้เข้าร่วมหรือเกี่ยวข้องกับคณะกบฏบ้านกุ่มเมืองหรือกบฏ
บวร เกษ แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

ก. โทษในทางปกครอง มีหลักการในการลงโทษดังที่คณะรัฐมนตรีได้วางไว้คือ

ผู้ที่ไม่มีความผิดเพียงพอ ให้อัยการศาลพิเศษเสนอขอปลดปล่อยตัวต่อรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงกลาโหม เพื่อขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี ส่วนผู้ที่เป็นข้าราชการประจำการ ถ้าปรากฏ
ว่าปฏิบัติกรในหน้าที่บกพรอง ไม่สมควรแก่หน้าที่ประการใด ให้อัยการศาลพิเศษรายงานต่อ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อเสนอให้คณะรัฐมนตรีทราบ เพื่อพิจารณาลงโทษในทาง
ปกครอง ³

¹ เรืองเดียวกัน,

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 2 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 22
ธันวาคม 2476

³ แผนกเก็บ สสร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปีที่ 59 หน้า 163
เรื่องตั้งกรรมการออกไปร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ยกเลิกการปกครองตามหัวเมือง คำเนิการไต่สวน
การกระทำของพวกกบฏ

โทษทางปกครอง เป็นโทษเฉพาะข้าราชการประจำกร ผู้รวมในคณะกฏบำนกู่เมือง
ที่ปกครองในหน้าที่แทนที่ไ้รับ เป็นโทษปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ อัยการศาลพิเศษ
(ในบังคับบัญชารัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม) เป็นผู้เสนอต่อนายกรัฐมนตรี ให้ลงโทษใน
ทางปกครอง¹

ถึงแม้ว่าจะมีหลักเกณฑ์ที่วางไว้ใน การลงโทษทางปกครองแก่ข้าราชการ แต่ก็มี
หลักฐานว่าในทางปฏิบัติ การลงโทษทางปกครองไม่ได้เป็นไปตามกฎ เกณฑ์ที่วางไว้ ขอให้
พิจารณาการลงโทษทางปกครองแก่บุคคลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

นายร้อยเอก หลวงสำเร็จณรงค์ ผู้ถูกลงโทษทางปกครอง ซึ่งนายพลตรี พระยา-
ประเสริฐสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและประธานกรรมการศาลพิเศษ ได้มี
หนังสือถึงพระยาพลพิทยุทธเสนา นายกรัฐมนตรี แจ้งเรื่องขออนุญาตปลดยศ นายร้อยเอก
หลวงสำเร็จณรงค์ เพราะไตสวนอย่างไรก็ได้หลักฐานว่า รวมมือกับกบฏ แต่นายกรัฐมนตรี
ได้ตอบไปเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2476 ว่า ให้ลงโทษในทางปกครองแทน รัฐมนตรีว่าการ-
กระทรวงกลาโหมจึงได้จัดการตามสั่ง โดยปลดออกจากประจำการกระทรวงกลาโหม
เป็นการลงโทษทางปกครอง²

สาเหตุที่ต้องกำหนดโทษทางปกครอง เพราะข้าราชการบกพร่องต่อหน้าที่แล้ว
การกำหนดโทษทางปกครองคงจะมีสาเหตุจากการที่รัฐบาลได้ออกประกาศไม่เอาโทษทหารที่

¹แผนกเก็บ สลร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี สมัยที่ 2 ครั้งที่ 2/2476
วันที่ 16 มกราคม 2476.

²แผนกเก็บ สลร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 21/163 เพิ่มเรื่อง
พระราชปรารภการพิจารณาผู้ต้องหาว่าเป็นกบฏของศาลพิเศษ

กลับใจไม่เข้าร่วมกับกบฏวร เชนในภายหลัง¹ ผลจากประกาศของรัฐบาลจะมีทหารและพลเรือนเข้าร่วมกับกบฏวร เชน ไม่ถูกต้องโทษ เมื่อรัฐบาลเป็นฝ่ายชนะ คงจะไม่ต้องการให้เป็นไปตามประกาศดังกล่าว ขอให้พิจารณาข้อเสนอของนายพลตรี พระยาประเสริฐสงคราม ประธานกรรมการศาลพิเศษ ต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2476 ว่า "ตามรายชื่อที่ส่งมาให้ลงโทษนั้น มีทหารชั้นนายสิบอยู่หลายคน ทหารชั้นนี้ รัฐบาลได้ประกาศว่าจะไม่เอาโทษ จึงสงสัยว่า น่าจะหมายความว่าถึงโทษในทางปกครองด้วย"² นายกรัฐมนตรีได้ตอบว่า "ทหารชั้นนายสิบที่รัฐบาลประกาศไว้ว่า จะไม่เอาโทษนั้น หมายความว่าไม่เอาโทษในทางอาญา แต่ไม่กินความถึงว่า จะไม่เอาโทษในทางปกครอง"³

การลงโทษทางปกครองคงจะไม่มีหลักประกันให้ความยุติธรรมแก่ผู้ถูกลงโทษเสมอไปเป็นแน่ พระยาอาณาจักรบริบาล ผู้ถูกลงโทษทางปกครองด้วยเหตุหนึ่ง ได้ร้องเรียนเลขาธิการคณะรัฐมนตรีว่า

¹ แถลงการณ์ของรัฐบาล ฉบับที่ 33 ลงวันที่ 20 ตุลาคม 2476 ลงนามโดย พระยาพหลพลพยุหเสนา มีใจความสำคัญว่า

ทหารกองไคยยังเป็นกบฏอยู่ ให้ออมอন্নอมต่อรัฐบาลโดยดี ถ้าเป็นพลเรือนหรือนายสิบ รัฐบาลจะไม่เอาโทษเลย ถ้าเป็นนายทหารก็จะมี การไต่สวน หากปรากฏว่า มาต่อสู้กับรัฐบาลโดยถูกหุดอกหรือถูกบังคับ ก็จะไม่เอาโทษเช่นกัน

หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 21 ตุลาคม 2476

² แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 50 27 กุมภาพันธ์ 2476.

³ เรื่องเดียวกัน.

ส่วนงานที่ไต่สวนเพื่อพิจารณาคดีพิเศษได้ดำเนินไปแล้วนั้น เพียงหาผู้กรณีเบื้องต้นที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเท่านั้น ไม่ให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาหน้าพยานหลักฐานสืบประกอบข้อต่อสู้หรือแสดงความบริสุทธิ์ใจอย่างเต็มที่ จึงเป็นส่วนงานที่ไม่สมบูรณ์พอที่จะยึดถือเอาข้อเท็จจริงมาเป็นข้อพิจารณาในเรื่องปลดหรือไล่อุคคลออกจากตำแหน่งหน้าที่ราชการอันเป็นการตัดอาชญากรรมอย่างสำคัญ¹

คำร้องเรียนดังกล่าวมิได้รับความสนใจที่จะแก้ไขปัญหาคดีผู้ต้องหาใหญ่ถูกลงโทษทางปกครองไต่รับความยุติธรรมแต่อย่างใด พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ได้ขอพระยาอาณาจักรบริบาล เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2476 ว่า "คดีพิจารณาแล้ว ไม่มีเหตุผลที่จะไต่แย้งทัศนคติความเห็นอัยการศาลพิเศษประการใด และบัดนี้ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปลดพระยาอาณาจักรบริบาลออกจากราชการ"²

เพราะฉะนั้น มีแต่ศาลพิเศษที่จะให้โทษแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการกบฏเท่านั้น อัยการศาลพิเศษหรือนายกรัฐมนตรีก็ยังสามารถให้โทษใครคนหนึ่งก่อนที่จะนำตัวขึ้นฟ้องร้องต่อศาลพิเศษ ซึ่งเป็นการ "คิดบัญชี" กันให้สาสม

ข. การลงโทษในศาลยุติธรรม

คณะรัฐมนตรีได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการฟ้องร้องจำเลยผู้เกี่ยวข้องของกบฏบวรเดชต่อศาลยุติธรรมว่า "ผู้กระทำความผิดเกี่ยวข้องในการกบฏ นอกจากที่กล่าวไว้ใน 1 ก. และ ข. (คือ ก. ผู้รวมมือหรือผู้ร่วมกบฏมาแต่แรก ข. ร่วมมือเมื่อเกิดกบฏแล้วด้วยความเห็นใจ และแสดงความเห็นใจนั้นด้วยกิริยาหรือวาจา) นั้น ให้อัยการศาลพิเศษเสนอเรื่องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อดำเนินการฟ้องร้องว่ากล่าวในศาลอื่น"³

¹ แผนกเก็บ สด. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 42/163 ปีกเรื่อง เบ็ดเตล็ดบุคคลเกี่ยวข้องของกองหาในเรื่องกบฏ

² เรื่องเดียวกัน.

³ แผนกเก็บ สด. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปีที่ 59 แฟ้มที่ 163 เรื่องตั้งกรรมการออกไปรวมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองตามหัวเมืองดำเนินการไต่สวนการ

จากหลักฐานที่ปรากฏ มีการฟ้องร้องผู้เกี่ยวข้อง กับกบฏบวรเดชต่อศาลยุติธรรมดังนี้
คือ

พระประธานอุฎการักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี และพวก มี ร.ท.ขุน-
ประเมินคึกี ร.อ.ท.ขุนประกิจคึกี ร.อ.ต.แสวง คิษฐทรงจรรยา พ.ต.ต.หลวงหาญรณห์
ตามข่าวซึ่งได้แถลงต่อหนังสือพิมพ์ว่า

เมื่ออัยการศาลพิเศษได้ไต่สวนแล้ว ปรากฏว่าทั้ง 5 คนนี้ คดีมีมูลไปในทางยุบยงส่งเสริม
โดยบุคคลทั้ง 5 คน ไต่สมคบกันเสกสรรปั้นข่าวอกุศลให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในจังหวัดนั้น
เป็นเหตุให้พลเมืองเกิดความกระตองกระเถียงต่อรัฐบาล จึงมอบตัวให้ตำรวจสันติบาลรับ
มาจัดการดำเนินคดีในทางการบ้านเมือง¹

พระองค์เจ้าบวรเดชถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลโบริสภาที่ 1 ในคดีอาญา เมื่อ
วันที่ 27 ตุลาคม 2476 ฐานฆาตคนตายโดยเจตนา และทำร้ายร่างกายโดยไม่มีตัวจำเลย
โจทก์ฟ้องกล่าวหาว่า

เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2476 จำเลยในคดีนี้ได้กระทำความผิดตามกฎหมาย กล่าวคือ ในขณะที่
นายพันตำรวจโท พระกลาดกลางสมร กับเจาหน้าที่ พนักงานตำรวจอีกหลายนายในบังคับ
บัญชาของพระกลาดกลางสมร กำลังเดินทางจะไปสืบราชการลับที่จังหวัดนครราชสีมา และ
ได้โดยสารรถไฟไปถึงปากช่อง จำเลยได้สมคบกับผู้ร้ายซึ่งเป็นพรรคพวกของจำเลยที่ยัง
จับตัวไม่ได้ ใช้อาวุธปืนยิงเจาพนักงานโดยเจตนาจะฆ่าให้ตาย²

ศาลโบริสภาได้ไต่สวนและเห็นว่า จำเลยมีความผิดตามฟ้องของโจทก์ จึงได้ออก
หมายจับ แต่เนื่องจากไม่สามารถจับตัวจำเลยได้ ในวันที่ 26 มกราคม 2477 ศาลจึงมีคำสั่ง
ให้จำหน่ายคดี³

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 5 มกราคม 2476

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2477

³ เรื่องเดียวกัน.

นอกจากจะฟ้องผู้ร่วมหรือกล่าวสนับสนุนคณะกบฏบ้านกุ่มเมืองในทางอาญาแล้ว คณะรัฐมนตรียังได้คำร้องรองจำเลยผู้ก่อการกบฏในทางแพ่งอีกด้วย ดังหลักฐานที่ปรากฏว่า นายกรัฐมนตรีได้มีบัญชาให้ยุติการศาลพิเศษฟ้องพวกกบฏต่อศาลพิเศษในคดีแพ่ง และขออีกทรัพย์สินก่อนคำพิพากษา¹ แต่ยุติการศาลพิเศษได้เสนอความเห็นคัดค้านไปยังนายกรัฐมนตรีว่า ควรจะฟ้องรองต่อศาลแพ่ง กระทรวงยุติธรรม จะสะดวกกว่า นายกรัฐมนตรีจึงมีบัญชาให้จัดการฟ้องรองกบฏในคดีแพ่งต่อศาลแพ่งสนามยุติธรรม² และคณะรัฐมนตรีได้มีมติว่า ให้ฟ้องแต่เฉพาะผู้ที่เป็นตัวการสำคัญ และมีทรัพย์สิน³

จากรายงานผลแห่งกิจการของศาลและยุติการศาลพิเศษ พ.ศ.2476 ได้รายงานผลการฟ้องรองจำเลยผู้เกี่ยวของกบฏต่อศาลอื่นที่มีชื่อศาลพิเศษว่ามีจำเลย 13 คน⁴ เฉพาะการฟ้องรองพระองค์เจ้าบวร เกษต่อศาลยุติธรรมในทางอาญา คงมุ่งหวังเพื่อผลประโยชน์ต่อการที่ศาลยุติธรรมได้พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดทางอาญาแล้ว ทางบ้านเมืองที่จำเลยได้หนีไปพำนักอาศัย ต้องส่งตัวกลับมาดำเนินคดีในฐานะผู้ร้ายข้ามแดน

ค. การฟ้องรองเป็นจำเลยต่อศาลพิเศษ

คณะรัฐมนตรีได้วางหลักเกณฑ์การฟ้องรองบุคคลให้เป็นจำเลยต่อศาลพิเศษ ไว้ว่าจะฟ้องคดีแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏต่อศาลพิเศษนั้น ให้ฟ้องได้แต่เฉพาะ

ก. รวมคดีรวมมือกับกบฏมาแต่แรก

¹ แผนกเก็บ สดร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 35/163 เรื่องฟ้องพวกกบฏในทางคดีแพ่ง

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ แผนกเก็บ สดร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 42/163 ปีที่ 2 เรื่องเดียวกัน.

ข. รวมมือเมื่อเกิดกบฏแล้วควยความเต็มใจ และแสดงความเต็มใจนั้นควยกิริยาหรือ วาจา¹

จำนวนผู้ถูกท้าวการทำความผิดเกี่ยวกับกบฏมีทั้งสิ้น 600 คน เมื่ออัยการศาล พิเศษได้ไต่สวนแล้ว ไต่ฟ้องต่อศาลพิเศษ 81 คดี จำเลย 318 คน ในจำนวนนี้มีผู้ถูกพิพากษา ลงโทษ 250 คน²

คำพิพากษาของศาลพิเศษคดีแรกมีในวันที่ 2 ธันวาคม 2476 พิจารณาพิพากษา ลงโทษบุคคลผู้เป็นก้างสำคัญในคณะกบฏเมือง คือ นายทองคำ ไทไชโย (นายพันเอก พระยาอุทธรวิกรมเนท) นายเจิม อาวูช (นายพลตรี พระยาจินดาจักรีรัตน) และนายชวน ชวนะดิชิกร (นายพลตรี พระยาทรงอักษร)

กำเนิดและสาเหตุของการจัดตั้งศาลพิเศษ 2476

ก. กำเนิดของศาลพิเศษ

การประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 ตุลาคม 2476 เพียงวันเดียวภายหลังจากเกิดกบฏ พระยานิติศาสตร์ไพศาล ไคเสนอกอที่ประชุมว่า "เรื่องการลงโทษผู้ก่อการกบฏนั้น จะประกาศ กฎอัยการศึก เพื่อให้ศาลทหารชำระเรื่องกบฏ ที่ประชุมเห็นว่า เหตุการณ์เรื่องกบฏที่เป็นอยู่เวลา นี้ ถ้าจะประกาศกฎอัยการศึก ก็จะแรงไป ควรออกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นชำระ พวก กบฏ"³

¹แผนกเก็บ สดร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปีที่ 59 แฟ้มที่ 163 เรื่องเดียวกัน.

²แผนกเก็บ สดร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 42/163 ปีที่ 2 เรื่องเดียวกัน

³แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 33/2476 วันที่ 12 ตุลาคม 2476.

ต่อมาในการประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 27 ตุลาคม 2476 หลวงประดิษฐมนูธรรม
ได้เสนอข้อที่ประชุมว่า " เจากรมพระธรรมมัญญู กับพระยานิติศาสตร์ไพศาล เห็นพ้องกันว่า ควร
ตั้งศาลพิเศษสำหรับพิจารณาพิพากษาคดีในการกบฏคราวนี้ เพราะศาลพิเศษจะพิจารณาและ
พิพากษาคดีที่กระทำความผิดทั้งในและนอกเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก" ที่ประชุมตกลงให้
พระยานิติศาสตร์ไพศาล (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม) ร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล
พิเศษ มาเสนอที่ประชุมต่อไป ¹

นับเป็นจุดกำเนิดของศาลพิเศษครั้งแรกที่ได้เกิดขึ้นภายใต้การปกครองที่มีรัฐธรรมนูญ

เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติให้จัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2476 ให้
ประกาศใช้เป็นกฎหมายได้ และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 30 ตุลาคม 2476
ศาลพิเศษ 2476 จึงเป็นศาลที่ถูกตั้งตามกฎหมายอย่างบริบูรณ์

๓. สาเหตุของการจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2476

ศาลพิเศษ พ.ศ.2476 ตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีกบฏและจลาจล ใน
พ.ศ.2476 เป็นที่น่าสังเกตว่า เหตุใดจึงต้องจัดตั้งศาลพิเศษเพื่อพิจารณาพิพากษาโทษขึ้น
ทำไมจึงไม่ให้ศาลที่มีอยู่แล้วคือ ศาลสถิตยยุติธรรมหรือศาลทหาร พิจารณาพิพากษาคดี ในที่นี้
จะได้ว่าเพราะสาเหตุหนึ่ง เป็นเหตุผลของรัฐบาลต่อการอ้างความจำเป็นเพื่อจัดตั้งศาลพิเศษ
พิจารณาประกอบกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้น เมื่อได้จัดตั้งศาลพิเศษขึ้นแล้ว คือ

1. จัดตั้งศาลพิเศษขึ้น เพื่อจะได้เลิกกฎอัยการศึก ทั้งนี้พิจารณาจากคำแถลง
การของพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 28
ตุลาคม 2476 เพื่อขอมติที่ประชุมให้ผ่านร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ ได้ชี้แจงถึงความ

¹แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 36/2476 วันที่ 27
ตุลาคม 2476

จำเป็นของการจัดตั้งศาลพิเศษ ซึ่งเป็นความจำเป็นในทัศนรัฐบาลไว้ว่า "ต่อไปนี้ เราจะ
 เลิกประกาศใช้กฎอัยการศึก เพื่อจะชำระเรื่องนี้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยไป จึงขอตั้งศาล
 พิเศษขึ้นเพื่อจะชำระคดีเรื่องเหล่านี้"¹ การประกาศกฎอัยการศึกในเขตใด มีผลให้อำนาจ
 ตุลาการต้องขึ้นอยู่กับทหารผู้กระทำผิดอาญาในเขต และในเวลาที่ใช้กฎอัยการศึก
 ไม่ว่าจะเป็พลดเรือนหรือทหาร ต้องถูกดำเนินการพิจารณาพิพากษาตามกระบวนการยุติธรรม
 ฝ่ายทหาร ดังไกลดวามาแล้ว การประกาศใช้กฎอัยการศึกเป็นเวลานาน คงจะเป็นความ
 ไม่สะดวกแก่รัฐบาลที่จะต้องจัดกระบวนการยุติธรรมใหม่ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎอัยการศึก
 เมื่อกำหนดถึงผู้ที่ต้องรับผลบังคับจากการประกาศใช้กฎอัยการศึกโดยตรงในคราวนี้ คือผู้รวม
 ในการกบฏวรวงศาเท่านั้น นอกจากนี้รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะในจังหวัด
 ทหารบกกรุงเทพฯ แต่เขตของมณฑลการกบฏขยายกว้างออกนอกเขตประกาศใช้กฎอัยการศึก
 อาจทำให้ต้องกระจายในการพิจารณาพิพากษา เพราะฉะนั้นสาเหตุที่สำคัญข้อหนึ่ง
 ของการจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2476 ขึ้นมาก็เพื่อต้องการเลิกประกาศใช้กฎอัยการศึก เป็น
 การคืนอำนาจการพิจารณาพิพากษาคดีให้แก่ศาลยุติธรรม ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลยังต้องการ
 นำตัวผู้กระทำผิดขึ้นศาลที่มีกระบวนการพิจารณาพิพากษาที่เร่งรัดเช่นเดียวกับศาลทหาร และ
 มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีบุคคลใดที่พระราชอำนาจ ไม่จำกัดเขตและเวลาว่าต้องอยู่
 ในเขตและเวลาที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก นั่นก็คือการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นใน พ.ศ.2476
 สิ่งที่ยืนยันในมตินี้คือ มีบุคคลหลายคนในคณะรัฐบาลได้กล่าวสนับสนุนให้เลิกประกาศใช้กฎ
 อัยการศึก และให้จัดตั้งศาลพิเศษขึ้นแทน เช่นในการประชุมคณะรัฐมนตรี วันที่ 12 ตุลาคม
 2476 "ที่ประชุมเห็นว่าเหตุการณ์เรื่องกบฏที่เป็นอยู่เวลานี้ ถ้าจะประกาศใช้กฎอัยการศึก
 คงจะแรงไป ควรออกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นชำระพวกกบฏ"² และในการประชุม

¹ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 22/2476 (วิสามัญ) 28 ตุลาคม
 2476 หน้า 619.

² แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 33/2476 12 ตุลาคม
 2476

คณะรัฐมนตรี วันที่ 31 ตุลาคม 2476 พระยาประเสริฐสงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวง—
กลาโหม ได้เสนอต่อที่ประชุมว่า "บัดนี้ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษแล้ว จะ
ควรประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึกหรือยัง"¹

การจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นแทนการประกาศใช้กฎอัยการศึกมีผลให้

ก) พลเรือนทั้งหลายผู้กระทำความผิดที่ไม่ใช่ความผิดฐานกบฏและจลาจล
ไม่ของขึ้นศาลทหารอีกต่อไป

ข) ผู้รวมก่อการกบฏ ซึ่งตามบทบัญญัติของกฎอัยการศึกแล้ว ในเวลาและ
เขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ผู้รวมก่อการกบฏ เหล่านี้ของขึ้นศาลทหารในเวลาไม่ปกติ แต่ทั้งนี้
ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่า รัฐบาลประกาศใช้กฎอัยการศึกในวันที่ 12 ตุลาคม 2476 เฉพาะ
ในเขตจังหวัดใหญ่ทหารบกกรุงเทพฯ ต่อมาในวันเดียวกัน เปลี่ยนเป็นในท้องที่มณฑลกรุงเทพฯ
กับมณฑลอยุธยา² แต่เขตปฏิบัติการของฝ่ายกบฏ หรือคณะกบฏบางกุ่มเมืองขยายกว้างเลยเขต
ประกาศใช้กฎอัยการศึก

2. จัดตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อการเร่งรัดพิจารณาพิพากษาคดี ทั้งนี้ พิจารณาได้
จาก พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี แถลงในสภา ในวันอาทิตย์ที่ประชุมให้ผ่านร่าง
พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ เช่นกันว่า "การจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นนี้ ตามธรรมเนียมคดียอมสะดวก
แก่การพิจารณา เพราะวาทาเราจะไม่ตั้งขึ้นแล้ว จะให้ชำระกันตามศาลธรรมคาก็จะต้องเสีย
เวลามากมาย และผู้คนที่ถูกจับอยู่ จะต้องถูกกักขังอยู่นาน จึงจำเป็นต้องตั้งศาลพิเศษ"³

¹ แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 38/2476 31 ตุลาคม
2476

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 11 พฤศจิกายน 2476.

³ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 22/2476 เรื่องเดียวกัน หน้า 622.

ข้ออ้างของรัฐบาลที่ว่า จะให้ร่ำกันในศาลธรรมคาก็จะต้องเสียเวลามากมาย เข้าใจว่ารัฐบาลคงหมายถึงศาลยุติธรรม ซึ่งตามปกติแล้วการพิจารณาพิพากษาในศาลยุติธรรม มีความล่าช้าจริง ทั้งนี้ เพราะศาลยุติธรรมได้ให้หลักประกันความยุติธรรมแก่จำเลย คือเมื่อศาลยุติธรรมชั้นพิจารณาพิพากษาเสร็จแล้ว คู่กรณีสามารถร้องขอความยุติธรรมได้อีกในศาลชั้นอุทธรณ์ และถ้ายังไม่ได้รับความยุติธรรม ก็ยังสามารถร้องขออุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้อีกชั้นหนึ่ง ในความเห็นของรัฐบาลคงเห็นว่าเป็นการเสียเวลา เมื่อคำนึงถึงว่าจำเลยมีจำนวนมากมาย นอกจากนั้นศาลชั้นต้นที่จะพิจารณาพิพากษาคดี คือศาลแขวงและศาลจังหวัด ที่มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ผู้ก่อการกบฏโคกก่อการกบฏ ซึ่งแต่ละศาลมีผู้พิพากษาเพียงศาลละ 1 หรือ 2 คน คงจะเกินกำลังความสามารถของผู้พิพากษาเป็นแน่ รัฐบาลจึงเห็นควรให้ตั้งศาลพิเศษอยู่แห่งเดียวที่กรุงเทพฯ และให้แต่งตั้งคณะกรรมการศาลพิเศษ (ผู้พิพากษา) เป็นจำนวนหนึ่ง เพื่อพิจารณาพิพากษาคดีกบฏโดยเฉพาะ ซึ่งจะช่วยให้การพิจารณาพิพากษาเป็นไปได้ด้วยความรวดเร็วมากกว่า

ข้อเท็จจริงที่ปรากฏต่อมาเมื่อได้จัดตั้งศาลพิเศษขึ้นแล้วคือ ความล่าช้าในการไต่สวน ฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาคดี กล่าวคือ

ผู้ต้องหาที่เกี่ยวข้องกับกบฏบวร เขมรทั้งหมดถึง 600 คน¹ การจับกุมผู้ต้องหาที่เกี่ยวข้องกับกบฏบวร เขมรจำนวนมากนี้ เป็นปัญหาอย่างยิ่งในการไต่สวนฟ้องร้องของอัยการศาลพิเศษ และในการพิจารณาของศาลพิเศษ ถึงแม้ว่า นายกรัฐมนตรี (พระยาพหลพลพยุหเสนา) ได้ให้อำนาจแก่อัยการศาลพิเศษอย่างเต็มที่ คือให้ออกความเห็นได้เด็ดขาดว่า ควรฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ใดต่อศาลพิเศษ² กับได้แต่งตั้งอัยการศาลพิเศษ และกรรมการศาลพิเศษหลายครั้ง

¹ แผนกเก็บ สสร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 42/163 ปี 2 เรื่องเดียวกัน.

² แผนกเก็บ สสร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 46/89 (ก) เรื่องเบ็ดเตล็ดการศาลพิเศษ.

เพื่อเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาคดี แต่ปัญหาความล่าช้ายังคงมีอยู่ การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลพิเศษกว่าสำเร็จไต่ต้องยืดเยื้อนานเกือบ 2 ปี สาเหตุของการพิจารณาพิพากษาล่าช้า นอกจากจะเป็นเพราะอัยการศาลพิเศษและกรมการศาลพิเศษมีอยู่น้อย แคนดูของหาและจำเลยมีมากแล้ว สาเหตุที่สำคัญอีกอย่างคงจะไต่แก่ประเด็นที่พระยาปริศานฤเบศร์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท 2 ไต่ร้องเรียนนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2476 ว่า การจับกุมผู้ใดควรมีหลักฐานพร้อม ว่าทำผิด จึงจะจับแล้วนำตัวขึ้นศาลพิจารณาโดยทันที ไม่ใช่จับมาก่อนแล้วคอยหาหลักฐานเอาภายหลัง¹ เพราะการหาหลักฐานภายหลังนั้นคงดวงให้การพิจารณาพิพากษาล่าช้า ดังนั้น จึงมีเสียงเรียกร้องจากฝ่ายผู้ต้องหา จำเลย ให้รีบเร่งไต่สวนและพิจารณาพิพากษาให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว เช่น พระประชุมชนกนิกร ร้องเรียนนายกรัฐมนตรี ว่า ถูกคุมขังนานถึง 2 เดือนเศษ โดยทางราชการมิได้จัดการอะไรเลย บุตรพระยาวิชัยสุนทร ร้องเรียนว่า พระยาวิชัยสุนทรถูกจับตั้งแต่วันที่ 13 ตุลาคม 2476 จนถึงเดือนพฤษภาคม 2477 แล้วศาลยังมิได้ตัดสินแต่อย่างใด ทั้ง ๆ ที่ศาลพิเศษได้พิพากษาคำพยานโจทก์จำเลยเสร็จสิ้นกระแสดำเนินการ ตั้งแต่วันที่ 25 เมษายน 2477 พระยาศรัภย์พิพัฒน์ ร้องเรียนว่าถูกจับมานาน 9 เดือนเศษแล้ว ยังมีไต่มีการพิพากษาให้เด็ดขาดแต่อย่างใด พระยาเทพหัสดิน ผู้แทนราษฎรไต่ตั้งกระทู้ถามรัฐบาลว่า การกระทำเช่นนี้เป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่อัยการศาลพิเศษบอกว่าไม่ผิดกฎหมาย เพราะเรื่องกบฏนี้เป็นเรื่องพิเศษ² ความล่าช้าในการพิจารณาพิพากษาคดีจึง เป็นสิ่ง เบื้องต้นแรกสุดที่ศาลพิเศษถูกวิพากษ์วิจารณ์

ถึงแม้จะมีเสียงเรียกร้อง แต่การพิจารณาพิพากษามาเสร็จอีก 2 ปีภายหลัง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ แผนกเก็บ สลร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 42/163 ปีก 2 เรื่อง เบ็ดเตล็ดบุคคลเกี่ยวกับของต้องหาในการกบฏ

² เรื่องเดียวกัน.

3. จัดตั้งศาลพิเศษขึ้นเพื่อให้อำนาจแก่กิจการผ่านกระบวนการศาล คือใช้กฎเกณฑ์ที่ใช้กันในศาล ลงโทษจำเลยคือไต่สวนฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษา

รูปแบบของศาลพิเศษ คือการห้ามจำเลยมีทนาย ทามอุทธรณ์และฎีกา และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้แต่งตั้งอัยการและกรรมการศาลพิเศษ เป็นลักษณะของการไม่ให้หลักประกันความยุติธรรมมาตั้งแต่ต้น เมื่อได้จัดตั้งศาลพิเศษขึ้นแล้ว รัฐบาลคณะราษฎรได้แต่งตั้งนายทหารผู้ปราบกบฏ เป็นกรรมการศาลพิเศษ กับได้แทรกแซงกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลพิเศษ ซึ่งน่าจะถือได้ว่า รัฐบาลต้องการใช้อำนาจแก่กิจการผ่านกระบวนการทางศาล

เพื่อพิสูจน์ถึงการใช้อำนาจแก่กิจการผ่านกระบวนการศาล โดยจัดตั้งศาลพิเศษ คือการพิจารณาถึงความเป็นอิสระของการพิจารณาพิพากษาของศาลพิเศษว่า มีหรือไม่

จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า อำนาจของรัฐมีอยู่เหนือกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลพิเศษเป็นขั้นตอนดังนี้คือ

ก) ขั้นตอนของการฟ้องร้อง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมอาจจะสั่งระงับฟ้องสำหรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ได้ นายพลเรือตรี พระยาวิชิตชลธี ผู้บัญชาการทหารเรือผู้ไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลในคราวเกิดกบฏบวรเดช ถูกฟ้องเป็นจำเลยต่อศาลพิเศษ ต่อมาได้มีคำพิจารณาจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม (ประธานกรรมการศาลพิเศษ 2476) สั่งให้อัยการศาลพิเศษถอนฟ้องให้ปล่อยตัวจำเลยไป โดยแถลงว่า "ไต่พิจารณาเห็นว่าคดีนี้อาจทำให้กระทบกระเทือนถึงนโยบายการปกครองทหาร จึงได้สั่งให้อัยการศาลพิเศษขอถอนฟ้องเสียก่อนที่จะไต่คดีสิน"¹

การกระทำดังกล่าว เป็นลักษณะของการขาดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม โดยไม่พิจารณาถึงการทำ แต่ขึ้นนโยบายเป็นใหญ่

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 20 ธันวาคม 2477

๓) ขั้นตอนของการพิจารณาพิพากษา นับตั้งแต่เริ่มแรกของการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลพิเศษฎีกาพิจารณาวินิจฉัยคดีในการพิจารณาพิพากษา จนถึงกับรัฐบาลต้องออกแถลงการณ์ชี้แจง เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2476 ปฏิเสธว่า "การพิจารณาคดีนี้จะต้องดำเนินไปในทางยุติธรรมที่สุด ซึ่งคณะตุลาการมีอำนาจที่จะใช้ดุลยพินิจในทางที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยปราศจากอคติทั้ง 4"¹ อย่างไรก็ตาม นายพฤทธิ ปริยานนท จำเลยในคดีกบฏ และถูกศาลพิเศษพิจารณาพิพากษาลงโทษด้วยผู้หนึ่ง บันทึกว่า

ศาลตัดสินลงโทษต่าง ๆ กัน มีขนาดประหารชีวิตไม่ลดให้เลย ตลอดชีวิต และ 20 ปี 16 ปี 15 ปี 12 ปี 10 ปี 9 ปี 5 ปี 3 ปี 1 ปี และ 6 เดือน ได้ทราบภายหลังว่า แล้วยังจะมีบัญชาลงมาจากเบื้องบน ซึ่งผิดต่อหลัก 6 ประการ ที่อ้างว่ามีเอกราชทางศาล เพราะการตัดสินลงโทษนั้นผิดจากปกติที่ควร²

พระยาสุรพันธ์เสนีย์ (นายอิน บุนนาค) ผู้ถูกพิพากษาประหารชีวิต

ได้บันทึกว่า

ข้าพเจ้าเป็นจำเลยของศาลพิเศษโดยขุนวิสูตรจรรยา เคียงนี้เป็น พ.อ.พิเศษ เป็นอัยการตรวจคดี ในห้องท้าวข้าพเจ้ามีผู้คุมประชิดกัน พร้อมด้วยอาวุธ เพื่อลงมือจับข้าพเจ้าปฏิเสธตลอดทุกข้อหา โดยยืนยันอยู่อย่างเดียวว่า ข้าพเจ้ากระทำไปโดยป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระบรมเสนาภาพของพระองค์ ในวันต่อ ๆ มา เขาก็สับสน แต่ก็ทำไปพอเป็นพิธีเสียมากกว่า เพราะเราก็มองแล้วศาลพิเศษยอมไม่เหมือนกับศาลธรรมดา หากผู้มีอำนาจสั่งมาอย่างไร ก็จะต้องพิพากษาไปอย่างนั้น³

¹ หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 30 พฤศจิกายน 2476.

² พฤทธิ ปริยานนท, คุณพ่อใจดี (พระนคร : โรงพิมพ์การรถไฟ, 2505), หน้า 28.

³ พระยาสุรพันธ์เสนีย์, "ฝันร้ายในชีวิตของข้าพเจ้า" อนุสรณ์ (นครหลวงกรุงเทพ-ธนบุรี : โรงพิมพ์บำรุงนุกฎกิจ, 2515), หน้า 42.

อีกกรณีหนึ่งที่แสดงให้เห็นข้อเสียเปรียบของจำเลยศาลพิเศษ 2476 ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกรณการแขวงกระบวนกรพิจารณาพิพากษาของศาลพิเศษได้คือ คดีแคง 21 พ.ศ.2477 ศาลพิเศษไคพิพากษา เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2477 จากคุกตลอดชีวิต นายนาวาเอก พระแสงสิทธิการ นายทหาร เรือกองหนุน คดีนี้ พระยาพหลพลพยุหเสนา ประธานกรรมการศาลพิเศษไคเป็นพยานใจทกเอง

ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า เป็นความจริงหรือไม่ที่ศาลพิเศษไม่มีอิสระในการพิจารณาพิพากษา ดังที่ได้มีจำเลยของศาลพิเศษบางคนไคระบุ

ถ้าไคพิจารณาว่า มีจำเลยหลายรายไคเขียนจดหมายถึงนายกรัฐมนตรี โดยตรง ปฏิเสธความผิด เช่น คุณหญิงศรีพิชัยสงคราม พระยาศรภักย์พิพัฒน์¹ ฯลฯ เหตุที่จำเลยปฏิเสธต่อนายกรัฐมนตรีโดยตรงนี้ คุณพระหนึ่งว่า นายกรัฐมนตรีคือศาลผู้พิพากษาความผิดของตณนั้น ขอเท่จจริงจึงคงจะอยู่ที่ว่า จำเลยผู้อยู่ทรมความผิด คงแนใจว่า นายกรัฐมนตรีคือผู้นาคัดคำพิพากษาที่แท้จริงนั่นเอง ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์ ซึ่งไคนามแฝงว่า เสาวรักษ์ เขียนเล่าไว้ในหนังสือชื่อ ตัวตาย แต่ชื่อยัง ไคว่า ในวันที่มีการพิพากษาจำเลยที่เกี่ยวข้องกับการกบฏคือ ร.ท.จงกล ไกรฤกษ์ กับพวกทหารนครสวรรค์ 20คน นั้น ภายหลังกไคพิพากษาแล้ว พันโท พระชุกร เนติบุท (กรรมการศาลพิเศษผูหนึ่ง) ไคเรียกร.ท.จงกล ไกรฤกษ์ ไปพบ และถลาบอว่า ไคตัดสินจำคุก 20 ปี แตทางวังปารุสก (หมายถึงรัฐบาล) ไคแก้ไขเปลี่ยนเป็นจำคุกตลอดชีวิต²

¹แผนกเก็บ สดร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 42/163 เรื่องเดียวกัน.

²เสาวรักษ์, เรื่องเดียวกัน.

การพิจารณาขอแก้ตัวและขอกล่าวหาของทั้ง 2 ฝ่าย มีอาจฟังได้ว่าผู้หนึ่ง ผู้ใดพูดความจริง แต่หาได้พิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นพอประมาณได้ว่า รัฐบาลคงจะแทรกแซงหรือพยายามแทรกแซงการพิจารณาพิพากษาของศาลพิเศษจริง โดยเฉพาะในกรณีตำแหน่ง ประธานกรรมการศาลพิเศษ เป็นตำแหน่งที่มาจากฝ่ายบริหาร คือผู้ที่ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม แสดงถึงอำนาจโดยตรงของฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) ที่มีต่อศาลพิเศษ โอกาสที่จะแทรกแซงการพิจารณาพิพากษาหรือสั่งการให้เป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นอำนาจอันชอบธรรมที่จะทำได้ทุกเมื่อ กราวหนึ่งพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในฐานะเป็นประธานกรรมการศาลพิเศษ มีหนังสือลงวันที่ 22 มีนาคม 2476 ถึงคณะกรรมการศาลพิเศษ แสดงถึงการสนับสนุนหลักการดังกล่าวคือ

อนึ่ง ในการพิจารณาคดีอาจจะมีกรกระทบกระทั้งกันระหว่างกรรมการศาลพิเศษและ อัยการศาลพิเศษใด ฉะนั้น ถาคดีเรื่องใดเกิดมีขึ้นเช่นนี้ ขอให้คณะกรรมการศาลพิเศษ หรือคณะอัยการศาลพิเศษรับมารายงานให้ทราบ เจาทราบ และถาคดีใดเกิดมีปัญหาขึ้น ก็ขอให้นำมาปรึกษาหารือกับเจ้าพเจาจากอนคําเนินการไป ¹

อาจจะมีส่วนสงสัยว่าใน เมื่อการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นมาโดยชัดต่อหลักการแบ่ง แยกอำนาจศาลให้เป็นอิสระอย่างชัดแจ้งแล้ว ได้มีปฏิกริยาเพื่อคัดค้านการจัดตั้งศาลพิเศษ หรือไม เฉพาะศาลพิเศษ พ.ศ.2476 ดูเหมือนว่ามีได้รับการคัดค้านอย่างเปิดเผยจากฝ่าย ใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่วาจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือบุคคลทั่วกาวหน้าในยุคนั้น จะมีอยู่ ก็เพียงถูกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรท่านหนึ่ง คือ พระยาปริตคานฤ เบศร์ทัตทานิในรายละเอียค คือวิธีพิจารณาในศาลพิเศษ สาเหตุสำคัญที่ไม่มีการคัดทานการจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2476 คือ

¹ แผนกเก็บ สดร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 46/89 (ข) เรื่อง กรรมการ อัยการ จาศาล และพนักงานต่าง ๆ ของศาลพิเศษ

1) กฎบัตร เศรษฐกบิติก เป็นนอย่างหนักจากฝ่ายรัฐบาลว่า เป็นกบฏอธรรม เพื่อทำลายล้างชาติ สมควรที่จะถูกพิจารณาพิพากษาลงโทษอย่างหนัก จึงจะสาสมกับความผิด

2) การที่รัฐบาลคุกคามผู้ที่ไม่เห็นดีเห็นงามกับการปกครองบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลเสมอ ๆ หรือแม้แต่การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล อาจถูกจับเข้าคุกได้ โดยง่าย ดังตัวอย่างที่มีอยู่ เช่นในรายชื่อของ พระยาเสนาสงคราม ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งคนสำคัญของคณะชาติ ถูกดลขมยิง ถูกวางเพลิงเผาบ้านโดยมือลึกลับ และในรายชื่อของนักหนังสือพิมพ์ที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ดังใดกล่าวมาแล้ว ถูกจับตัวฟ้องศาลฐานเป็นเสี้ยนหนามแผ่นดิน

ภายใต้สภาวะการฉวยโอกาสทางการเมือง เช่นนี้ จึงไม่น่าสงสัยเลย ว่า เหตุใดรัฐบาลจึงตั้งศาลพิเศษขึ้นได้โดยไม่มีเสียงคัดค้าน แม้กระทั่งจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งต่อมาเมื่อพระองค์สามารถอยู่ในสภาวะที่ตรัสความจริงได้ คือในขณะประทับอยู่ในประเทศอังกฤษ ได้ตรัสว่าศาลพิเศษนั้นไม่ควรจะจัดตั้งขึ้น¹

รายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับศาลพิเศษ พ.ศ. 2476 และจำเลยศาลพิเศษ พ.ศ. 2476

ก. การจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. 2476 สำเร็จอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ ในวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2476 พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษในเย็นวันนั้น ครั้นสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาให้ผ่านร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษทั้ง 3 วาระ เสร็จตามความประสงค์แล้ว พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้ให้พระยานิติศาสตร์ไพศาล และหลวงสิริราชมนตรี นำร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย ที่จังหวัดสงขลา ในวันที่ 28 ตุลาคม 2476 ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระ

¹ แถลงการณ์เรื่องพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสละราชสมบัติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 163.

ปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธยแล้ว ก็ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ.2476 จะเห็นว่ากระบวนการ เพื่อจะดำเนินการจัดตั้งศาลพิเศษเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก นับตั้งแต่ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณา จนกระทั่งถึงวันประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา ระยะเวลาเพียง 3 วันเท่านั้น การเร่งรัดก็คงจะเพื่อนำตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องขึ้นศาลพิเศษโดยเร็วนั่นเอง

ข. สถานที่ตั้งของศาลพิเศษ พ.ศ.2476

เนื่องจากว่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้รับผิดชอบให้การปฏิบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ ศาลพิเศษจึงสังกัดกระทรวงกลาโหม สถานที่ตั้งศาลพิเศษ จึงตั้งอยู่ในกระทรวงกลาโหม

ค. รายนามตุลาการศาลพิเศษ พ.ศ.2476

การประกาศตั้งคณะกรรมการศาลพิเศษ (ตุลาการ) มีขึ้นหลายครั้ง ครั้งแรกประกาศตั้ง เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2476 มีจำนวน 10 คน ครั้งที่ 2 ประกาศตั้ง เมื่อ 15 มกราคม 2476 มีจำนวน 8 คน ครั้งที่ 3 ประกาศตั้ง เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2476 จำนวน 5 คน รวมแล้วกรรมการศาลพิเศษทั้งหมดมีจำนวน 23 คน และถ้าใครรวมประธานกรรมการศาลพิเศษ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นโดยตำแหน่งอีก 2 ท่าน ในระหว่างที่มีการพิพากษาคดีเกี่ยวกับกบฏบวรเดชคือ นายพลตรี พระยาประเสริฐสงคราม และ นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา จึงทำให้คณะกรรมการศาลพิเศษมี 25 คน ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. นายพลตรี พระยาประเสริฐสงคราม
2. นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา
3. พระยานดรราชสุวัจน
4. นายพันเอก พระยาอภัยสงคราม
5. พระมณูเวทย์วิมลนาท

6. นายนาวาโท พระวินิจฉัยอักษร
7. นายพันโท พระชจร เนติยุทธ
8. นายพันโท พระประจักษ์จันท์
9. นายพันตรี หลวงวีระโยธา
10. นายพันตรี หลวงพรหมโยธี
11. นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์
12. นายพันโท พระศิลปศาสตร์าคม
13. พระยาดักพิศธรรมประคัลภ์
14. พระยาศรรราชเรืองยศ
15. พระยาอิศรภักดิ์ธรรมวิเทศ
16. พระมณฑาณวิมลศาสตร์
17. นายพันโท พระสงครามภักดิ์
18. นายพันโท พระนรินทร์สงคราม
19. นายพันโท พระอินทรศรีศัลย์
20. นายพันโท หลวงสินาคโยธารักษ์
21. พระยาวิกรมรัตนสุภา
22. พระสารนิติปัญญา
23. พระนิติทัตต์ประภาศ
24. พระชัยประชา
25. นายร้อยเอก หลวงเจริญเนติศาสตร์

คณะกรรมการศาลพิเศษจึงมีทั้งตุลาการที่มาจากศาลสถิตย์ยุติธรรม และตุลาการที่มาจากข้าราชการ ทหาร ในสัดส่วนดังนี้คือ 10 คน เป็นตุลาการที่มาจากสถิตย์ยุติธรรม และอีก 15 คน เป็นตุลาการที่มาจากข้าราชการ ในจำนวนนี้มีผู้ที่เคยได้รับแต่งตั้งจากวุฒิสภา การกองทัพกบฏไพร่บวกรวมแล้วถึง 4 คน คือ นายพันโท หลวงสินาคโยธารักษ์ นายพันตรี หลวงวีระโยธา นายพันโท พระประจักษ์จันท์ และนายพันตรี หลวงพรหมโยธี

๒๒
ง. ผู้ต้องหาในศาลพิเศษ 2476

ภายหลังจากการกบฏบ้านกุ่มเมืองไม่สำเร็จ พวกกบฏบรรดาเศษส่วนหนึ่งหนีไปยังอินโดจีนของฝรั่งเศส รัฐบาลพยายามติดต่อเพื่อขอตัวกลับมากำเนินคดีในประเทศหลายครั้ง เช่น ติดต่อผ่านสถานทูตฝรั่งเศสในไทย รัฐบาลอินโดจีน และกับเจ้าหน้าที่ของฝรั่งเศส ณ กรุงปารีส แต่ไม่สำเร็จ¹ บุคคลสำคัญของฝ่ายกบฏที่หนีไปยังอินโดจีนของฝรั่งเศสที่รัฐบาลต้องการตัวคือ

พระองค์เจ้าบวรเดช

พระยาเทพสงคราม

พระยาเสนาสงคราม

พระยาไชย เยนทรฤทธิรงค์

พระปัจเจกนิพนาศ

หลวงจรรยาฤทธิไกร

หลวงไฉลจรบ

หลวงหาญธรมุข

หลวงเราแรงพล

หลวงโหมรอนราญ

หลวงอาจณรงค์

ขุนโรจนวิทย์

หลวงเวหาเห็นเห็น²

โดยเฉพาะพระองค์เจ้าบวรเดช รัฐบาลต้องการตัวมาก ได้ให้กระทรวงการต่างประเทศติดต่อขอตัวคืน โดยอ้างว่า เป็นผู้ร้ายผัดคนซึ่งเป็นความผิดทางอาญา³

¹แผนกเก็บ สดร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 71/163 เรื่องจะให้ รัฐบาลอินโดจีนพิจารณา เรื่องกบฏที่หนีเข้าไปอาศัยในเขตอินโดจีน.

²เรื่องเดียวกัน.

³เรื่องเดียวกัน.

แต่ทางรัฐบาลอินโดจีนของฝรั่งเศสได้ตอบ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2476 ว่า "เจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการของฝรั่งเศสเห็นว่า กรณีที่พระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอท่านนี้ มีลักษณะเป็นการเมืองโดยแท้ อันหลักการของกฎหมายฝรั่งเศส (ลงวันที่ 10 มีนาคม 1927) นั้น การส่งผู้ร้ายข้ามแดน จะยอมให้กระทำมิได้ ถ้าความผิดนั้นมีความมุ่งหมายเป็นการเมือง¹ รวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ที่หนีไป รัฐบาลอินโดจีนของฝรั่งเศสมิได้ส่งกลับเช่นกัน

สำหรับผู้ที่ถูกฟ้อง เป็นจำเลยคอศาลพิเศษ 2476 มีทั้งหมด 318 คน จากหลักฐานส่วนวนคดีที่ฟ้องร้องจำเลยคอศาลพิเศษ 45 จำนวน จำนวนจำเลย 161 คน ใครจะละเอียดก็งอไปนี่คือ

จ. อาชีพและภูมิหลังของจำเลย คือ

1. รับราชการ อาชีพส่วนใหญ่ของจำเลยคือข้าราชการ มีทั้งข้าราชการทหารและข้าราชการพลเรือน

ข้าราชการทหารแยกได้เป็นข้าราชการทหารประจำการและข้าราชการทหารนอกประจำการ

ข้าราชการทหารประจำการที่คุมกำดั่งสำคัญได้แก่

นายพันเอก พระประยูทธอรโยน ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกนครราชสีมา

นายทิม คงคานนท์ (นายพันตรี หลวงปรีชาภักดิ์) ผู้บังคับการกองพันทหารราบที่ 15

¹ แฉกเก็บ สดร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 71/163 เรื่องจะให้รัฐบาลอินโดจีนพิจารณาเรื่องกบฏที่หนีเข้าไปอาศัยในเขตอินโดจีน

นายปาน สุนทรจันทร์ (นายพันโท พระวิเศษโยธาภิบาล) ผู้บังคับการ
จังหวัดทหารบกอยุธยา

นายสิทธิ แสงชูโต (นายพันตรี หลวงสารสิทธิ์ยานุกร) ผู้บังคับกองพัน
ทหารราบที่ 10 จังหวัดเพชรบุรี

นายพันเอก พระยาเวหาสยานคิดปลื้มติ เจ้ากรมอากาศยาน

นายพันโท พระเทวัญอำนาจเดช ผู้ช่วยเจ้ากรมอากาศยาน ฝ่ายธุรการ

นายพันตรี หลวงเถกิงนาคอด ผู้บังคับกองโรงเรียนการบินที่ 2 จังหวัด-
ประจวบคีรีขันธ์

นอกจากนี้ยังมีทหารประจำการชั้นผู้น้อยที่เป็นชั้นสัญญาบัตร และชั้นประทวนอีก
เป็นจำนวนมาก

สำหรับข้าราชการทหารนอกประจำการ ที่สำคัญได้แก่ นายทองคำ ไทไชโย
(นายพันเอก พระยาฤทธิรงค์กรมเฉท) นายเจิม อารุช (นายพลตรี พระยาจินดาจักรีรัตน)
นายชวน ชวนะสิทธิกร (นายพลตรี พระยาทรงอักษร) นายพลเรือตรี พระยาวิชัยสุนทร

จำเลยเป็นผู้ข้าราชการพลเรือนมีทั้งประจำการและนอกประจำการ สังกัดใน
กระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ เช่น หม่อมเจ้า สิทธิพร กฤดากร เจ้ากรมตรวจจักษุกรรม
กระทรวงเกษตร หม่อมเจ้า ศุภปราวรภ กมลასน นายช่างกำกับภาครถไฟ พระยาสุรพล-
พิพิธ ผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี หม่อมเจ้า วิเศษศักดิ์ ชยางกูร นายช่างบำรุงทางแขวง
อุตรดิตถ์ นายอรุณ บุนนาค สारวัตรรถจักร ควบคุมดูแลรถจักรในแขวงจังหวัดนครราชสีมา
นายร้อยตำรวจเอก หลวงโจอมพลदान ผู้บังคับกองตำรวจจังหวัดเพชรบุรี ขุนพิเศษมีชันการ
พนักงานตรวจเงิน จังหวัดนครราชสีมา นายอำ บัญไทย ข้าราชการกระทรวงธรรมการ นายอิน
บุนนาค (พระยาสุรพันธุ์เสนีย์) สมุหเทศาภิบาล มณฑลราชบุรี หม่อมหลวงเจริญ อิศรางกูร
(พระยาวิเศษฤาษย์) ผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี นายเชื้อ ชมวิทย์ นายสถานีรถไฟเพชรบุรี

พระคลังคงภักษ์ นายอำเภอลองกระแซง จังหวัดเพชรบุรี หลวงบุรีนทรสารวงศ์ สรรพากร
จังหวัดเพชรบุรี พระราชนาฏริภักษา บุษวาราชการจังหวัดชุมพร พระประทุมรัตนินกร นาย-
อำเภอลองรังสิต

2. กลุมของนุเขารวมก่อกองคณะชาติ คือ

นายนาวาเอก พระแสงสิทธิการ กรรมการสมาคมคณะชาติ ซึ่งศาลพิเศษได้แสดง
ความเห็นว่า จำเลยผู้นี้ " เป็นผู้ใดเคยเอาใจใส่ในการเมือง และมีความเห็นไม่สูงลงรอยกันสนิท
กับความเห็นของฝ่ายรัฐบาลมาครั้งหนึ่ง"¹ ศาลพิเศษพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิต นอกจากนี้
ยังมีบุคคลอื่นในคณะนุเขารวมก่อกองคณะชาติ ซึ่งถูกนำตัวขึ้นฟ้องต่อศาลพิเศษ คือ อำมาตย์เอก พระยา-
โทณวนิกมนตรี นายกสมาคมคณะชาติ, คุณหญิงศรีพิชัยสงคราม อุปนายกสมาคมคณะชาติ และ
พระยาศรากับพิพัฒน์ กรรมการสมาคมคณะชาติ สำหรับพระยาโทณวนิกมนตรีได้พยายามนำสืบ
ว่าการที่เป็นนายกสมาคมคณะชาติ ไม่มีความประสงค์จะเป็นปรักกับบุคคลผู้ใด² คุณหญิง-
ศรีพิชัยสงคราม ไม่ได้ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้เป็นกบฏ แต่ไม่ได้ต่อสู้พยานมาหักล้างโจทก์
แต่ ขยายใจ³ ศาลพิเศษได้พิจารณาเห็นว่า สำหรับพระยาโทณวนิกมนตรี หลักฐานของโจทก์
อ่อน จึงปล่อยตัวไป คุณหญิงศรีพิชัยสงคราม ศาลพิเศษพิจารณาแล้วเห็นว่า มีความผิด จึง
พิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิต พระยาศรากับพิพัฒน์ถูกจำคุกตลอดชีวิต โดยโจทก์ได้นำสืบ

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 2I, 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 6
กรกฎาคม 2477

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 29, 30 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 7
กันยายน 2477

³ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 29, 30 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 11
กันยายน 2477

ในประเด็นหนึ่งว่า "พระยาศราภย์ เป็นกรรมการ และเป็นผู้ริเริ่มก่อการสมาคมหนึ่งชื่อ "สมาคมชาติ" ซึ่งมีวัตถุประสงค์เกี่ยวในทางการเมือง และบุคคลที่ริเริ่มก่อการตั้งสมาคมชาตินี้โดยมากได้ร่วมมือเป็นกบฏในคราวนี้ด้วย¹

แนวความคิดของรัฐบาลต่อคณะชาติดูเหมือนเป็นไปในทางลบมากกว่าทางบวก เมื่อมีการจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นมาใน พ.ศ. 2476 เพื่อพิจารณาพิพากษาโทษกบฏบวรเดช และเนื่องจากว่ามีผู้ก่อตั้งสมาคมคณะชาติบางคนร่วมมือกับพระองค์เจ้าบวรเดชอย่างใกล้ชิด เช่น พระยาเสนาสงคราม (ม.ร.ว. อ. นพวงศ์) รัฐบาลจึงคงจะถือว่า พวกสมาคมคณะชาติคือฝ่ายปฏิกริยา เช่นเดียวกับที่กบฏบวรเดชเป็น ดังจะเห็นได้ในการนำสืบของโจทก์ (อัยการศาลพิเศษ) ศาลพิเศษจึงมีโอกาสดำเนินการพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้ก่อตั้งสมาคมคณะชาติหลายคน

3. คณะนักหนังสือพิมพ์

คณะนักหนังสือพิมพ์ผู้พากษ์วิจารณ์รัฐบาลคณะราษฎรมาตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองสำเร็จ และถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิต เพราะมีความผิดฐานกบฏ คือ พระยาศราภย์-พิพจน์ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์บางกอกเดลีเมล (และเป็นกรรมการสมาคมคณะชาติด้วย) นายหลุยส์ คีร์วัต ทุนใหญ่บริษัทสยามฟรีเพรส เป็นบริษัทผู้เป็นเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์เดลีเมล และบางกอกเดลีไทม (Bangkok Daily Times) เป็นหนังสือพิมพ์ที่ถูกเพ่งเล็งจากทางราชการมาก เพราะเห็นว่า "หนังสือพิมพ์ซึ่งบริษัทสยามฟรีเพรสเป็นเจ้าของนั้นมีความเห็นเป็นปรปักษ์กับรัฐบาลนี้อยู่เสมอ"²

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 32 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 21 กันยายน 2477.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 32 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 21 กันยายน 2477.

มีจุดประสงค์คือ "ของสมัญคนและสรรพาวุธโดยเจตนาเพื่อจะทำลายล้มล้าง
รัฐบาล และเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศสยามตามระบอบรัฐธรรมนูญให้เป็น
อย่างอื่น"¹

ความผิดของการกระทำเพื่อบรรลุถึงจุดประสงค์ใดระบบแตกต่างออกไประหว่าง
ผู้ที่โคเชารวมในคณะกบฏเมืองมาจนถึงซานกรุง เทพมหานคร กับผู้ที่ไม่โครวมชบวน กล่าวคือ
สำหรับผู้โคเชารวมกับคณะกบฏเมืองมาจนถึงซานกรุง เทพมหานคร ถูกฟ้องต่อไปว่า

จำเลยกับพวกโคควบคุมทหารประจำการ ทหารกองหนุน และพลเรือน พร้อม
ควยสรรพศาสตราวุธ เคลื่อนชบวนจากท้องถิ่นต่าง ๆ มาประชิดพระนคร รัฐบาลจึงจำเป็น
ต้องใช้กำลังทหารปราบปราม แต่จำเลยกับพวกกลับทนงองอาจใช้กำลังและอาวุธ เขาคานทาน
ต่อสู้กับกองทหารฝ่ายรัฐบาล เป็นเหตุให้เสียชีวิตมณุษย์ ตลอดจนกระทำให้ทรัพย์สินของรัฐบาล
และของประชาชนเสียหายมากมาย²

แต่สำหรับผู้โคเชารวมในการล้อมกรุง เทพมหานคร เช่นพวกที่อยู่ เมือง เพชรบุรี
หรือพวกที่อยู่ในกรุง เทพมหานคร ถูกระบุมความผิดในฟ้องว่า "พวกของจำเลยโคควบคุมทหาร
ประจำการ ทหารกองหนุน และพลเรือน พร้อมควยสรรพศาสตราวุธ เคลื่อนชบวนจากท้องถิ่น
ต่าง ๆ มาประชิดพระนคร"³

๑	คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีคำที่ 1	2476	หนังสือพิมพ์ศรีกรุง	ฉบับวันที่ 7
ธันวาคม 2476	คดีแดงที่ 3	2476	หนังสือพิมพ์ศรีกรุง	ฉบับวันที่ 24
ธันวาคม 2476	คดีแดงที่ 2	2476	หนังสือพิมพ์ศรีกรุง	ฉบับวันที่ 22
ธันวาคม 2476.	คดีแดงที่ 12	2476	หนังสือพิมพ์ศรีกรุง	ฉบับวันที่ 23
มีนาคม 2476.				

² เรื่องเดียวกัน.

³ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 8 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 9
มีนาคม 2476

2. การกระทำความคิดอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคล กล่าวคือ นอกจากจะ
 ใ้ไท่ห้องวากระทำความคิดโดยเป็นส่วนหนึ่งของคณะภูมามณเมืองแลว คำฟองไคเพิ่มเติมลักษณะ
 ความนึกที่ไคกระทำขึ้นของจำเลยแต่ละคน ซึ่งมีแตกตางกันออกไป เช่น

กลุ่มผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลและฝ่ายกบฏ เช่น หม่อมเจ้า วิเศษศักดิ์ ชยางกูร
 นายช่างบำรุงทาง แขวงอุตรดิตถ์ ถูกฟ้องว่า

วันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2476 ซึ่งเป็นเวลาที่พระองค์เจ้าบวรเดชกับพวกยกทหาร
 มาประชิดพระนคร จำเลยไคพูดว่า รัฐบาลดำเนินการปกครองไปในทางลัทธิคอมมิวนิสต์
 และกระทำผิดทำนองคลองธรรม โดยยกพวกเจ้าไวเห็นการเมือง . . . โดยจำเลย
 มีเจตนาจะยุยงไพร่บ้านพลเมืองให้เป็นกบฏร่วมกับพรรคพวกของจำเลย และเพื่อให้
 ประชาชนบังเกิดความเกลียดชัง หรือดูหมิ่นรัฐบาลหรือราชการแผ่นดิน กับเพื่อให้เกิด
 ความไม่พอใจ กระดางกระเคื่องในหมู่คนทั้งหลาย ทั้งเพื่อให้เกิดความเกลียดชังระหว่าง
 คนต่างชั้น¹

พระราชอาศรัย ษาหลวงประจำจังหวัดชุมพร มีความนึกเฉพาะตัว เพราะ
 กล่าววิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเช่นกันว่า

การกระทำของจำเลยดังกล่าวแลว มีเจตนาจะยุยงไพร่บ้านพลเมืองในจังหวัดชุมพร
 ให้เป็นกบฏร่วมกับพระองค์เจ้าบวรเดช และพวก กับเพื่อให้ประชาชนเกิดความเกลียดชัง
 หรือดูหมิ่นรัฐบาลหรือราชการแผ่นดิน และเพื่อให้ความไม่พอใจ กระดางกระเคื่องในหมู่
 คนหลาย ทั้งนี้ให้เกิดขึ้นซึ่งความเกลียดชังระหว่างคนต่างชั้น²

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 4 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 30
 เมษายน 2477.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 26 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 1
 สิงหาคม 2477.

กณมนักหนังสือพิมพ์ นายนาวาเอก พระยาศรราชพิพัฒน์ นายหลุย ศรีวัค
เสวกโท หลวงมหาสิทธิไวยหาร นายเทอด มหาเปารยะ นายเต็ม วาหิน นายบุญเยี่ยม
สุทธิถวิล นายอำพัน สมุทศิริ ฎูกฟองวา

จำเลยได้สมคบกับพิมพ์หนังสือให้ชื่อว่า คณะกบฏเมือง มีใจความสำคัญว่า คณะ
รัฐบาลดำเนินการตามลัทธิคอมมิวนิสต์ บดขยี้พระราชกฤษฎีกาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว คณะกบฏเมืองจะให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ฉวยเห็นอกุศลหมายตามเดิม¹

กณมนักอื่น ๆ เช่น

นายอรุณ บุนนาค ผู้ปลดยรถจักรชนาชนวนรถไฟบรรทุกทหารของรัฐบาล
"ตัวจำเลยเอง เป็นผู้จัดการปลดยรถจักรเข้าชนรถไฟซึ่งบรรทุกปืนและทหารของรัฐบาล
เป็นเหตุให้ตอง เสียชีวิต มนุสส์ ทวีปสันของรัฐบาลและของประชาชนมากมาย²

รองอำมาตย์โท ชุนประชาภักดีบริบาล นายอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

จำเลยได้จัดการประกาศเรียกระดมทหารในเขตท้องที่ของจำเลย ส่งให้กับพวก
กบฏเพื่อให้มาทำการสู้รบกับทหารของรัฐบาล และในระหว่างวันที่ 17 ถึงวันที่ 19
ในเดือนเดียวกัน จำเลยได้เกณฑ์กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎรเข้าทำการยึดทางรถไฟ
และสะพานต่าง ๆ ในเขตอำเภอนางรอง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายกบฏ กับต่อมา

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 32 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 20

กันยายน 2477.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 6 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 17

พฤษภาคม 2477.

เมื่อราวปลายเดือนกุมภาพันธ์ หรือต้นเดือนมีนาคม พ.ศ.2476 จำเลยยังได้ทำการติดต่อกับนายอึ้ง โปซิกนิษฐ (พระยาไชยเนทรฤทธิรงค์) หัวหน้ากบฏ ซึ่งโคหตบหนีไปอยู่ที่ไซ่งอน ในอาณาเขตประเทศอินโดจีนของฝรั่งเศส¹

การฟ้องของโจทก์ที่นำสืบได้แก่คือ ถ้าจำเลยเข้าร่วมกับคณะกบฏเมืองไมวา จะเป็นการรวมในการยกกำลังเข้ามาบีบบังคับรัฐบาล จนถึงธานีกรุงเทพมหานคร หรือมีส่วนช่วยเสริมอำนาจกบฏในทางกำลัง เช่น กองกำลังในจังหวัดเพชรบุรี กลุ่มจำเลยจะถูกฟ้องว่ากระทำความผิดในประเด็นที่ 1 คำฟ้องมีลักษณะกว้าง กล่าวถึงความผิดจำเลยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของกองกำลังคณะกบฏเมืองไมวา แต่สำหรับจำเลยที่มีลักษณะความผิดที่ได้กระทำเป็นพิเศษเฉพาะตัว เช่นในประเด็นที่ 2 คำฟ้องของโจทก์จะเสริมลักษณะความผิดพิเศษเพิ่มเข้าไปด้วย

ความผิดของจำเลยตามคำฟ้องของโจทก์ในประเด็นแรก เป็นความผิดซึ่งจำเลยส่วนมากได้รับตรงกันกับข้อวิพากษ์วิจารณ์ หรือปรณามฝ่ายคณะกบฏเมืองไมวา จากฝ่ายรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นของจุดมุ่งหมายของคณะกบฏเมืองไมวา ซึ่งโจทก์ระบุว่า "เปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยสยามตามระบอบรัฐธรรมนูญให้เป็นอย่างอื่น" ซึ่งคงจะหมายถึงการฟื้นฟูระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชขึ้นใหม่

ความผิดของจำเลยตามที่โจทก์ฟ้อง เป็นความผิดฐานกบฏ จึงขอให้ศาลพิเศษลงโทษจำเลย โดยปรับบทลงโทษตามกฎหมายลักษณะอาชญา และกฎหมายอาชญาทหาร ในมาตราต่าง ๆ เหล่านี้คือ

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 42 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 9

กฎหมายลักษณะอาชญา	มาตรา 63
	มาตรา 101
	มาตรา 102
	มาตรา 174
	มาตรา 249
	มาตรา 250
	มาตรา 254
	มาตรา 265

พระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายลักษณะอาชญา พ.ศ.2470 มาตรา 3
มาตรา 4

พระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายอาชญาทหาร พ.ศ.2470 มาตรา 52

ข. สรุปคำให้การของจำเลย (บางส่วน) ของศาลพิเศษ 2476 ต่อคำฟ้องของโจทก์

1. ให้การปฏิเสธคำฟ้องของโจทก์ จำแนกได้เป็น

ก) ปฏิเสธ และไม่ให้การต่อสู้คดี ๓ ก่อจำเลยในคดีแดงที่ 4 พ.ศ.2476

คือ พ.ศ.หลวงศัลยบุทธีการ พ.ศ.หลวงประศาสนบุทธีศิลป์ รับราชการเป็นครูอาจารย์
บุทธีวิธีในกรมบุทธีศึกษาทหารบก การพิจารณาพิพากษาคดีนี้ กรมการศาลพิเศษได้อาศัยเฉพาะ
คำฟ้องของโจทก์ และพยานโจทก์เท่านั้น จำเลยไม่มีพยานและไม่ให้ต่อสู้คดีแต่อย่างใด นอกจาก
ปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำความผิด อาศัยหลักฐานเท่าที่มีอยู่ดังกล่าว ศาลพิเศษได้พิพากษาให้จำคุก
1 คน และปล่อยตัว 1 คน¹

¹คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 4 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 13

ข) ปฏิเสธขหายกทหารเพื่อมาลดมดาง แต่มาเพื่อขอร้องให้รัฐบาลกระทำตาม
หลัก 6 ประการเท่านั้น และจะไม่มีกำรสู้รบกับทหารของรัฐบาลเลย¹ คำให้การเทนนนี้เป็น
 ของผู้มีตำแหน่งสำคัญในการยกทหารมาที่คอนเมืองและบางเซิน คือ นายทองคำ ไทไชโย
 (นายพันเอก พระยาฤทธิรงค์กรมเนท) นายเจิม อาวุธ (นายพลตรี พระยาจินดาจักรรัตน)
 นายชวน ชวนะดิศกร (นายพลตรี พระยาทรงอักษร) ซึ่งถูกศาลพิเศษพิพากษาให้ประหาร
 ชีวิต

ค) ปฏิเสธขหายกทหารเพื่อมาลดมดางรัฐบาล แต่ที่มาเพราะถูกขู่บังคับ
 กล่าวคือ ถูกบังคับโดยพระองค์เจ้าบรร เกษและบุคคลอื่น กับถูกบังคับตามคำสั่งของทหาร
 เชน จำเลยในคดีแดงที่ 3/2476 นายปาน สุนทรจันทร์ (นายพันโท พระวิเศษโยธาภิบาล)
 และนายเงิน วรภักโหมกช (นายพันตรี หลวงวรสิทธิ์สงคราม) ได้ให้การว่าถูกนายเวก สุไชย
 บังคับ² และจำเลยในคดีแดงที่ 6/2476 คือหม่อมเจ้าศุภปรารภ รัชมการ เป็นนายชาง
 กำกับภาครถไฟจังหวัดนครราชสีมา และ ร.อ.ท. ชุนอัคนีรณการ สารวัตรเคินรณระหว่างบ้าน
 ภาชีและโคราช ให้การต่อศาลพิเศษว่า ปฏิบัติตามคำสั่งทหารบังคับ³ จำเลยในคดีแดง
 6/2477 คือ นายอรุณ บุญนาค รัชมการ เป็นสารวัตรรถจักร ให้การต่อศาลพิเศษว่า

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 1 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 7
 ธันวาคม 2476.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 3 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 22
 ธันวาคม 2476.

³ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 6 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 16
 กุมภาพันธ์ 2476

จำเลยเป็นผู้ขับและปล่อยตัวรถจักรจริง แต่เพื่อให้ชนรถบรรทุกหินตามคำสั่งทหารฝ่ายพระองค์
เจ้าบวรเดช¹

ง) ให้การภาคเสธ ซึ่งหมายถึงว่าเป็นคำให้การกึ่งปฏิเสธ เช่น ให้การ
ไปในทำนองว่า หลงเชื่อคำสั่งชักรวนของพระองค์เจ้าบวรเดชที่ว่า "รัฐบาลบางคนคิดจะล้ม
ราชบัลลังก์ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยไปในทางลัทธิคอมมิวนิสต์ ทหาร
ในจังหวัดนครราชสีมาและตามหัวเมืองอื่น ๆ ตลอดจนทหารในพระนครบางส่วน จะทำการ
ซัดขวางและล้อมรอบรัฐบาลกระทำตามหลัก 6 ประการ จึงขอให้อภัยเหลือ²

2. การรับสารภาพความผิด

ก) จำเลยในคดีแดงที่ 45, 46, 47 พ.ศ.2477 ซึ่งศาลพิเศษได้
พิพากษาเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2477 เฉพาะจำเลย 2 คน คือ ร.ท.ขุนเสริมศรีกรรม
และ ร.ท.จรรยา มหานีรานนท์ นายทหารจังหวัดนครราชสีมา ให้การรับสารภาพว่าได้
กระทำการเป็นกบฏตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2476³ ศาลพิเศษได้พิพากษาให้จำคุกคนละ 9 ปี
เท่ากับจำเลยบางคนที่ทำความผิดรวมกันในคดีเดียวกัน แต่ไม่ได้รับสารภาพต่อศาลพิเศษ

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 6 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 17
พฤษภาคม 2477

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 2 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 23
ธันวาคม 2476.

³ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 45 46 47 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
ฉบับวันที่ 3 มกราคม 2477

นายพฤทธิ์ ปริยานนท์ จำเลยของศาลพิเศษ 2476 ไต่ถาวรวิจรณ์อีกว่า การพิจารณาพิพากษาของศาลนี้เป็นพิเศษ ผู้ที่ต่อสู้คดีอย่างเด็ดเดี่ยวอย่างข้าพเจ้าได้รับโทษ 9 ปี ร.ท.ขุนเสริมศรีกรรม (เสริม สุวรรณโชติ) สารภาพตลอดข้อหา ขอรับความกรุณา ก็รับโทษ 9 ปี จะเอาหลักเกณฑ์อะไรกัน¹

นายพันศรี หลวง เศษาวุธวิชัย ผู้บังคับการกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 7 - 8 จังหวัดนครสวรรค์ เป็นจำเลยในคดีแดงที่ 28 พ.ศ. 2497 ได้ให้การสารภาพต่อศาลพิเศษว่า ไต่กระทำความผิด แต่ไม่ไต่มุ่งหมายจะทำลายรัฐบาล เปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ สยามให้เป็นอย่างอื่น²

ข) การรับสารภาพบางประเด็น มีจำเลยผู้รับสารภาพได้รับสารภาพว่ากระทำความผิดบางประเด็นเท่านั้น เช่น จำเลยในคดีแดงที่ 4 พ.ศ. 2477 คือ หม่อมเจ้าวิเศษศักดิ์ ชยางกูร ซึ่งศาลพิเศษได้พิพากษาจำคุก 6 เดือน เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2477 ถูกฟ้องว่า ไต่สมคบกับพระองค์เจ้าบวรเดชและพวกทำลายล้างรัฐบาลและรัฐธรรมนูญ กับได้ผูกคิเตียนรัฐบาลหลายอย่าง จำเลยให้การรับสารภาพว่า ไต่ถาวรถ้อยคำตามโจทกกถาดหาจริง แต่ปฏิเสธว่าไม่ได้สมคบกับพระองค์เจ้าบวรเดชและพวกทำลายล้างรัฐบาลและรัฐธรรมนูญ

ค. โทษทัณฑ์ที่จำเลยของศาลพิเศษได้รับจากการพิจารณาพิพากษาของกรรมการศาลพิเศษ 2476

กฎเกณฑ์ของการวางบทลงโทษแก่จำเลยศาลพิเศษ 2476 มากน้อยอย่างไร สามารถพิจารณาได้จากคำพิพากษาพิพากษาคดี

¹ พฤทธิ์ ปริยานนท์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

² หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 4 กันยายน 2477

1. สำหรับจำเลยผู้ถูกพิจารณาพิพากษาให้ประหารชีวิต มี 6 คน กรรมการศาลพิเศษได้พิจารณาแล้วว่าเป็นจำเลยผู้ซึ่ง

ไต่ถ้อยของรูเห็นเหตุการณ์ตรงตลอดมา ย่อมเป็นที่แสดงให้เห็นว่า ไต่สมคบรวมคิดกับพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมการกบฏ มีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา 101 ซึ่งกำหนดโทษ 2 สถานคือ ประหารชีวิตสถานหนึ่ง กับให้จำคุกตลอดชีวิตอีกสถานหนึ่ง เมื่อทรงพิจารณาปรากฏว่า จำเลยได้คบคิดมาแต่แรก และปฏิบัติหน้าที่สำคัญด้วยแล้ว ก็สมควรจะวางโทษสถานหนัก . . . จึงปรึกษาเห็นชอบพร้อมกันพิพากษาให้ประหารชีวิตจำเลยทั้ง 3 คน นายทองคำ ไทไชโย นายเริ่ม ชาวุธ นายชวน ชวนะลิขิกร โดยให้เอาไปตัดศีรษะเสีย¹

นายอรุณ บุนนาค จำเลยอีกผู้หนึ่ง ซึ่งถูกพิจารณาพิพากษาให้ประหารชีวิต โดยให้เอาไปตัดศีรษะเสียนั้น กรรมการศาลพิเศษเห็นว่า

จำเลยไต่สมคบกับพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอและพวกกระทำการล้มล้างรัฐบาล อันเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา 101 ซึ่งกำหนดโทษไว้สองสถาน คือให้ประหารชีวิตสถานหนึ่ง ให้จำคุกตลอดชีวิตสถานหนึ่ง แต่จำเลยกระทำความผิดตั้งแต่ขั้นจนถึงที่สุด เป็นการอุกอาจร้ายแรงมาก ควรต้องรับโทษในสถานหนัก²

นายอื่น บุนนาค สมุหเทศาภิบาลมณฑลราชบุรี ผู้ถูกพิจารณาให้ประหารชีวิตตามทางพิจารณาของศาลพิเศษ กล่าววา

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 1 พ.ศ. 2476 ท้องที่สมุหเทศาภิบาลราชบุรี วันที่ 7 ธันวาคม 2476

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 6 พ.ศ. 2477 ท้องที่สมุหเทศาภิบาลราชบุรี วันที่ 17 พฤษภาคม 2477

จำเลยที่ 2 (นายอิน บุนนาค) เป็นสมุหเทศาภิบาลมณฑลตราดบุรี ซึ่งนับว่าเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ฝ่ายพลเรือน และเคยเห็นผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของทหารจังหวัดเพชรบุรีมาก่อน สมควรจะรักษาความสงบสุขของประชาชนตามความประสงค์ของรัฐบาล แต่กลับมาเป็นกบฏเสียเอง . . . เป็นเหตุให้รัฐบาลมีความกังวล ต้องกระทำการปราบปรามกบฏหลายทีหลายทาง¹

ร.ท.จรรยา ปัทมินทร์ ผู้บังคับหมวดกองร้อยที่ 4 ร.พัน 16 (ทหารนครราชสีมา) ผู้ถูกพิพากษาประหารชีวิต เป็นผู้ควบคุมบังคับบัญชาจำเลยที่ 2 ที่ 3 (ร.ต.นอม เพ็ญกุล และ ร.ต.ประเสริฐ ธรรมพิทธิ) และบรรดาทหารที่มาในรถไฟทวนแรกทั้งหมด แยกหน้าที่มากระทำการโดยอิสระ มีอำนาจสั่งการเด็ดขาด ครั้นพบตำรวจของรัฐบาล จำเลยที่ 1 ไล่ส่งให้จำเลยที่ 2 ที่ 3 และทหารลงจากรถไฟมาตั้งเตรียมพร้อมรบเพื่อจะยิงตำรวจเหล่านั้น และจำเลยที่ 1 ไล่ยิงมือยิงไปก่อน ผลที่สุดตำรวจของรัฐบาลบางคนได้ถึงแก่ความตายและบาดเจ็บถึงกลาวแล้ว การกระทำของจำเลยที่ 1 ในตอนนี้ เป็นการอุกฉกรรจ์แรงมาก จำเลยที่ 1 จึงตกอยู่ในฐานต้องรับผิดชอบเป็นพิเศษ²

กฎหมายที่กรรมการศาลพิเศษใช้เป็นบทปรับลงโทษประหารชีวิต คือ กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 101- พฤติกรรมของจำเลยผู้ถูกพิพากษาไปประหารชีวิตทั้ง 6 คนนี้เป็นที่น่าสังเกตุคือ เป็นบุคคลสำคัญ แกนนำในคณะกบฏเมือง เช่น นายอิน บุนนาค นายทองคำ

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 8 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 10 มีนาคม 2477

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 12 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 27 มีนาคม 2476

โทไชโย นายเจิม อารุช นายชวน ชวนะดิฏฺฎิกร หรือเป็นผู้นำความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินของฝ่ายรัฐบาล เช่น นายอรุณ บุนนาค ไค้ปลดยอร์ดไฟชนกับรถไฟบรรทุกทหารฝ่ายรัฐบาล เป็นผลให้ทหารฝ่ายรัฐบาลตาย 8 คน บาดเจ็บ 37 คน¹ และ ร.ท. จรุงญ บัฒมินทร ไค้ยิงตำรวจฝ่ายรัฐบาลถึงแก่ความตาย

2. การลงโทษจำคุก

ศาลพิเศษ 2476 ไค้พิจารณาพิพากษาจำคุกจำเลยในอัตราต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

คือ

จำคุกตลอดชีวิต	61 คน
จำคุกมีกำหนด 20 ปี	6 "
" " 16 "	17 "
" " 15 "	2 "
" " 14 "	13 "
" " 12 "	89 "
" " 10 "	9 "
" " 9 "	38 "
" " 5 "	1 "
" " 3 "	2 "
" " 2 "	2 "
" " 1 "	2 "
" " 6 "	2 "

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 6 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 17

พฤษภาคม 2477

² แผนกเก็บ สดร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 42/163 ปีที่ 2

เรื่องเดียวกัน.

กฎเกณฑ์การวางบทลงโทษจำคุกจำเลยของศาลพิเศษ 2476 พิจารณาได้จาก
 ส่วนคำพิพากษาคดีได้เช่นกัน เพื่อให้ทราบกฎเกณฑ์หรือแนวทางในการวางบทลงโทษของ
 กรรมการศาลพิเศษ ในการจำคุกจำเลยศาลพิเศษ 2476 ในที่นี้จึงจะได้แบ่งโทษจำคุกเป็น
 3 ชั้น คือ โทษจำคุกระดับสูง คือ โทษจำคุกตลอดชีวิต โทษจำคุกระดับกลาง คือ โทษจำคุก
 ในระหว่าง 10 – 20 ปี โทษจำคุกระดับต่ำ คือโทษจำคุกในระหว่าง 6 เดือน – 9 ปี

ก) โทษจำคุกระดับสูงคือตลอดชีวิต

จากส่วนคำพิพากษาคดีของศาลพิเศษ สามารถแยกพฤติการณ์
 ของผู้ถูกพิพากษาจำคุกตลอดชีวิตได้ดังนี้คือ

1) มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการปฏิบัติการทางทหาร และเป็นผู้นำ

ทหาร เช่น

นายเงิน วราภิโมกข์ (นายพันตรี หลวงวรสิทธิ์สงคราม) ผู้บังคับ
 กองพันทหารช่างอยุธยา "ได้นำกองพันทหารช่างซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของจำเลย มายึดสถานี
 หลักสี่ไร่"¹

นายร้อยตรี นอม เพ็ญกุล และ นายร้อยตรี ประเสริฐ คุมมัทธิ
 นายทหารประจำจังหวัดนครราชสีมา "ได้ควบคุมทหารจากโคราชได้เดินทางมาจนถึงคอนเมือง
 จำเลยที่ 2 (นายร้อยตรี นอม เพ็ญกุล) ได้ไปทำการรักษาคานที่แนวคลองบางเขน ส่วน
 จำเลยที่ 3 (นายร้อยตรี ประเสริฐ คุมมัทธิ) ได้ควบคุมปืนใหญ่ขึ้นรถไฟไปยังต่อสู้กับทหาร

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 3 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 24

ปืนใหญ่ฝ่ายรัฐบาลที่ตำบลหลัก 4"¹

นายร้อยเอก หลวงพลหาญหาวกี๋ สังกัดกองพันทหารราบที่ 10
"โค่นำทหารพร้อมควยสรรพทีสูตราวุธ เข้ายึดศาลากลางและออฟฟิศไปรษณีย์โทรเลข
ในจังหวัดเพชรบุรี และรับทหารที่ระดมเข้ามาไว้ในกองร้อยของตน"²

นายร้อยโท สมบุญ แพทย์คดี รับราชการอยู่ในกองบินน้อยที่ 3
จังหวัดนครราชสีมา ทางพิจารณาของศาลปรากฏว่า "เป็นหัวหน้านำเครื่องบินจากโคราช
มาคอนเมือง และทำการช่วยเหลือฝ่ายกบฏหลายอย่าง . . . นำเครื่องบินมาทิ้งลูกระเบิด
ที่แนวรบของรัฐบาล ตำบลบางเขน"³

2) เป็นตุลาการประจำการ ตำแหน่งสูง ได้เข้าไม่มีส่วนร่วมใน
กิจกรรมสำคัญ ๆ ในคณะกบฏเมือง (ไม่รวมถึงการปฏิบัติการทางทหาร)

หม่อมเจ้า สิทธิพร กฤดากร เจ้ากรมตรวจจักษิกรรม ถูกพิพากษา
จำคุกตลอดชีวิต เพราะศาลได้ส่วนแล้วพบว่า "พระองค์เจ้าบวร เเศรษฐ์ให้จำเลยที่ 1
(หม่อมเจ้า สิทธิพร กฤดากร) เตียนคำบรรยายเพื่อแสดงแก้ทหาร ถึง เรื่องมีผู้หมิ่นประมาท
และเกลียดชังพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว . . . ในขณะที่อยู่คอนเมือง จำเลยที่ 1 ได้

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 12 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 27
มีนาคม 2476

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 10 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 30
พฤษภาคม 2477

³ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 9 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 20
มีนาคม 2476.

บรรยายหลัก 6 ประการ (ข้อเสนอของพระองค์เจ้าวรเดชต่อรัฐบาล) ให้ทหารที่มาประชุมกันนั้นฟัง"¹

หม่อมหลวง เจริญ อิศรางกูร (อำมาตย์เอก พระยาวิเศษฤๅชัย)
ข้าหลวงจังหวัดเพชรบุรี "ได้ออกคำสั่งให้กรรมการอำเภอต่าง ๆ เรียกทหารที่ลาพักให้กลับ
เข้าประจำการ และระดมทหารกองหนุนเข้าประจำการ ให้เจ้าหน้าที่เก็บวิทยุและห้ามไม่ให้
ชายหนังสือพิมพ์ ทั้งใดสั่งให้นายอำเภอหนองจอกปลดอยเครื่องบินและนักบินของพระองค์เจ้า
วรเดช"²

รอยเอก ชุนศิริโยธิน รัชมการกองพันทหารราบที่ 10 เป็นผู้
จับพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ หลวงศิริราชไมตรี (รัฐมนตรียุติธรรมและรัฐมนตรี ซึ่งกลับ
จากเผ่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) จากสถานีรถไฟเพชรบุรี พามายังโรงทหาร และ
เป็นผู้แย่งทหารที่ระดมเข้ามาจายให้ตามหน่วยต่าง ๆ ทั้งเกณฑ์รถยนต์จากราษฎรมาใช้การ
งาน"³

รองอำมาตย์เอก หลวงฤทธิวิรัชการ รัชมการในกองพันทหาร
ราบที่ 10 จังหวัดเพชรบุรี "จำเลยเป็นผู้จัดการวางกฎอัยการศึก แล้วย่างกฎอัยการศึกมา
พิมพ์แจกจ่ายแก่ประชาชน"⁴

¹คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 6 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำ
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2476

²เรื่องเดียวกัน.

³คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 11 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำ
วันที่ 30 พฤษภาคม 2477.

⁴คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 12 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำ
วันที่ 30 พฤษภาคม 2477.

หลวงบุรินทร์สารนฤง ซึ่งทำงานอยู่สรรพากรจังหวัดเพชรบุรี มาช่วย
พิมพ์กฎอัยการศึกที่โรงทหาร และผูกส่งเสริมกำลังฝ่ายกบฏ¹

พระคลังคนารักษ์ นายอำเภอคลองกระแซง จังหวัดเพชรบุรี "ได้เรียก
ทหารกองหนุนและทหารที่ลาพักในท้องที่อำเภอของตนให้กลับเข้าประจำการ และไต่ช่วยรับกฎ
อัยการศึกไปจัดการจ้างพิมพ์ที่โรงพิมพ์"²

3) ทหารชั้นประทวน ที่มีความจงรักภักดีอย่างลึกซึ้งกับคณะกษานุกูเมือง
มากไปกว่าการใคร่รวมในขบวนการ ยกบาลอมพระนคร

สิบโท เป็รื่อง พงษ์นรินทร์ นายสิบทหารกองหนุน สังกัดกองพันทหาร-
ราบที่ 16 จังหวัดนครราชสีมา ใคร่รวมในขบวนการของคณะกษานุกูเมืองมาจนถึงตอนเมือง
และเมื่อคณะกษานุกูเมืองไต่ถอยไปทางอุบลราชธานี สิบโท เป็รื่อง พงษ์นรินทร์ ได้ติดตาม
พวกหัวหน้าคณะกษานุกูเมืองไปยังอินโคจีน . . .³

พฤติกรรมของจำเลย กรรมการศาลพิเศษเห็นว่า

จำเลยไต่กระทำกรกบฏทั้งมีความจงรักภักดีต่อพวกกบฏอยู่มากมาย จึงจะเห็นได้ว่า
แม่แต่จำเลยจะไต่ทราบประกาศแถลงการณ์ของรัฐบาลอยู่ก็แล้ววว่า กองทหารที่จำเลย
และคณะกษานุกูเมืองไต่เข้ามาทำการสู้รบกับรัฐบาลนั้นเป็นกบฏก็ดี จำเลยหาไต่คิดเอาใจออกห่าง

¹ เรื่องเดียวกัน.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 12 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 30

พฤษภาคม 2477

³ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 9 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 24

พฤษภาคม 2477

หรือหลีกเลียงเสียอย่างใดไม่ ตรงกันข้ามกลับคงร่วมมือทำการอยู่ด้วยกรมกองทหารนั้น จนถึงที่สุด"¹

นายสิบตรี เทียง เทาโคกกรวด นายสิบตรี งาม เป็นทรวง พลทหาร สมบัติ นุชสนธิ นายสิบเอก ฉิน แดงลาวขวัญ พลทหาร เฑง จันรุ่ง เรือง พลทหาร คำ คุณตา พลทหาร สนั่น กัดันเมา พลทหาร สิง น้อยภู ทั้งหมดเป็นทหาร ชั้นประทวน จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดสระบุรี ถูกพิพากษาให้จำคุกตลอดชีวิต เพราะ มีพฤติกรรม "ไต่มาอยู่กับคนภูพานเมืองจนถึงพระนคร ตมมาได้ติดตามหัวหน้ากบฏไปอินโดจีน"²

4) จำเลยและผู้พดพิกรรตาง ๆ และไม่สามารถกำหนดขอบเขตการ กระทำความผิดของจำเลยใด ๆ มีมากน้อยขนาดใด จึงจะถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิต จำเลย ในกลุ่มนี้บางคนเป็นประชาชนหรือข้าราชการนอกประจำการ ที่เคยมีบทบาททางกบฏในเมืองใน ทางวิพากษ์วิจารณ์ หรือคานอำนาจรัฐบาลคณะราษฎร

นายนาวาเอก พระแสงสิทธิการ นายทหารเรือกองหนุน ผู้ร่วมก่อตั้ง คณะชาติ "ช่วยกระทำการส่วนหนึ่งของแผนการกบฏ เพื่อให้สำเร็จประสงค์ คือถือหนังสือ คำขาดของกบฏ เจริญบั้งคัรบรัฐบาลเพื่อให้สมประสงค์ของการกบฏนั่นเอง"³

¹ เรื่องเดียวกัน.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 20 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 26 มิถุนายน 2477

³ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 21 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 6 กรกฎาคม 2477

คุณหญิงศรีพิชัยสงคราม ผู้รวมก่อตั้งคณะชาติ "จำเลยได้นำหนังสือ
ของพระองค์เจ้าบวรเดช หัวหน้ากบฏไปให้แก่มุขมนตรีกับบัญชาจังหวัดทหารบกปราจีนบุรี ชักชวน
ให้ร่วมมือในการกบฏด้วย"¹

นายหลุยส์ คีร์วัต นักหนังสือพิมพ์ ศาสตราจารย์เคมไคพิจารอกแล้ว เห็นว่า
"นายหลุยส์ คีร์วัต ได้รู้เรื่องว่าจะเกิดกบฏแน่นอน แล้วจึงไปมาชักชวนพระยาศรารักษ์พิพัฒน์
ไปพิมพ์หนังสือที่โรงเลื่อยวังเชิงทอง ในวันที่ 11 ตุลาคม หลังจากไปพบกับนายคิน ทาราบ
แล้ว"²

พระยาศรารักษ์พิพัฒน์ เริ่มก่อตั้งคณะชาติและนักหนังสือพิมพ์

ขอนำสืบของโจทก์ (อัยการศาสตราจารย์เคมไค) ในเรื่องที่ว่าพระยาศรารักษ์พิพัฒน์ เป็นผู้เริ่มก่อ
การสมาคมคณะชาติ และเป็นกรรมการผู้หนึ่งนั้น แสดงให้เห็นว่า จำเลยเป็นผู้ที่ฝักใฝ่
เกี่ยวข้องในทางการเมืองมาแล้ว ส่วนเรื่องหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของ
จำเลย มีการตีพิมพ์อยู่บ้าง และขอที่จำเลยมอบใจให้ต้องถูกออกจากราชการนั้น
ก็มีบ้าง ดังปรากฏอยู่ในหนังสือ เป็นจริงของข้าพเจ้า ทั้งเมื่อได้พิจารณาตามคำให้การ
ของพระยาศรารักษ์พิพัฒน์อันได้สอบสวนแล้ว ก็ไม่มีการสงสัยเลยว่ จำเลยนี้จะไม่รู้เรื่องว่า
จะมีผู้ก่อการกบฏมาแตกถอน³ และศาลยังเชื่อว่า ใครวมกับจำเลยอื่นพิมพ์หนังสือ เป็น
นโยบายของพระยาศรารักษ์ . . . และต้องเป็นหนังสือที่เกี่ยวกับการกบฏหรือส่งเสริม
การกบฏโดยแท้"⁴

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 29 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 12
กันยายน 2477.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 32 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 21
กันยายน 2477

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

หลวงมหาสิทธิโวหาร นักหนังสือพิมพ์ ศาลพิเศษพิจารณาถึงความเห็น
ว่า "เหตุผลในสำนวนแวดล้อมสนับสนุนว่า หลวงมหาสิทธิโวหารก็รู้เรื่องกบฏรายนี้เหมือนกัน
เพราะได้พูดว่า ถ้าจะเกิดเรื่องการเมืองยุ่งกันใหญ่ เสียแล้ว"¹

นายแฉล้ม เพชรรัตน์ ทนายความ ถูกพิพากษาจำคุกตลอดชีวิต เพราะ
ศาลพิเศษพิจารณาว่า "เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2476 จำเลยได้ขึ้นรถไฟที่สถานีจระไปลงที่
สถานีกิ่งไผ่ เมื่อรถหยุดตามสถานีที่นั่นไป จำเลยได้อ่านประกาศให้ประชาชนที่อยู่ตามสถานีฟัง
แทบทุกสถานี ความในประกาศนั้นมีทำนองว่า รัฐบาลเป็นคอมมิวนิสต์ และคิดล้มราชบัลลังก์ มี
หลัก 6 ประการของฝ่ายกบฏด้วย"²

ความผิดของจำเลยผู้ถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิตดูเหมือนว่า ศาลพิเศษ
ค่อนข้างพิจารณาพิพากษาอย่างไรหลักเกณฑ์ ผู้ที่เพียงกล่าวคำวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล กรณี
นายแฉล้ม เพชรรัตน์ ถูกพิพากษาจำคุกตลอดชีวิต เช่นเดียวกับนายทหารผู้ใดเข้าร่วมปฏิบัติการ
ทหารต่อสู้กับกำลังรัฐบาล

ข) การลงโทษจำคุกกระชั้นกลาง คือโทษจำคุกระหว่าง 10 - 20 ปี

มีข้อที่น่าสงสัย เกิดคือ

1) เป็นโทษสำหรับผูรร่วมมือกับคณะกบฏเมือ่งในตอนแรก และกลับใจ
เขาทางรัฐบาลในภายหลัง สร้างสถานการณ์ให้เป็นประโยชน์แก่รัฐบาล

นายพันเอก พระประยูทธธอรีย์น ผู้บังคับการจังหวัดทหารบกนครราชสีมา
ถูกพิพากษาจำคุก 16 ปี

¹ เรื่องเดียวกัน.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 41 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 3

พระองค์เจ้าบวรเดชกับพวกยกทหารมาประชิดพระนคร จำเลยที่ 1 (พ.อ.พระประยูรธรรมวิวัฒน์) ก็ทำการช่วยเหลืออยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา มีการระดมพลและส่งทหารอาวุธยุทโธปกรณ์ เป็นต้น จนกระทั่งวันที่ 16 ตุลาคม ปีนี้ จำเลยรู้สึกถึงความผิด จึงได้คิดกลับใจเข้าหาขบวนการ¹

นายสิทธิ แสงชูโต (นายพันตรี หลวงสารสิทธิยานุการ) ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ 10 จังหวัดเพชรบุรี ศาลพิเศษพิพากษาให้จำคุกจริง 20 ปี ทางพิจารณาเค็มปรากฏว่าเป็น "หัวหน้าชักนำทหารและพลเรือนที่จังหวัดเพชรบุรีให้ทำการกบฏจนสำเร็จจริงไปเป็นเหตุให้รัฐบาลมีความกังวล ต้องกระทำการปราบปรามกบฏหลายทิศหลายทาง"² ต่อมา "คิดกลับใจไม่ไหวทหารเพชรบุรีต่อสู้กับกองทหารของรัฐบาล"³

นายพันเอก พระยาเวหาสยานศิลปสิทธิ์ (ผด หงสกุล) เจ้ากรมอากาศยาน ถูกพิพากษาให้จำคุกจริง 20 ปี พฤติกรรมอันเป็นความผิดของนายพันเอก พระยาเวหาสยานศิลปสิทธิ์ ตามทางพิจารณาของศาลพิเศษ คือ

ปล่อยให้ฝ่ายกบฏยึดกรมอากาศยานไว้โดยสะดวก ไม่ได้มีการต่อสู้ขัดขวางอย่างใดเลย เมื่อฝ่ายกบฏยึดกรมอากาศยานได้แล้ว จำเลยยังสั่งให้ทหารที่อยู่ในบังคับบัญชาฟังคำสั่งพวกกบฏ และมีคำสั่งเรียกเครื่องบินมาจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ให้แก่ฝ่ายกบฏอีก

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 2 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 22 ธันวาคม 2476

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 8 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 10 มีนาคม 2476

³ เรื่องเดียวกัน.

เมื่อจำเลยถือหนังสือหลัก 6 ประการ ของฝ่ายกบฏมาให้รัฐบาล จำเลยยังได้พยายาม
ปกปิดเหตุการณ์ของฝ่ายกบฏไว้ และได้พுகีให้ฝ่ายรัฐบาลยอมตามคำขอ และความประสงค์
ของฝ่ายกบฏเสียโดยที่ งดเว้นในสิ่งที่ควรกระทำให้เป็นประโยชน์แก่รัฐบาลเสีย กลับกระทำ
สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายกบฏ . . . พระยาเวหาสยานคิดปลื้มใจ จำเลยนั้น แม่จะใดกระทำ
ความผิดดังกล่าวแล้วก็ดี แม่ใดกระทำเต็มความหน้าที่ของตนโดยเคร่งครัดต่อไป ได้คิดกลับใจ
ปลื้มใจเข้ามาในพระนคร เสีย ก่อนรัฐบาลกับฝ่ายกบฏได้มีการต่อสู้กันอย่างรุนแรง เป็นเหตุให้
กบฏขาดขวัญบังคับบัญชา¹

นายพันโท พระเทวัญอำนวยการ ผู้ช่วยเจ้ากรมอากาศยานฝ่ายธุรการ
ถูกพิพากษาจำคุกจริง 20 ปี

ไต่ถามว่าชุกชวนทหารให้กระทำการช่วยเหลือสนับสนุนฝ่ายกบฏในท่ามกลางประชุมทหาร
แล้วทำการร่วมมือกับฝ่ายกบฏ . . . เมื่อฝ่ายกบฏจะถอยออกจากดอนเมือง พระเทวัญ
อำนวยการ จำเลย เกรงว่าพระองค์เจ้าบวรเดชกับพวกจะทำลายกรมอากาศยาน พระเทวัญ-
อำนวยการ จำเลย ได้พุกซอรองไว้ และเมื่อฝ่ายกบฏได้ถอยไปแล้ว ก็กลับช่วยเหลือฝ่าย
รัฐบาล²

นายร้อยโท ชุนสอาดโพยมทน รับราชการอยู่ที่กองโรงเรียนการบิน
ที่ 2 จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ถูกพิพากษาให้จำคุกจริง 12 ปี "ไต่ถามว่าเครื่องบินที่ประจวบคีรีขันธ์
มารวมกำลังอยู่กับฝ่ายกบฏที่ดอนเมือง แล้วนำเครื่องบินมาทำการยิงทหารของฝ่ายรัฐบาลที่บางเขน"³
ตอบว่า "จำเลยกลับช่วยเหลือฝ่ายรัฐบาลกระทำการบินจับไล่พวกกบฏ"⁴

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 9 พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับประจำวันที่ 20
มีนาคม 2476

² เรื่องเดียวกัน.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ เรื่องเดียวกัน.

2) พฤติกรรมที่ไม่มีบทบาทสำคัญอะไรมากมายในคณะกษัตริย์เมือง
นอกจากการให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกให้กับคณะกษัตริย์เมืองบางเล็กน้อย เช่น

นายรอยเอก หลวงสันต์สงคราม นายทหารฝ่ายเสนาธิการอยุธยา
 ถูกพิพากษาจำคุก 12 ปี เพราะ "ได้มีหนังสือถึงผู้รักษาพระนครศรีอยุธยาให้เรียกทหารซึ่ง
 ลาพักดัดเขาประจำการ โทรมเตชใหญ่บังคับบัญชาจังหวัดทหารบกพลบุรีสงป็นใหญ่มาให้"¹

ขุนพิเศษมัชชการ พนักงานตรวจการเงิน มณฑลนครราชสีมา ถูก
 พิพากษาจำคุก 16 ปี

จำเลยไปช่วยควบคุมดูแลการพิมพ์หนังสือ หลัก 6 ประการ ของฝ่ายกบฏอยู่ที่โรงพิมพ์
 กิติ หรือโคชวายนับ และทอดรับเอาหนังสือนั้นไปส่งมอบให้แก่นายอึ้ง โฟธิกนิษฐ กิติ
 ดวนแต่จำเลยได้กระทำไปตั้ง ๆ ที่จำเลยได้ทราบอยู่ดีแล้วว่าเป็นหนังสือซึ่งมีความ
 อันเป็นปฏิปักษ์ หรือประสงครายต่อรัฐบาลอย่างชัด ๆ²

ค) การลงโทษจำคุก ซึ่งเป็นโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 9 ปี

หลักเกณฑ์ในการวางบทลงโทษจำเลยของศาลพิเศษโดยพิพากษาจำคุกใน
 ระดับต่ำ คือ ตั้งแต่ 6 เดือน - 9 ปี พิจารณาได้จากสำนวนคำพิพากษาได้ดังนี้คือ

1) เป็นผู้กล่าวคำสนับสนุนคณะกษัตริย์เมือง และไม่ปรากฏว่าได้สมคบ
รวมคิด หรือเกี่ยวข้องกับกบฏ

¹ เรื่องเดียวกัน.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 43 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 27

หม่อมเจ้าวิเศษศักดิ์ ชยางกูร นายช่างบำรุงทางแขวงอุดรคติ
ถูกศาลพิเศษพิพากษาจำคุก 6 เดือน "ทางพิจารณาใจทักนำสืบไม่ใดความว่าจำเลยได้สมคบ
กับพระองค์เจ้าวร เศษและพวกที่จะทำลายล้างรัฐบาล จึงคงฟังได้แต่เพียงว่า จำเลยได้กล่าว
ข้อความอันคำนวณไควา จะใหญ่ฟังบัง เกิดความเกลียดชังหรือคู่มือในรัฐบาลหรือราชการแผ่นดิน"¹

นายพันศรี หลวงศัลยฤทธิ์วิธีการ รับราชการในกรมยุทธศึกษาทหารบก
ถูกพิพากษาจำคุก 5 ปี ศาลพิเศษพิจารณาวา "ฟังไควาหลวงศัลยฤทธิ์วิธีการ จำเลยได้ยุ้ง
นักเรียนนายร้อยให้ละเลยไม่กระทำการตามหน้าที่ เป็นการฉ้อฉลและสมรรถภาพของกอง
นักเรียนนายร้อยให้เสื่อมทราม และเพื่อให้เกิดภัยอันตราย ฤาราชการแผ่นดิน"²

ข้อความที่ศาลพิเศษถือว่าหลวงศัลยฤทธิ์วิธีการยุ้งนักเรียนจนต้องถูกจำคุก
ถึง 5 ปี นั้น คือ

จำเลยได้พูดว่า นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ.2476
เป็นต้นมา รัฐบาลใดก็ตามการปกครองไปในทางลัทธิคอมมิวนิสต์ ไทพระยาทรงสุรเดช
และพระประศาสน์พิทยายุทธ ไปต่างประเทศ จะต้องเกิดเรื่องแ่น ๆ ถ้าไม่มีใครคิด
เปลี่ยนแปลงการปกครองเสียใหม่ ประเทศของเราจะล่มจม ...³

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 4 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 1
พฤษภาคม 2477

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 4 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 13
มกราคม 2476.

³ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 4 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 13
มกราคม 2476.

รองอำมาตย์โท เมฆ อำไพจริต รับราชการในกรมอากาศยาน ถูก
ศาลพิเศษพิพากษาจำคุก 3 ปี โทกลงวอถอยคำที่ศาลพิเศษไคร้ระบุว่า

จำเลยไค้กล่าวออกความเห็นว่ ไม่ควรจจะส่ง เครื่องบินให้แก่วัฐบาล ตามที่รัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงกลาโหมไค้ส่งไปก็ไค้ หรือกล่าวไค้เตียนวิทย์แถงการณของรัฐบาลว่
รัฐบาลแถงการณไค้ไค้ยว เป็นการเชื่อไค้ยวกันนี้ไค้ ทั้งนี้ ลวนแถงจำเลยไค้กล่าว
ทอหนาบุคคดหลายคน แถงกล่าวภายหลัง เวลาที่จำเลยไค้ทอรวว ทหารฝ่ายเหนือที่ยกมา
ยึดคอน เมือง เป็นกบฏต่อรัฐบาลแลวทั้งสิ้น จึงเห็นว่คำกล่าวของจำเลยพอที่จะฟังค่านวณ
ให้เห็นไค้ว่ จำเลยกล่าวเพื่อมุ่งหวังจะใหญ่ฟังบัง เกิดความ กลียดชังคู้พินต่อ รัฐบาลหรือ
ราชการแผ่นดิน หรือเพื่อจะให้เกิดมีการ เปลี่ยนในรัฐบาลนี้ไค้ . . . 1

นายอำ บัญไทย รับราชการสังกัดกระทรวงธรรมการ ถูกศาลพิเศษ
พิพากษาจำคุก 2 ปี เพราะศาลพิเศษเชื่อว่า นายอำ บัญไทย ไค้กล่าวข้อความสนับสนุนฝ่าย
กบฏ ซึ่งศาลระบุว่า "การกระทำของจำเลย ค่านวณไค้ว่ จำเลยหวังทอผลเพื่อจะให้เกิด
ความเกลียดชังหรือคู้พินรัฐบาล หรือราชการแผ่นดิน แถงยุง เกิดกล้อมให้คนทั้งหลายนิยม
ไปในทางเปลี่ยนแปลงการปกครอง แถงกระทำการลวงละเมิกพระราชาแห่งกฎหมาย 2

นายพันตำรวจเอก พระยาธรรมิณีเบสกี ถูกศาลพิเศษพิพากษาจำคุก 1 ปี
เพราะศาลพิจารณาแลวเห็นว่

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแถงที่ 18 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับวันที่ 14
มิถุนายน 2477

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแถงที่ 37 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ไทยใหม่ ฉบับวันที่ 9
มกราคม 2477.

จำเลยไม่ได้สมคบกับพรรคพวกกบฏแห่งใด การที่จำเลยไปยังโรงทหาร
จังหวัดเพชรบุรี ก็โดยถูกทหารที่จังหวัดเพชรบุรีจับตัวไป . . . แต่ข้อความ
ที่จำเลยไต่ถามว่าจ้าว ๆาวของรัฐบาลที่ประกาศทางวิทยุนั้น เป็นดาวเท็จ
ไม่จริง . . . ศาสน์เห็นว่าอาจจะกระทำใ้คนทั้งหลายจากความจงรักภักดี
คุณนั้นเกิดขึ้นรัฐบาล หรือราชการแผ่นดินได้¹

นายเนาวาโท พระแมนศรีจักร ถูกพิพากษาจำคุก 6 เดือน

ศาลพิเศษไต่วินิจฉัยว่า

ฟังไ้ว่า พระแมนศรีจักร จำเลยได้พูดว่าฝ่ายรัฐบาลของแพ่งฝ่ายกบฏ และ
รัฐบาลประกาศข่าวทางวิทยุไม่จริง สมพ้องใจทุกพระแมนศรีจักร จำเลยไต่ถามว่า
ถอยคำดังนั้นตอบบุคคลหลายคนในเวลาบ้านเมืองไม่ปกติ อาจเป็นเหตุใ้คนทั้งหลาย
เกลียดชังคุณนั้รัฐบาล และยังความไม่สงบใ้เกิดขึ้นได้ พระแมนศรีจักรจำเลย
ควรต้องมีความผิด²

2) ใ้ดูรวมกับคณะกบฏบ้านกุ่มเมืองยกกำลังประชิดพระนคร แต่ต่อมา
ภายหลังกลับใจสวามิภักดิ์ต่อรัฐบาล

ร.ท.ปิ่น สมิตะมาน ร.ท.ขุนศิริวัฒน์ชัย ร.ท.ขุนทวยหาญหักศึก
ทั้ง 3 คน ถูกพิพากษาให้จำคุกจริง 9 ปี บุคคลทั้ง 3 ไ้คดีตามคณะกบฏบ้านกุ่มเมืองมาจนถึง
คนเมือง แต่ที่ถูกลงโทษจำคุกเพียง 9 ปีเพราะศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 31 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
ฉบับวันที่ 21 กันยายน 2477.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 20 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
ฉบับวันที่ 1 สิงหาคม 2477

ร.ท.ปิ่น สมิตะมาน จำเลยได้เข้าสวามิภักดิ์ต่อรัฐบาลที่ดอนเมือง ขณะที่ยัง
 ดอนเมือง ร.ท.ขุนศิริวิเศษชัย . . . ได้รวมคิดกับพวกเตรียมการจะจับพระองค์
 เจ้าวรเดช . . . ร.ท. ขุนทวยหาญหักศึก จำเลย เมื่อถอยไปจากจังหวัด
 นครราชสีมา แล้วได้รวมมือกับกองพันทหารราบที่ 17 กับกองทหารอาสาสมัครของ
 รัฐบาล กระทำการปราบปรามกบฏต่อไป . . .¹

3) สถานการณ์บังคับให้ตกอยู่ใต้อำนาจคณะรัฐบาลเมือง แต่
 ไม่ได้ทำประโยชน์พิเศษอื่นใดแก่คณะรัฐบาลเมือง เป็นพิเศษ ถูกลงโทษจำคุกในชั้นคำ
 แค้น

นายรอยเอก ขุนจินดาบุษยจิตต์ นายทหารฝ่ายการเงินจังหวัด
 อโยธยา ถูกพิพากษาจำคุก 9 ปี โดยศาลวินิจัยว่า

เห็นว่าแม้แต่จำเลยจะมีได้กระทำการอย่างใด ซึ่งเห็นว่าเป็นการช่วยเหลือ
 พวกกบฏเป็นพิเศษ ขึ้นจากการงานในหน้าที่ ตามธรรมดาที่ จำเลยก็ควรมีความ
 รับผิดชอบ โดยเหตุว่า จำเลยเป็นทหาร และหน้าที่ราชการของจำเลยที่ปฏิบัติอยู่นั้น
 ก็เกี่ยวแก่ทหารโดยตรง ประกอบกับระหว่างนั้น โรงทหารที่อยุธยาได้ถูกพวกกบฏ
 ยึดไว้ในอำนาจ ก็กิจการใด ๆ ที่จำเลยได้ทำไปในที่นั้น ก็ได้ชื่อว่าทำเพื่อประโยชน์
 แก่ฝ่ายกบฏทั้งสิ้น²

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 44 45 46 47 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
 ฉบับวันที่ 8 มกราคม 2477

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 10 พ.ศ. 2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง ฉบับ
 วันที่ 27 พฤษภาคม 2477.

4) เป็นทหารชั้นประทวน ผู้ใดคิดกับบุคคลสำคัญในคณะรัฐมนตรี
 ฎ.เมือง พลทหาร พรหม เทวชุนทด ทหารคนไขประจำตัวนายจรรยา โชติกเสถียร ผู้บังคับ
 กองพันทหารราบที่ 16 ฎ.พิพากษาจำคุก 9 ปี โดยศาลวินิจัยว่า

นายจรรยา โชติกเสถียร ให้นำจำเลยมารับใช้สอยในกิจส่วนตัวที่คอนเมือง
 จำเลยพักอยู่ที่คอนเมืองประมาณ 3 วัน แยกกองทหารฝ่ายกบฏออกดับ จำเลย
 ก็ไต่กลับไปทวย และเมื่อนายจรรยา โชติกเสถียร จะหนีไปอินโดจีนพร้อมกับเพื่อน
 หัวหน้ากบฏนั้น นายจรรยา โชติกเสถียร ก็ยังให้นำจำเลยติดตามไปทวยถึงอินโดจีน¹

3. คำพิพากษายกฟ้องโจทก์ ปล่อยตัวจำเลยไป

กรณีศาลพิเศษมีคำพิพากษายกฟ้องโจทก์ ปล่อยตัวจำเลยไป มีกรณีที่สำคัญ

3 กรณี คือ

ก) ในกรณีที่ไม่มีพยานโจทก์ให้การประกำจำเลยอย่างแท้จริง เช่น
 ในกรณีของ นายพันตรี หลวงประศาสน์บุษยศิลป์ รัชการการอยู่ในกรมยุทธศึกษาทหารบก
 ปฏิเสธข้อกล่าวหาโดยสิ้นเชิง และเนื่องจากไม่มีพยานโจทก์ที่ให้การประกำจำเลยอย่าง
 แท้จริง ศาลจึงปล่อยตัว² บุคคลอื่นที่ศาลยกฟ้องปล่อยตัวให้เป็นอิสระ เพราะหลักฐาน
 พยานโจทก์ก่อน ไม่พอดังโทษจำเลยได้ มี นายพันตรี หลวงจมนกระบวนยุทธ รัชการการ

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 20 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
 ฉบับวันที่ 26 มิถุนายน 2477

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 4 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
 ฉบับวันที่ 13 มกราคม 2476.

กรมยกกร รมิตทหารบก¹ นายพลตรี พระยาวิชัยสุนทร นายทหารกองหนุน² นายพัน
ตำรวจโท พระปราบวิบูลย์ ผู้กำกับการตำรวจกรมพลศึกษา³

๓) กรณีคดีที่ตกอยู่ในฐานสงสัย จึงไต่ถามโดยจำเลย เสนอ พระราช
 ฎาภิรักษษา ข้าหลวงประจำจังหวัดชุมพร โจทก์ฟ้องว่า จำเลยได้กดดาวค้ำยุงสอดเสียบ
 ในห้ายี่รัฐบาล⁴ ศาลพิพากษาปลดปล่อยตัว เพราะเห็นว่า "คดีตกอยู่ในฐานสงสัย สมควร
 ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นผลแก่จำเลย"⁵ อำมาตย์ตรี พระประจักษ์รัตนนิกร
 นายอำเภอรังสิต จังหวัดปทุมธานี ศาลพิพากษาปลดปล่อยตัว เพราะเห็นว่า "พยานหลักฐาน
 ของโจทก์เท่าที่นำสืบมาแล้วยัง เป็นที่สงสัยอยู่ ควรยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นคุณ
 แก่จำเลย"⁶

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 17 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
 ฉบับวันที่ 14 มิถุนายน 2477.

² คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 14 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ไทยใหม่
 ฉบับวันที่ 31 พฤษภาคม 2477.

³ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 22 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
 ฉบับวันที่ 11 กรกฎาคม 2477.

⁴ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 12 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
 ฉบับวันที่ 1 พฤษภาคม 2477.

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 15 พ.ศ.2477 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
 ฉบับวันที่ 1 มิถุนายน 2477

ค) ไทสวนแล้วเห็นว่า จำเลยไม่มีความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง เช่น
 ชุนไสวมีขบวนการ รัฐบาลอยู่ในกองบินน้อยที่ 3 จังหวัดนครราชสีมา ได้รับคำสั่ง
 จากผู้บังคับบัญชาให้เป็นผู้นำจดหมายจากโคราชมาดอนเมือง และจากดอนเมืองไปราช-
 บุรี แ่ทางพิจารณาปรากฏว่า "เมื่อทำการบินออกจากจังหวัดนครราชสีมา ปรากฏ
 ว่าเหตุการณ์ในจังหวัดนั้นยังเป็นปกติ และการที่ชุนไสว จำเลยได้รับคำสั่งของผู้บังคับ
 บัญชาให้เดินทางไกล เป็นกิจที่เคยปฏิบัติกันมา คือเมื่อชุนไสว ออกเดินทางได้ 1 วัน
 แล้ว จึงมีการประชุมที่กองทหารจังหวัดนครราชสีมา เกี่ยวแก่การกบฏครั้งนี้"¹

ในการวางบทลงโทษจำเลย ผู้ที่ศาลพิเศษพิจารณาไต่สวนแล้ว เห็น
 ว่าร่วมมือกับกบฏจริงนั้น ศาลพิเศษได้พิพากษาลงโทษเหมือน ๆ กันเกือบทุกราย คือ
 มีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาชญา มาตรา 101 ซึ่งกำหนดโทษ 2 สถาน คือ
 ประหารชีวิตสถานหนึ่ง กับให้จำคุกตลอดชีวิตสถานหนึ่ง แต่เมื่อทางพิจารณาปรากฏว่า
 จำเลยสมควรได้รับการลดโทษมากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การรับสารภาพเป็นประโยชน์
 แก่ทางพิจารณา กรรมที่ก่อขึ้น หรือวิจรรย์ของกรรมการศาลพิเศษ คำพิพากษา
 ลงโทษจึงมีแตกต่างกันไป ตั้งแต่โทษจำคุก 6 เดือน จนถึงโทษให้ประหารชีวิต

ในการลงโทษจำคุกตลอดชีวิต และประหารชีวิตจำเลยนั้น มีปัญหา
 เกิดขึ้น โดยเฉพาะแก่ผู้ที่ถูกพิพากษาให้ประหารชีวิตทั้ง 6 คน ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกา
 ได้แจ้งต่อรัฐบาลว่า ถ้าศาลพิเศษได้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือประหาร
 ชีวิตจำเลย จะบังคับคดีโดยนำจำเลยไปลงโทษโดยทันทีไม่ได้ จะตองนำความกราบบังคมทูล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ คำพิพากษาศาลพิเศษ คดีแดงที่ 10 พ.ศ.2476 หนังสือพิมพ์ศรีกรุง
 ฉบับวันที่ 20 มีนาคม 2476.

พระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตบังคับคดีตามคำพิพากษาอีกชั้นหนึ่ง² ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าวคงจะพิจารณากรรมเนียบที่ได้ปฏิบัติในศาลสถิตย์ยุติธรรม หรือศาลทหาร

ด้วยความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาดังกล่าว ทำให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม จึงเกิดความขัดแย้งกันขึ้นระหว่างรัฐบาลและพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ ถึงแม้ว่ามีบทบัญญัติให้จำเลยศาลพิเศษอุทธรณ์และฎีกาคำพิพากษาไม่ได้ แต่จำเลยถูกพิพากษาให้ประหารชีวิตยังสามารถใช้สิทธิขอลดหย่อนผ่อนโทษจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ เมื่อจำเลยถูกศาลพิเศษพิจารณาคำพิพากษาดังโทษขอพระราชทานลดหย่อนผ่อนโทษ รัฐบาลจึงยังไม่สามารถนำตัวจำเลยประหารชีวิตในทันทีได้ แต่ของรขอพระบรมราชวินิจฉัยก่อนว่าจะพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยลงมาอย่างไรก็ได้ แต่เมื่อพระมหากษัตริย์ไม่ได้พระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยลงมา จึงเป็นการขัดกับความประสงค์ของรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง ทั้ง ๆ ที่กรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ถวายพระราชหัตถเลขาสั่งบังคับคดีเพื่อทรงเห็น แต่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ พระอนุชาธิราชฯ ไม่ทรงเห็น² เป็นการดวงเวลาประหารชีวิตจำเลยไว้นานกว่า 2 ปี จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเสด็จสวรรคต และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ พระอนุชาธิราชฯ พ้นจากตำแหน่งสำเร็จราชการแทนพระองค์ ใน พ.ศ. 2477 จึงมีการสถาปนาพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เป็นโอกาสที่แก่จำเลยผู้

¹ แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 1/2477

3 เมษายน 2477.

² แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 49/2478

12 สิงหาคม พ.ศ. 2478.

ถูกคำพิพากษาประหารชีวิต เพราะได้รับการลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิตตามราชประเพณี
เนื่องในโอกาสเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติของพระมหากษัตริย์องค์ใหม่ จะคงตราพระราช
กฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ

อย่างไรก็ตามยังมีเสียงเล่าลือกันในหมู่ราษฎร จนถึงกับหนังสือพิมพ์
ลงเป็นข่าวเกี่ยวกับการที่รัฐบาลไม่ได้ประหารชีวิตผู้ต้องคำพิพากษาศาลพิเศษให้ประหาร
ชีวิตว่าเป็นเพราะรัฐบาลยังกลัวการร้องไห้ของการประหารชีวิต แต่รัฐบาลได้ปฏิเสธว่า
ข่าวดังกล่าวไม่มีมูลความจริง ¹

นอกจากแหม่มสวนบุคคละของพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ มีสำเนาจดหมาย
ตอบหนังสือราชการทูตต่างประเทศเกี่ยวกับการประหารชีวิตพวกกบฏ ถึงแม้ว่าจะไม่มีใคร
วันที่ และชื่อพวกกบฏ แต่ก็เข้าใจว่าเป็นการถามถึงเรื่องการประหารชีวิตผู้รวมในกบฏ
บวร เกษ หรือคณะกบฏบ้านกูเมือง เพราะเหตุว่า ในท้ายจดหมายลงนามพระยานิติศาสตร์
ไพศาลย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม สำหรับพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ ได้เป็น
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในระหว่างเกิดกบฏ 2 ครั้ง คือ กบฏบวร เกษ พ.ศ.2476
และกบฏนายสิบ พ.ศ.2477 เฉพาะกบฏนายสิบ ทูตต่างประเทศคงไม่สนใจแทรกแซง
เป็นแน่ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการภายในของทัพบก และผู้ถูกลงโทษเป็นทหารชั้น
ประทวน ประกอบกับข้อความในจดหมายบางตอนกล่าวถึงอิทธิพลของผู้ถูกลงโทษ จึงทำ
ให้ทูตต่างประเทศต้องถามเรื่องการประหารชีวิตกบฏ จึงน่าจะเป็นพวกกบฏบวร เกษ
มากกว่ากบฏนายสิบ

¹ แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 21/2477

ในสำเนาจดหมายตอบของพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ทูตต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า อย่างน้อยมีทูตต่างประเทศ 2 ประเทศ ที่ได้ถามถึง เรื่องการประหารชีวิต กบฏ โดยแสดงความไม่สบายใจที่ได้มีการประหารชีวิตจำเลย¹

ศาลพิเศษคือศาลที่พิพากษาคดีกบฏและจลาจลที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2476 หรือที่รู้จักกันดีว่า กบฏบวรเดช ได้พิจารณาคดีพิพากษาจำเลย รวม 296 คน ในจำนวนนี้ ถูกพิพากษาให้ประหารชีวิต 6 คน ถูกพิพากษาจำคุกระยะต่าง ๆ ตั้งแต่ 6 เดือน ถึง ตลอดชีวิต 244 คน ศาลพิเศษพิพากษาปล่อยตัว 46 คน² บุคคลสำคัญ ๆ ที่มีบทบาท ในคณะกบฏเมืองกุ่มหนึ่ง เช่น พระองค์เจ้าบวรเดช พระยาเสนาสงคราม พระยาเทพสงคราม พระยาไชยโยนทรฤทธิรงค์ ได้หนีไปลี้ภัยการเมืองในอินโดจีนของฝรั่งเศส (ในเขมรและเวียดนาม) ศาลพิเศษ 2476 จึงมิได้มีโอกาสพิจารณาคดีพิพากษากลุ่มบุคคลผู้มีบทบาทสำคัญในคณะกบฏเมืองส่วนหนึ่งดังกล่าว

พฤติการณ์ของคณะกบฏเมือง หรือกบฏบวรเดช ต่อการบังคับให้ รัฐบาลลาออกนั้น รัฐบาลต้องถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ผู้ใดที่ต่อต้านรัฐบาล ย่อมถือได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดฐานกบฏได้เสมอ แต่ทั้งนี้การจัดตั้งศาลพิเศษ 2476 ขึ้น

¹ กงจดหมายเหตุแห่งชาติ สบ.3 เอกสารส่วนบุคคล พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ 13. เบ็คเคิลด์ สำเนาหนังสือราชทูต ตามเรื่องประหารชีวิตพวกกบฏ.

² แผนกเก็บ สสร. เอกสารกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ 42/163 ปี 2 เรื่องเดียวกัน.

โดยรัฐบาลเป็นโจทก์ และเป็นผู้พิพากษาเองนั้น ย่อมไม่ถูกหลักแห่งความยุติธรรม ควรจะให้ศาลยุติธรรม องค์การที่เป็นกลาง เป็นผู้พิจารณาพิพากษาโทษมากกว่า

รูปแบบของศาลพิเศษ ไม่ว่าจะ พ.ศ.ใด ไม่ได้ให้หลักประกันความยุติธรรมแก่ผู้ตกเป็นจำเลยของศาลพิเศษตั้งแต่แรก เพราะห้ามจำเลยมีทนาย ห้ามจำเลยอุทธรณ์ และผู้กล่าวพิพากษา อีกทั้งกฎหมายบัญญัติให้ศาลพิเศษเป็นศาลของฝ่ายบริหาร คือรัฐบาล

เมื่อได้ศึกษาข้อเท็จจริงของกระบวนการพิจารณาพิพากษาในศาลพิเศษประกอบด้วยแล้ว ยิ่งทำให้หาสงสัยว่า ศาลพิเศษซึ่งตั้งขึ้นนั้นได้ให้ความยุติธรรมแก่จำเลยอย่างแท้จริงหรือไม่ เพราะว่าจำเลยผู้ที่ศาลพิเศษ 2476 ได้พิพากษาลงโทษ บางคนนั้นมิได้เป็นผู้เข้าร่วมปฏิบัติการกับคณะราษฎร เมืองทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม ได้มีการนำตัวบุคคลผู้พิพากษาวิจารณ์สนับสนุนการกระทำของคณะราษฎร เมือง ให้ศาลพิเศษพิจารณาพิพากษาโทษ เช่น นายพันตรี หลวงศัลยวิจิตร หม่อมเจ้า วิเศษศักดิ์ รัชยางกูร นายนาวาโท พระแมนศรีจักร นายพลตรี พระยาธรรมิกราช เบตง นายอำ บัญไทย ฯลฯ ดังได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้จำเลยของศาลพิเศษ 2476 บางคน คือบุคคลผู้ค้านอำนาจอันไม่จำกัดของรัฐบาลคณะราษฎร อย่างเปิดเผยภายใต้กรอบแห่งกฎหมายมาก่อน เช่น ผู้รวมก่อตั้งสมาคมคณะชาติ และคณะนักหนังสือพิมพ์เดลิเมด คือ พระยาศรีพิชัยสงคราม คุณหญิงศรีพิชัยสงคราม นายหลุย ศิริวัต พระยาตราภย์พิพัฒน์ หลวงมหาสิทธิโวหาร ฯลฯ ทั้งนี้ได้มีการนำพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลคณะดังกล่าวในครั้งก่อน ๆ เขาร่วมพิจารณา เพื่อพิจารณาลงโทษด้วย นอกจากนี้ หลักฐานต่าง ๆ ที่ปรากฏเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลพิเศษ 2476 ว่ามิได้มีอิสระแต่อย่างใด ดังแต่การฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษา ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงพอจะเป็นทางสันนิษฐานได้ว่า นอกจากศาลพิเศษ 2476 จะตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาพิพากษาคดีกบฏแล้ว ยิ่งตั้งขึ้นเพื่อตอบโต้ผู้ที่เคยมีพฤติกรรมต้านอำนาจรัฐบาลคณะราษฎรอย่างถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตยมาก่อนด้วย

อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของรัฐบาลถือว่า การพิจารณาพิพากษาในศาลพิเศษ เป็นไปอย่างยุติธรรม¹ ฉะนั้น รัฐบาลจึงมีมติบังคับคำพิพากษาของศาลพิเศษ แต่ในขณะเดียวกัน มีข้อห้ามที่ขัดกันเองคือ ห้ามมิให้โฆษณากรรมหรือวิจารณ์ หรือตีเกือคำพิพากษา อย่างหนึ่งอย่างใด²

การจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ.2476 ขึ้นมาในชั้น มีความสำคัญในเวลาต่อมา เป็นอย่างยิ่ง เพราะจะมีการอ้างถึง เมื่อจะจัดตั้งศาลพิเศษขึ้นอีกในภายหน้า โดยกล่าวว่า เคยมีตัวอย่างมาแล้ว.

¹ แผนกเก็บ สดร. รายงานการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 50/2476

5 ธันวาคม 2476

² เรื่องเดียวกัน..